ORAȘE DISTRUSE, CAPODOPERE REGĂSITE

Și orașele mor, la fel ca oamenii. E de ajuns un nor să nu le iubească și, transformîndu-se în fluviu imens, să plece cu ele, sau un bătrîn fără somn să viseze griu și smochini, ca acel Cato care a nimicit Cartagina rostindu-i mereu numele, sau un consul ambițios, care să prețuiască statuile mai mult decît oamenii, să se cheme Mummius și să cucerească Corintul; cîteodată ajunge un asediu ca focul să transforme totul în amintire; nu de puține ori timpul se satură și el de așezările sale, le uită și ele nu mai sînt, sau, uneori, pămîntul e de ajuns să-și așeze mările în pături mai bune, să facă ordine în platourile bătrîne ale continentelor, ori să simtă o dorință de neînțeles să respire, și totul se preface în pulbere. Cînd orașele mor de bătrînețe, oamenii le părăsesc și le dăruiesc ierburilor. Numai dacă ei le pierd, fără voia lor, într-o clipă neașteptată și tragică, ei știu că acolo, între ziduri, au lăsat timpul, care nu e altceva decît biografia lor planetară, e acel a fi cu sunetele și imaginile lor de fiecare zi. „Toate, Luciliu, ne sînt străine, numai timpul e al nostru", le aduce mereu aminte Seneca. Dar ce poți să faci, cînd orașele mor, veacurile trec și hărțile geografice le pierd, cum sextantele uită poziția corăbiilor? Atunci, cu răbdare, trebuie să aștepți arheologii.

O NOAPTE ÎN ANUL 79

De la primul cutremur, care zguduie Campania în anul 62 e.n., pînă la distrugerea Pompeiului, a Herculanumului și a altor așezări, trec 17 ani. Aceeași vîrstă o va avea și martorul ocular, pus de Tacit să descrie în două scrisori erupția Vezuviului din 79 e.n. În anul în care se naște Pliniu cel Tînăr, așezările Campaniei trăiesc o zi de spaimă: la 5 februarie un cutremur dărîmă o bună parte din Her-

ORAȘE DISTRUSE, CAPODOPERE REGĂSITE

culanum, crapă zidurile la Nocera și seamănă dezastru în Pompei. Seneca se face ecoul tragediei, scrie cartea a VI-a din „De rerum naturae", încercînd să smulgă deznădejdea și teama din sufletul compatrioților săi. Numai el știa cîtă nebunie și durere dospește acest mijloc de secol, în care mimii, cvadrigele, gladiatorii, cîntecele dulci de flaut, peștii rari și mesele îmbelșugate sînt mai prețuite decît viața oamenilor. Dar cutremurele se uită, dezastrele umane trec în anale și nu trebuie să fii prea înțelept, într-o lume cînd împărații sînt nebuni, să spui, ca nefericitul Otho: „Să adăugăm vieții și această noapte", ca el, împăratul, să se sinucidă în zori, presimțind, poate, că e mai demn să pleci tu singur, decît să fii tras pe jumătate gol, cu laț la gît, în for, să fii omorît sub privirea mulțimii, sfîșiat în bucăți și tîrît cu un cîrlig în Tibru, tu, împăratul, cum avea să se întîmple doar peste cîteva luni cu Vitellius. Toate aceste întîmplări nu au oprit, desigur, legiunile să cucerească planeta, mergînd pe jos, nici corăbiile să desăvîrșească, prin comerț, un imperialism care îmbogățea armatele și pe negustorii săi. Dar ei nu aveau de unde să știe, retrași din campanii istovitoare la casele lor, bătrîni la patruzeci de ani, păstrînd însă poftele trecutelor tinereți, că aduceau de la marginile lumii, odată cu triumful cucerit prin tradiție, semne și dorințe, imagini și credințe ale unor civilizații înțelepte, și acea suferință tainică a cuceritorului ce se simte umil în fața statuilor și templelor ateniene, a grădinilor siriace ori a luxului alexandrin. Astfel, minați de nostalgii, ei vor împodobi casele lor cu imagini văzute, închipuindu-le în fresce, mozaicuri sau statui.

Pe neașteptate însă, în 24 august 79 e.n., o parte din această lume avea să dispară. N-am fi cunoscut dimensiunile catastrofei, dacă Pliniu cel Tînăr n-ar fi consemnat evenimentul, ca un adevărat reporter. „Deși inima mi se înfioară, cînd îmi amintesc, voi începe"... Să-l ascultăm: „Timp de cîteva zile, ca un semn prevestitor, s-au produs cutremure de pămînt care nu ne mai impresionau prea mult, pentru că noi, cei din Campania, sîntem obișnuiți cu ele. Însă în noaptea aceea ele deveniră atît de puternice încît totul nu părea că tremură, ci că de-a dreptul se răstoarnă... La primul ceas al dimineții lumina era încă nesigură și aproape bolnăvicioasă; clădirile au început să se crape... Abia atunci am hotărît să părăsim orașul... După ce depășim zona clădirilor, ne oprim și încercăm atunci surprize și spaime. Carele aduse cu noi nu puteau fi ținute pe loc; deși terenul era perfect neted, ele erau tîrîte încolo și încoace, deși fuseseră fixate cu pietre. Mai mult, vedeam cum marea se retrăgea de parcă ar fi fost împinsă de cutremur. Oricum, țărmul se lățise și pe nisip au rămas o mulțime de animale marine. În partea opusă se ridica un nor roșu, înfricoșător, prin care străbăteau limbi repezi și strălucitoare de foc... Puțin după aceea, norul coboară pe pămînt și acoperă marea ascunzînd vederii noastre insula Capri și promontoriul de la Misena... În aceeași clipă începea să cadă cenușă, dar încă destul de rară. Privesc înapoi: o ceață neagră și deasă ne amenința din urmă și ne urmărea, asemeni unui torent care se răspîndește pe sol. Să facem un ocol, am spus, cît încă mai putem vedea, de teamă să nu cădem pe drum și să fim striviți pe întuneric de mulțimea celor care fug odată cu noi. Dar abia ne așezăm, că se făcu noapte, dar nu o noapte fără lună ca pe timp înnorat, ci asemeni întunericului dintr-o încăpere închisă, fără pic de lumină. Se auzeau doar gemetele femeilor, țipetele copiilor și strigătele bărbaților; unii își chemau părinții, alții copiii, alții soțiile, încercînd să-i recunoască după glas... Apoi o lumină slabă se ivi deodată; ea ni se păru nu lumina zilei, ci semnul că focul se apropia. Dar focul nu înaintă mai departe; din nou se făcu întuneric și din nou căzu cenușă multă și deasă. Din cînd în cînd ne ridicam și o scuturam de pe noi, căci altfel am fi fost acoperiți, ba chiar striviți sub greutatea ei... În cele din urmă ceața neagră se subție și se topi asemeni unui fum sau unui nor. Curînd apăru lumina adevărată a zilei și soarele străluci din nou. Era totuși palid, ca în timpul unei eclipse. Ochilor încă neobișnuiți cu lumina, totul din jur li se arăta sub o nouă înfățișare, acoperit ca de zăpadă, de un strat greu de cenușă"...

In noaptea descrisă, moare pe plaja de la Stabia, asfixiat, Pliniu cel Bătrîn, orașul Pompei este îngropat sub cenușă, Herculanum este acoperit de un șuvoi mocirlos de lavă, mulți oameni pier în chinuri, arși de revărsarea fierbinte ori înăbușiți de gaze. Dezastrul e atît de devastator încît cei doi consulares restituendae Campaniae trimiși de senatul Romei la fața locului nu fac decît să supravegheze primele și puținele acțiuni de recuperare a statuilor de cult și a obiectelor de valoare. Lava închide pentru multe secole cîteva orașe în uitare, iar ierburile le ascund cu grijă. Abia în secolul al XVIII-lea, după căutări laborioase sînt redescoperite și, prin lucrări arheologice, care vor dura două sute de ani, vor fi readuse la lumină, cu morții lor, cărora lava le-a păstrat ultimul gest și întreaga istorie a unei clipe, cu statuile, casele și toate acele imagini care astăzi sînt povestea unei lumi.

CASA ȘI ILUZIA

Cucerind Corintul în 146 î.e.n., consulul din acel an, Mummius, a exterminat toți bărbații, pe femei și pe copii i-a vîndut ca sclavi, cele mai importante monumente le-a trimis la Roma, apoi a incendiat cetatea și, cum se întîmplă întotdeauna, ca masacrul să fie desăvîrșit, incinta orașului a fost consacrată zeilor. Consulul nu știa însă că el închidea în lacrimi și cenușă un capitol al istoriei, deschizînd altul, că această victorie militară va transforma oamenii legiunilor din țărani-militari — cum atît de fidel îi încarna într-un prototip Cato cel Bătrîn — în cetățeni ai lumii mediteraneene. Jefuirea Corintului a fost doar prologul scurgerii operelor de artă helene spre orașele italice ale imperiului. Către acestea au început să migreze fără încetare, ascunse în pîntecele corăbiilor sau în memoria cuceritorilor, nu numai statui ci și opere pictate cu minunatele întîmplări ale zeilor și eroilor greci, așa cum le-au povestit Homer, Eschil, Sofocle, Euripide sau atîția logografi de ale căror nume abia ne aducem aminte, apoi imaginile templelor și ale caselor, apoi credințe secrete și doctrine. Chiar din această epocă, sub influența modelelor de peste mări, locuința campaniană își adaugă peristilul și pictura parietală. Omul care a văzut crescînd imperiul, mercenarul ori negustorul de ieri, acum bogat, obosit și bătrîn, face din casa lui o lume și o închide spre sine însuși robindu-se desfătării iluziei.

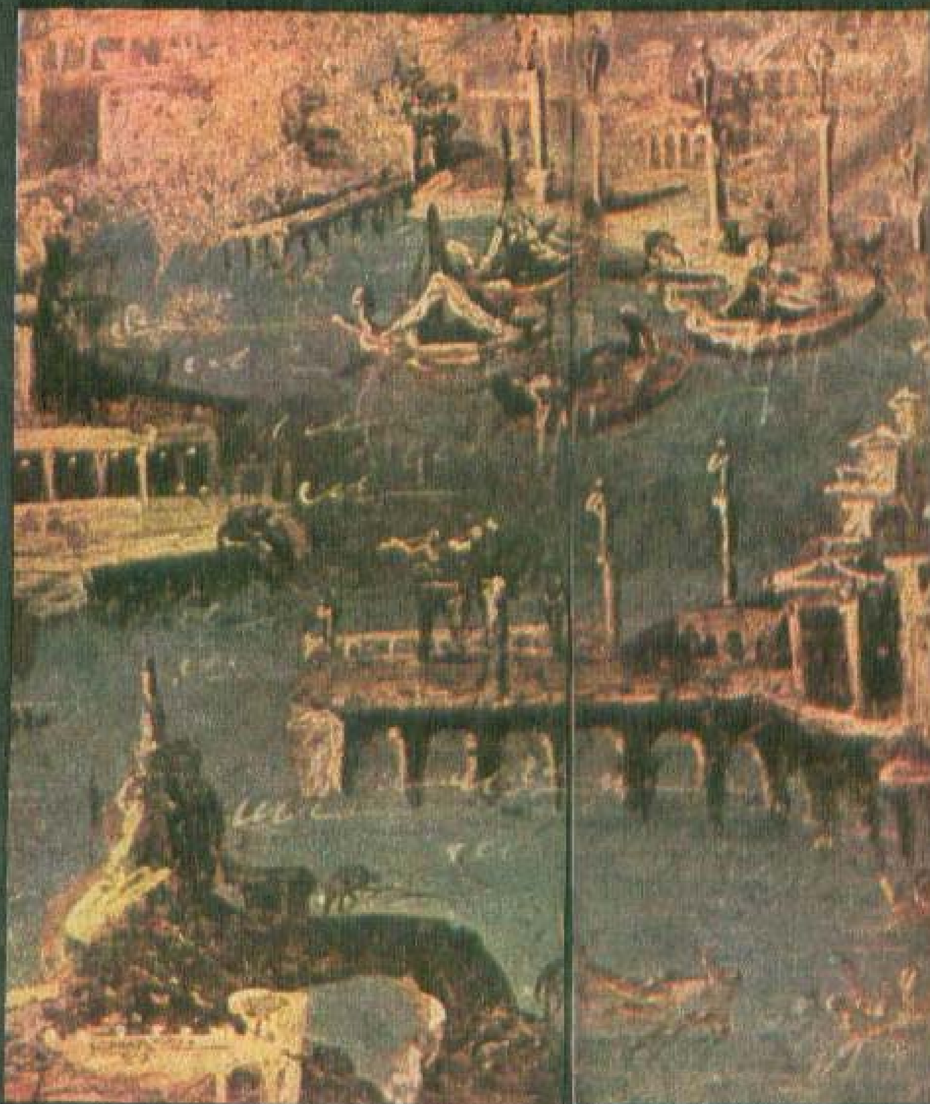
Prima clasificare a artelor imaginii din orașele Vezuviului o datorăm istoricului german August Mau. Pornind de la elementele de decor mural, el stabilește patru stiluri, care, chiar dacă nu au o desfășurare strict cronologică și comportă multe interferențe temporale, pot fi datate cu aproximație.

Pictura în concepția latină este legată de actul arhitectural și acest fapt îl demonstrează în parte și primul stil. Motivele sînt abstracte, imaginarul decorativ n-a pătruns încă în încăperi, decoratorul aduce în realitatea casei și pune în valoare mai ales detalii structurale (cornișe, stîlpi etc.), creînd o ambianță minimă de intimitate, dar care trădează o aspirație tainică spre grandoare, prin exaltarea bosajului și imitarea esențelor rare de lemn sau ale marmurii („Casa Samnită" din Herculanum sau exedra decorată prin coloane în stuc imitînd porfirul din „Casa Faunului" din Pompei). Peretele orb închide perspectivele și numai tratarea lui policromă, imitînd adesea nervurile tufurilor prețioase, insinuează o undă de ireal. Vitruviu, cunoscînd aceste interioare mult mai tîrziu, nu le apreciază și le descrie cu reținere: „Cei vechi, care au născocit decorația murală, au imitat mai întîi aspectul și varietatea de așezare a plăcilor de marmură, apoi feluritele combinații de inele și de triunghiuri de argilă colorată".

Pictura parietală pompeiană se naște cu adevărat atunci cînd limitele peretelui orb sînt abolite și în locul finitului policrom apare imaginea, o fereastră prin care se pătrunde în splendorile grădinilor închipuite, într-un peisaj campestru, sau un ecran pe care sînt repovestite adesea bravura și suferințele eroilor homerici, dacă nu minunatele aventuri ale zeilor („Casa Cryptoporticului" din Pompei a păstrat pe o friză douăzeci de tablouri de mici dimensiuni înfățișînd episoade din Iliada). Spațiul în care sînt înscrise aceste tabula este înfrumusețat cu elemente ornamentale. Pictorul caută să dea o realitate poveștii, s-o localizeze și atunci el face apel la perspectivele arhitecturale, la o punere în scenă, ireală, dar nu mai puțin fascinantă. După subiectele mitologice, a doua obsesie a pictorilor campanieni sînt grădinile. Poate ei nu fac decît să exprime amintirile despre grădinile persiene sau siriace văzute cîndva de veterani în campaniile orientale, sau pe cele grecești, grădini pe care nu le au dar le doresc și artistul apelînd la iluziile trompe d'oeil-ului le produce printre liniile de fugă ale coloanelor peristilurilor, cu arbuștii și copacii lor ornamentali, cu pavilioane și chioșcuri, cu pergole încărcate de viță, ziduri-grădină care lasă ochiul să hoinărească în voie, abolesc interdicțiile spațiale ale casei și aduc, uneori, caldul soare al nimănui în încăperile nopții, împlinind astfel, prin transpoziția magică a naturii, dorința de chietudine și acea aspirație spre fericire exprimată în meditațiile virgi-

ORAȘE DISTRUSE, CAPODOPERE REGĂSITE

liene. Concentrarea populațiilor în centre urbane cu o viață economică și politică tot mai agitată favorizează nostalgii rustice. Cel de al treilea stil, invadat de pulsațiuni ornamentale, nu va renunța însă la acele „hortus" închipuite pe pereți, va perpetua scenele campestre, bucolismul înșelător și risipitor de griji, impunînd și un alt motiv, cel al peisajului neptunic, replică în imagini a vieții pe mare. Corăbii fastuoase în rade de ape opaline așteaptă drumuri („Vedere dintr-un port", Stabia), sau se îndepărtează în tăcere de pavilioanele țărmului („Vederea unei vile la malul apei", Pompei). Ele pleacă cu adevărat în această epocă spre porturile lumii mediteraneene, ducînd vinurile Vezuviului — meltyminum-ul auriu îndulcit cu miere de cimbrișor, passum-ul din stafide, roșul lympa, asprul confusum, mirosul parfumat de smirnă sau nard celtic —, amfore, țigle, țesături și alte bunuri, și revin cu grîu, în egiptean și cu toate acele mărfuri necesare cetăților, dar și cu poveștile navigatorilor care descriu obiceiuri și credințe și peisaje. Astfel se introduce în arta pompeiană gustul pentru exotism, exprimat prin scenele nilotice, compoziții cu faună și floră egipteană, cu crocodili, hipopotami și pigmei, cu serbări nautice și vînători. Influența alexandrină se manifestă și în organizarea ornamentală a suprafețelor decorate, ochiul plimbîndu-se acum pe desfășurările motivelor decorative reprezentate prin șiruri ritmate de coloane fragile și candelabre florale, reali-

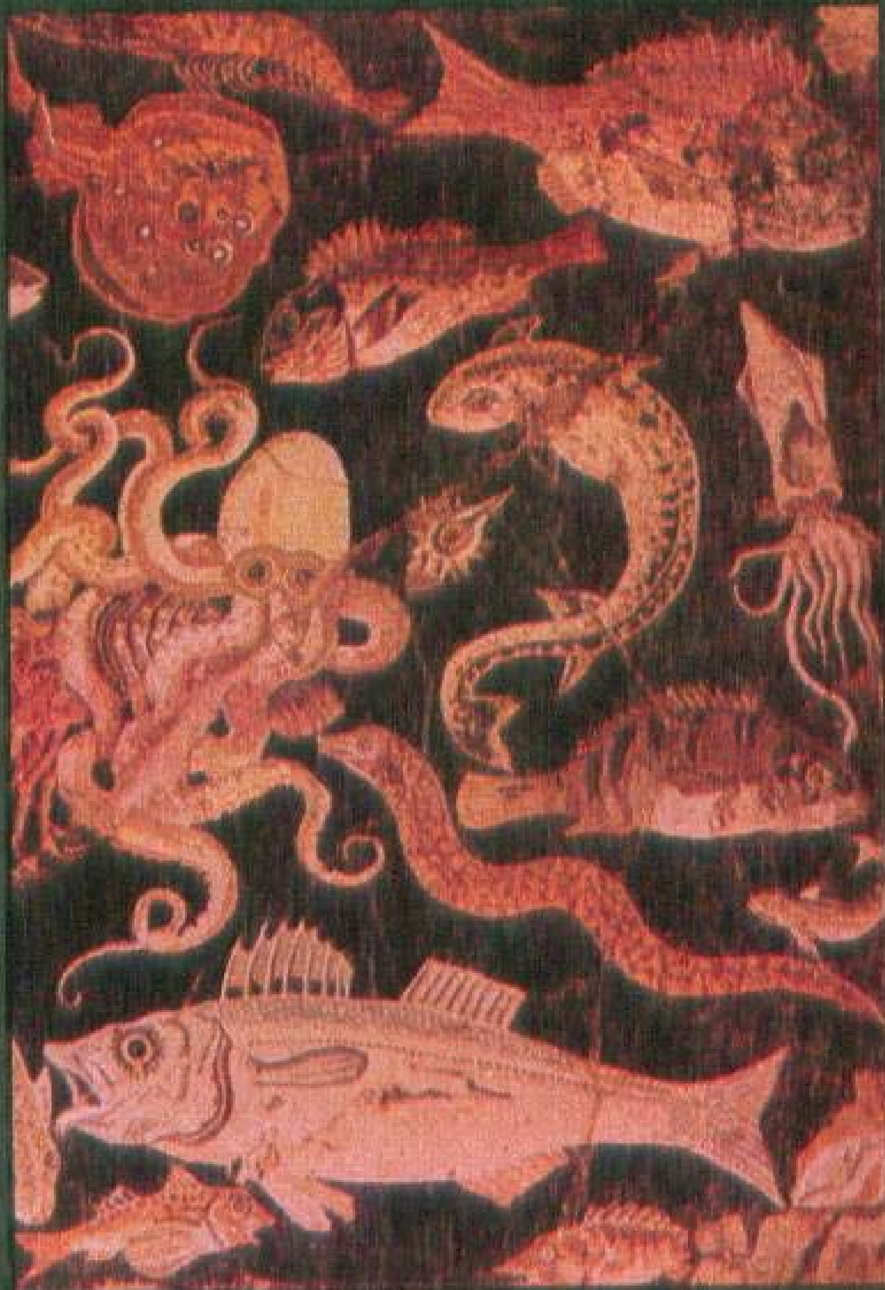
Vederea unui port (pictură provenind din Stabia)

zate uneori în relief de stuc (fațada casei Ceii). Cel de al patrulea stil este o sinteză, cu reveniri și conservări ale morfologiilor imaginilor din stilurile precedente, dar mai ales o apoteoză a celui de-al doilea. Perspectivele arhitecturale sînt reintroduse

Diana (pictură murală provenind din Stabia)

▲ **Faună marină** (mozaic, Pompei)

și o veritabilă febră decorativă inundă zidurile: motivele ornamentale — rozasele, arabescurile, medalioanele etc. — se desfășoară intr-o mișcare lirică ce nu cunoaște alte legi decit cele ale imaginației. O punere in scenă savantă echilibrează compoziția decorativă cu cea spațială, dind impresia privitorului că se află intr-un teatru al visului. Dar aceste produse ale unui univers de ficțiune, in care fantasti-

ORAȘE DISTRUSE, CAPODOPERE REGĂSITE

cul, supranaturalul și straniul vorbesc despre dorințe, gesturi și nostalgii, nu îndepărtează cu totul realismul latin, iubitor de adevăr, ancorat în viața cetății. Pictura, dar mai ales mozaicul, se transformă adeseori în adevărate comentarii ale actualității, evocînd scene de for, aspecte cotidiene („Brutăria", Pompei), culisele spectacolelor („Actorul-rege", Herculanum), episoade unde orașul apare în orele afacerilor publice, ale muncii, petrecerilor și iubirii.

* * *

Acoperind, într-o zi teribilă, cu cenușă așezările de la poalele sale, Vezuviul a dat o șansă arheologică artei campaniene, conservînd-o. Azi, ea reprezintă un mesaj regăsit al unor timpuri spre care privim cu admirație.

CORNEL BOZBICI ■

Centaurul Chiron instruindu-l pe tînărul Ahile (pictură murală provenind dintr-o bazilică din Herculanum)

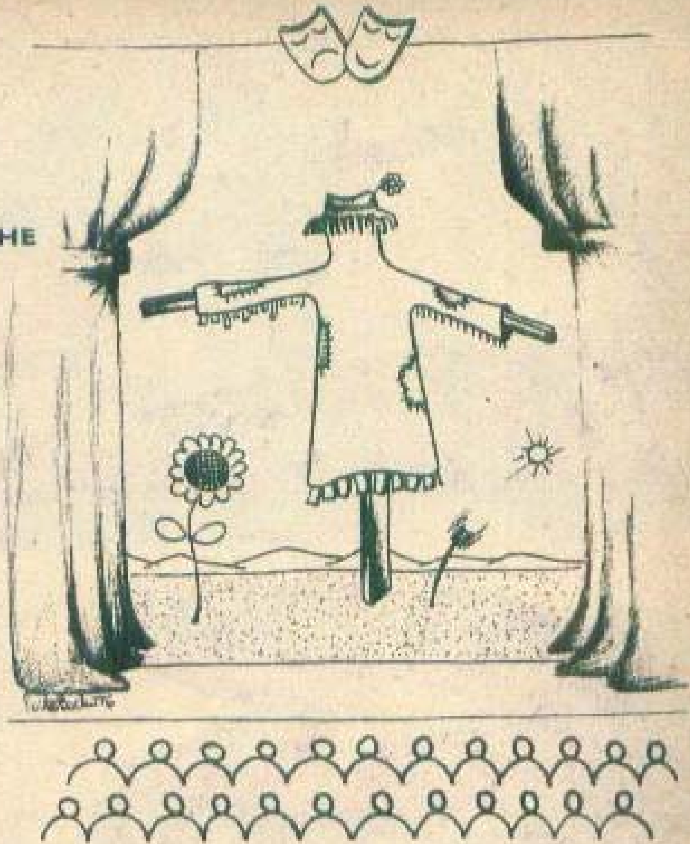

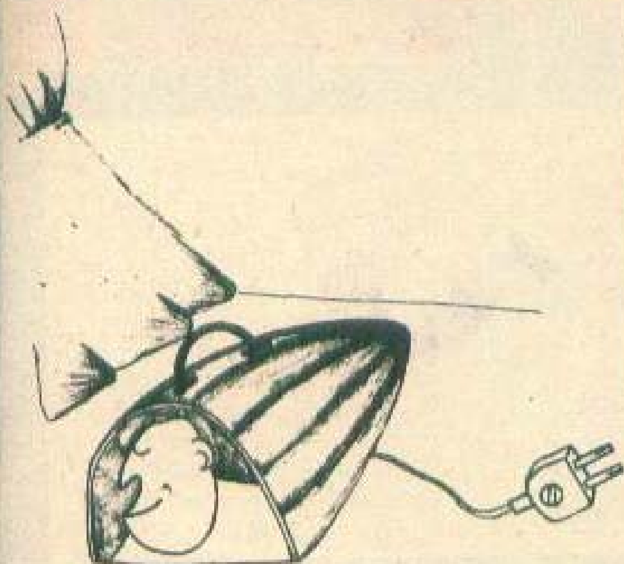
racul

SORIN POSTOLACHE

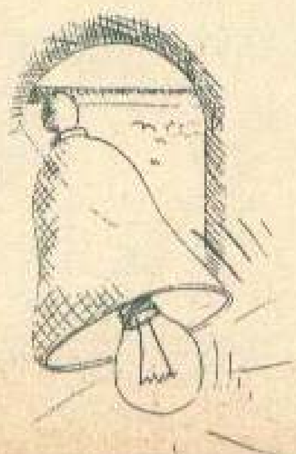

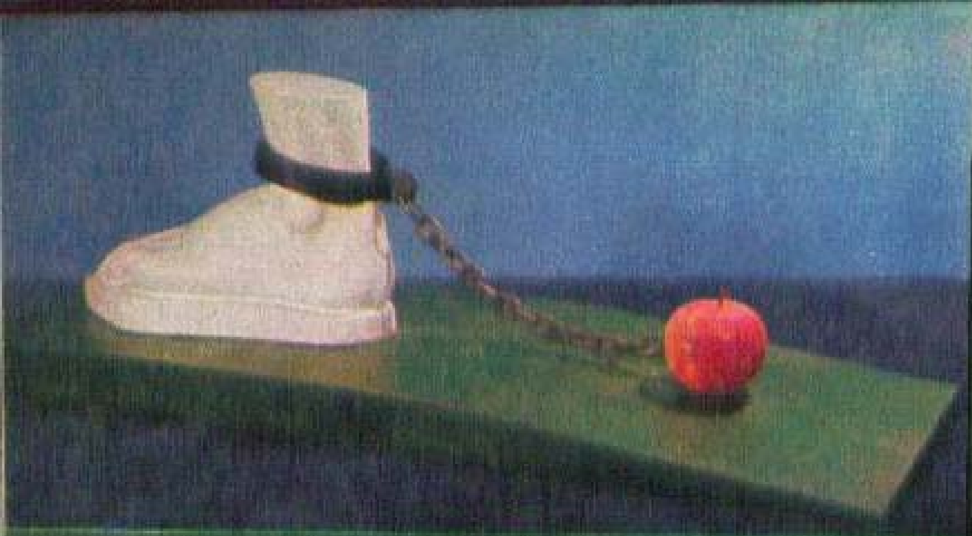

I. VLĂSCEANU

OBIECTE

DE

A. POCH

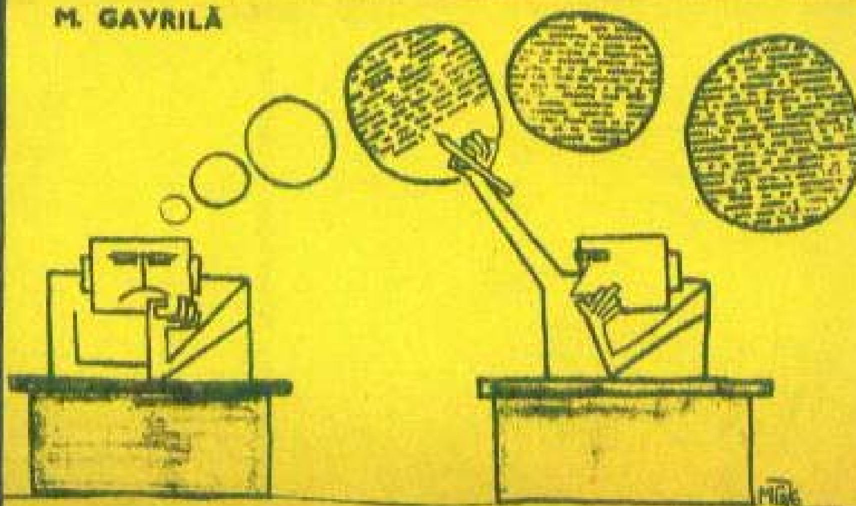

ION BARBU

M. GAVRILĂ

GEORGE LÖWENDAL

pictorul țăranului bucovinean și al unei lumi ce nu mai este

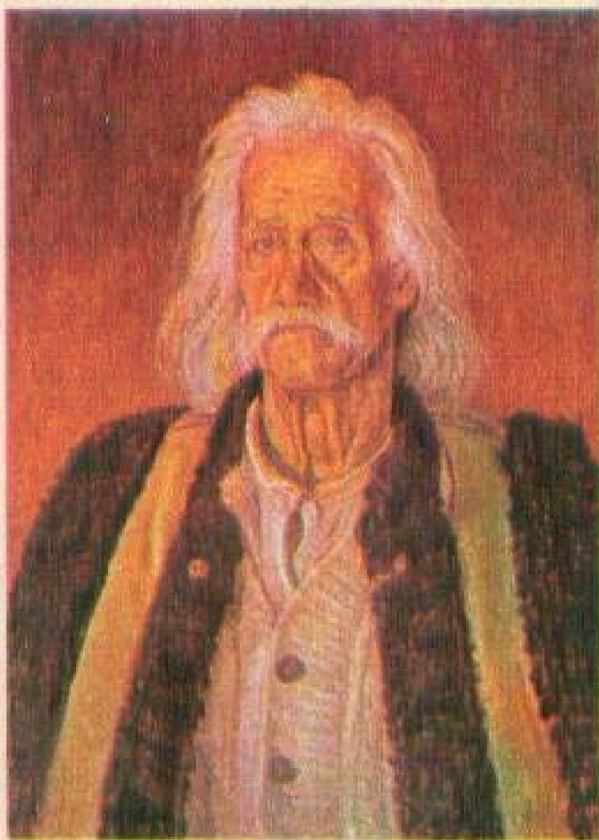
Pictorul George Löwendal s-a născut în anul 1897 și a murit în anul 1964. Sînt mulți oamenii despre care se poate spune numai atît, că s-au născut și s-au stins apoi, ca să nu-i mai țină nimeni minte, dar mulți sînt și acei care au ce să reproșeze contemporanilor, urmașilor și timpului, fiindcă uitarea vine pe nedrept, fiindcă locul lor în istorii le-a fost luat, cel mai adesea, e drept, datorită jocului bizar al întîmplării, de alți artiști, cu merite mai mici. Pictorul George Löwendal a fost un om cu o biografie pasionantă și cu o operă mișcătoare, mai cu seamă din pricina voinței frumoase ce-o străbate. El are, clar, o operă, nu doar o sumă de tablouri și, totuși, e aproape uitat. Privindu-i, împreună, opera și viața prin prisma unor criterii în stare să cuprindă adîncimile amîndurora, vom vedea că acest meșter și-a cîștigat dreptul de a avea opere în muzee.

S-a născut într-unul din palatele de odinioară ale Sankt Petersburg-ului. Istoria familiei e lungă și plină de mari peregrini, oameni de arme și de carte. Un strămoș s-a bucurat, cu secole în urmă, de mare faimă militară și, drept răsplată pentru serviciile aduse Franței, un bulevard parizian îi poartă numele. Locul de început al spiței Löwendalilor este Danemarca. Făcuse studii de arte, avînd între profesori și pe vestitul pictor de gen rus Makovski, revoluția îi tulburase mult fondul romantic al ființei, drumurile sărace, într-o lume necunoscută, îi dădeau un sol de curaj libertin de un gust aparte, necunoscut încă în familie, astfel că, deși semnează George von Löwendal ani buni spre maturitate, odată cu sosirea în Bucovina va fi curînd un om al locului, pe nume Gheorghe Löwendal. Metamorfoza nu este de circumstanță. Pe la sfîrșitul deceniului al patrulea, cînd nu știu care deștepți socoteau că frescele mînăstirilor din nord ar trebui spoite cu o pictură mai „proaspătă" și mai „neaoșă", acest von Löwendal a făcut frăție cu țăranii și i-a dat afară pe deștepți din sate, dînd știre, prin glasul lui Iorga, de grozăvia ce era să se petreacă. Gheorghe Löwendal însuși l-a trîntit cu scara pe un zugrav prea grăbit să dea cu var pe un perete zidit la porunca marelui Ștefan.

Foarte ciudat cum s-a apucat de treabă Löwendal tocmai într-un ținut unde pictura nu avea o situație din cale afară de prosperă. Ciudat e și faptul că a început prin a face apostolat cultural, deschizînd expoziții de pictură în mediul rural, înființînd în 1926 un teatru de păpuși — despre care s-ar putea zice că e primul sau printre primele la noi, înființînd prima asociație de breaslă a artiștilor plastici bucovineni, în fine, ridicînd chiar o școală de pictură pentru copii, cu o didactică foarte avansată la vremea aceea. Trebuie spus că, în totalitatea ei, existența lui George Löwendal este plină de ciudățenii, de frenezii și inițiative care trebuie să fi descumpănit pe contemporani. Iar cea mai mare dintre toate, cea care i-a făcut o faimă extraordinară prin anii 30—40, a fost pasiunea lui pentru portret. Și nu orice fel de portret, ci portrete de țărani, într-o manieră veristă și dramatică, totodată, de un patetism spontan adică și de o minuție a execuției care, de regulă, nu implică o mare trăire a actului picturii. Löwendal a pictat sumedenie de capete de țărani. Toate au un ce de legendă și o justețe a expresiei cvasidocumentară. Din sutele de portrete, păstrate mai ales în colecții bucovinene și în colecția fiicei sale, Lidia Löwendal Papale, se poate alcătui o monografie a firii și înfățișării săteanului din nord, a privirii lui, de la tinerețe, cum zice basmul, pînă la bătrînețe. L-au pasionat mult capetele bătrînilor, fiindcă bătrînii păreau să trăiască mai bine cu trecutul decît cu prezentul lor de atunci. Probabil că aceste portrete ar sluji cel mai bine cu ilustrații proza lui Sadoveanu.

Cît de caracteristică era tipologia țărănească, așa cum o prezenta pe cartoanele lui Löwendal, o probează și alegerea

ce se face în 1937, cînd se tipărește pentru standurile Oficiului Național de Turism la marile expoziții de la Paris, Berlin și Londra două mari policromii după lucrări de George Löwendal. Desitfel, venind cu expoziții în București, după o lungă serie de izbînzi ca pictor scenograf în provincie, artistul face un succes extraordinar. Despre aceste expoziții scriu cu mare elogiu Miron Radu Paraschivescu, George Macovescu, Ionel Jianu, Petru Comarnescu, Nicolae Crevedia, Gala Galaction, Paul B. Marian, Emannoil Bucuță, Al. Tzigara Samurcaș. Și Mihail Sadoveanu, firește, care trebuie să fi simțit foarte aproape de inima lui substanța acestor portrete, aparent atît de tradiționale.

Cu portretistica lui Löwendal — care înseamnă, de fapt, lucrul de rezistență al întregii opere — s-a petrecut deci o cădere în uitare. Cauzele sînt multe, dar cîteva lesne de explicat: mai întîi că prea s-au întrecut comentatorii să laude motivul interesului său de pictor, adică tocmai chipul țăranului și prea n-au băgat de seamă acele elemente profesionale, ce fac din Löwendal un caz unic și, îndrăznim să zicem, o stranie figură

Fotografii color de V. MÎNECAN ■

de premergător. Astăzi, bună parte din aceste portrete veriste ar putea sta cu temei într-o expoziție a hiperrealiștilor. În fond, hiperrealismul metodei a fost punctul forte al concepției pictorului. În exercițiul propriu-zis al picturii, el miza pe o dexteritate de scrimer. Cei care l-au văzut lucrînd povestesc de „poza" lui, de împăunarea întregii sale ființe, de transa ce-l cuprindea și de gestica aparte. Ținea pensulele lungi și subțiri ca pe niște florete și lovea cartonul cu o mișcare decisă și exactă, încît ar fi fost foarte îndreptățit ca după fiecare tușă de culoare să strige „atins". Un tip de excitare a ființei prin actul picturii intimă unei bune părți a esteticii artei plastice a timpului nostru. De fapt, Löwendal a fost un artist încercat de voințe extreme. Una din cele mai șocante afirmații ale sale este aceea că a pictat „peste o sută de mii de metri pătrați de frescă, portret, cortină de teatru, decor și altele". Deducem că artistul era nespus de mîndru de puterea sa de muncă, de virtuozitatea nemaipomenită a mîinii, dar mai deducem de aici că era un om prea grăbit, neștiind să stăruie asupra unui lucru, astfel ca acest lucru să rețină pe privitor, să-i atingă conștiința timp îndelungat. Viteza are riscuri mari și este evident că marea grabă a pictorului a provocat rezervele ulterioare ale criticilor. Din păcate, aceste rezerve sînt disproporționate față de cusururile operei. Ei îl „pedepsesc" mult prea aspru pe Löwendal și urmarea tăcerii generale este că, deocamdată, nici unul din muzeele noastre nu-i păstrează tablourile. Sigur, nu trebuie să facem literă de evanghelie din spusa străinilor dar parcă la opinia unui Leo van Puyvelde, marele istoric al artei flamande, ar trebui să luăm aminte. Înainte de război, istoricul belgian a cumpărat pentru muzeul din Bruges un portret de țăran semnat de Löwendal și acest portret mai stă și azi în muzeu într-o companie atît de prestigioasă. Cert este, oricum, că, bine selectată, opera lui George sau Gheorghe Löwendal ar putea să ne arate un artist de interes.

TUDOR OCTAVIAN ■

RUSTICĂ

ORIZONTAL: 1) Renumit dramaturg român contemporan, din creația căruia amintim piesa „Recolta de aur" (Aurel) — Din neamul galilor. 2) Ion Grecea — Poet contemporan de prestigiu, căruia îi aparține poemul dramatic „Satul fără dragoste", deținător al Premiului Uniunii Scriitorilor pe 1965 (Radu). 3) Termen de respect pentru o femeie mai în etate, folosit la țară — La arie! — Poezie eminesciană în care marele poet descrie frumusețile naturii (neart.). 4) Autoturismul românesc de teren (abr.) — „... cea moțată", carte pentru copii de Ion Pas. 5) Mult apreciată poetă contemporană, autoarea poemului „Despre Pămînt" (Maria) — Oficiul Național de Turism (abr.). 6) Pîine în limbajul popular — Fruntași — Ape mari! 7) Diminutiv feminin — Prilej de încurcături — A prelucra pămîntul. 8) Leșie! — Alt prozator român contemporan, autorul romanului „Se revarsă apele", o cronică a răscoalelor țărănești de la începutul secolului nostru. 9) „Toamna... de ore", poezie ce aparține lui Anatol Baconsky (neart., sing.) — Clasic al literaturii noastre (1848—1925), căruia îi aparțin nuvelele „Moara cu noroc" și „Pădureanca", în care evocă conflicte dramatice din viața satului. 10) 1954, cînd apare volumul pentru copii „Baba iarna intră-n sat" al scriitoarei Otilia Cazimir — Folosit la cernut — Fluviu european. 11) Specie de stejar (pl.) — „Moartea morilor de...", volum aparținînd poetului Radu Boureanu (1961).

VERTICAL: 1) Bădiță (reg.) — Maestru al liricii noastre (1891—1945), căruia îi aparține poezia „Satul meu". 2) Alt prozator român de seamă (1882—1963), autor a numeroase povestiri din viața satului românesc, din care amintim povestirea „De la țară". 3) În întregime (fem.). 4) Țesătură rustică — Poftim — Cea! 5) Neo! — Gigi Ungureanu — Unitate de măsură pentru lungime, egală cu 0,711 m. 6) Volum de nuvele purtînd semnătura marelui povestitor Ioan Slavici (2 cuv.). 7) „La...", de Alexandru Vlahuță (pl.) — Purtat de asin. 8) „Ogoare..", roman de prestigiu ce aparține prozatorului Aurel Mihale — Epocă. 9) Alt prozator contemporan de prestigiu, autorul romanului „Bărăgan", în care descrie activitatea de edificare a colectivizării agriculturii noastre — Din neamul asirienilor. 10) „... Nucului", nuvelă din creația scriitorului Remus Luca — Povară de porumb — Fructul bradului. 11) Acest prozator contemporan este semnatarul volumului „Din satul meu" (Ștefan) — „Noi vrem...", poezie de George Coșbuc sau roman al lui Cezar Petrescu, lucrări inspirate de răscoalele țărănești de la începutul secolului nostru.

Dicționar: RON, TAR.

MARIAN FIRIMIȚĂ ■ BUCUREȘTI

SCRIITORII DESPRE REBUS

„Definiția mă interesează din punct de vedere literar. Și totodată este și distractiv să le faci, pentru că-ți permit nostime extravaganțe fanteziste, cu condiția ca ele să corespundă cuvîntului căutat".

Ion Minulescu

„Jocul de cuvinte încrucișate, o adevărată gimnastică pe trapezele inteligenței, dezvoltă comparațiile și cultivă arta metaforelor".

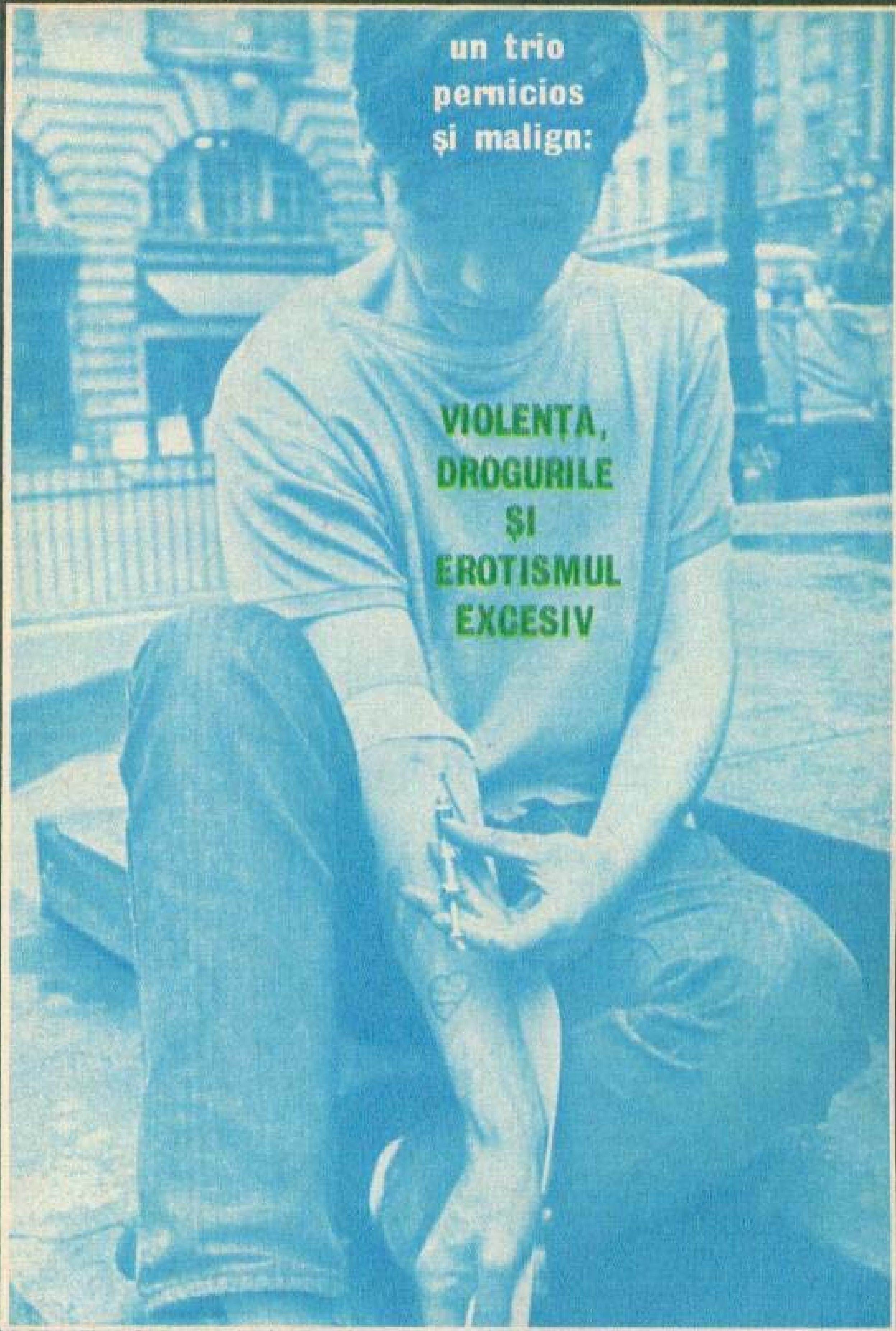
Neagu Rădulescu

„Cuvintele încrucișate sunt o pedagogie a inițierii culturale printr-un joc."

Ionel Teodoreanu

„Socotesc că jocurile de cuvinte încrucișate, atunci cînd, ca material, se pretează, constituie un important exercițiu de gimnastică suedeză pentru creier."

Tudor Mușatescu

un trio
pernicios
și malign:
VIOLENȚA,
DROGURILE
ȘI
EROTISMUL
EXCESIV

un trio pernicios și malign: VIOLENȚA, DROGURILE ȘI EROTISMUL EXCESIV

„Something is rotten in the state of Denmark", respectiv „Ceva este putred în Danemarca", se exprimă cu tîlc un personaj shakespeare-ian către un altul, la apariția stranie a umbrei tatălui lui Hamlet, voind prin aceasta să specifice desigur faptul că e ceva care nu este în ordine în țara menționată. Marele Will ne sugerează însă, în versul citat, că acel „ceva" este foarte important, avînd obîrșii adînci. Ei bine, dacă această realitate se potrivea, în aprehensiunea lui Shakespeare, țării și vremurilor descrise în celebra tragedie, ea se potrivește și mai bine, cred, tristelor realități din lumea capitalistă contemporană. Nicicînd nu ne-a fost dat să vedem atîtea contrarietăți, atîtea distorsiuni și atîtea șocante amenințări. Nicicînd nu ne-a fost dat să vedem, în condițiile lumii civilizate de astăzi, cum speța umană plătește un tribut biologic atît de consistent în contul componentei ei tinere.

Intenționez a aborda, în cele ce urmează, un aspect limitat al acestor triste realități, și anume acela legat de acțiunile nefaste ale acestui trio pernicios reprezentat de comportamentul agresiv, de abuzul de practica halucinogenelor, ca și de erotismul excesiv. Dintru început cîteva date statistice privind prima componentă a acestui trio. În SUA au loc 9 crime grave în fiecare minut, o crimă capitală la fiecare 48 de secunde, un asasinat la fiecare 36 de minute și un furt de mașini la fiecare 36 de secunde. Între 1960—1970, populația țării a crescut cu 15%, în timp ce în același interval de timp criminalitatea a crescut cu 25%. În zilele noastre 3 inși din o sută de locuitori ai aceleiași țări devin peste noapte victimele unui atentat, situație atestînd faptul că criminalitatea și comportamentul agresiv sînt departe de a diminua. Dimpotrivă.

Ce impresie își poate face în acest sens un turist vizitînd orașele nord-americane, din moment ce el găsește pe noptiera camerei sale de hotel, cel puțin aceasta este situația la New York, o carte poștală, emisă de Asociația hotelieră, în care i se dau următoarele sfaturi: „Încuiați-vă camera, cu toate cele 3 instalații de închidere, imediat după ce ați intrat în încăpere. Nu deschideți niciodată camera cînd se bate la ușa dv. Recepția vă va anunța telefonic fiecare vizitator. Nu lăsați pe nici un meseriaș să vă intre în cameră, dacă acesta nu este însoțit de un angajat al hotelului. Nu dezvăluiți în mod public numele hotelului sau numărul camerei. Aceste măsuri vă vor asigura o ședere plăcută în hotelul nostru"? Lista acestor bizare sfaturi relatate de Rudolf Bächtold în revista elvețiană Welt-Woche este departe de a fi epuizată. Parcul central al orașului New York se închide, de exemplu, la orele 10 seara, tocmai în scopul de a se evita crimele, agresiunile, ca și tîlhăriile de tot felul. Și alte țări capitaliste, de fapt majoritatea dintre ele, cunosc din plin aceste triste realități. În R.F.G., de exemplu, criminalitatea și violența au înregistrat valori duble în 1970, față de datele similare în această privință ale anului 1963. Recordul englez în materie de crime îl deține orașul Newcastle, unde, în 1969, sînt semnalate nu mai puțin de 5 000 de crime la suta de mii de locuitori. În nenumărate locuri de pe mapamond **bandajul în jurul capului a devenit un fel de simbol onorific, un însemn sau mai degrabă un atribut al personalității moderne, al bărbăției și al forței.**

De unde vine oare această monstruoasă hipertrofiere a spiritului de agresiune, tocmai în aceste vremuri de elevată civilizație și la mai mult de 3 decenii de la terminarea ostilităților celui mai greu război din istoria omenirii?, se întreabă cu judicioasă nedumerire medicii, psihologii, juriștii, criminologii și sociologii. Nenumărați cercetători au luat această problemă spinoasă și acută în focul concentric al studiului interdisciplinar, în speranța de a descoperi nu numai mecanismele intime legate de apariția acestui aberant fenomen fiziologic, ci și arme terapeutice pentru anihilarea lui. Dealtfel, preocupări de acest gen există de mai multă vreme. Cannon, de exemplu, efectua la Londra încă din 1911 o experiență cît se poate de interesantă, care avea să dezvolte ulterior apetitul pentru cercetări în acest domeniu. Împărțind o cușcă metalică în două compartimente, a așezat într-unul dintre acestea un cîine, iar în celălalt o pisică. Animalele au reacționat, firește, cît se poate de violent, unul împotriva celuilalt. Sîngele prelevat din vena cavă a animalelor în cauză, în momentul furiei, a pus în evidență o cantitate sporită de adrenalină, substanță care a fost incriminată ca reprezentînd substratul chimic al violenței. Dar, pentru a avea certitudinea acestei supoziții, autorul mai avea nevoie de o contraprobă, pe care, dealtfel, a și efectuat-o. Injectînd adrenalină la alte două animale de experiență, el a reușit să declanșeze pe această cale modificări comportamentale constînd din furie și agresivitate. Demonstrația era, așadar, irefutabilă. Mai rămînea totuși de elucidat o problemă tot atît de importantă:

în ce sector anume din economia organismului se produce această substanță chimică care este adrenalina? Această elucidare au efectuat-o ulterior cercetătorii americani Kluver și Bucky. Aceștia, fixînd creierul unei pisici între electrozi și explorînd reactivitatea diverselor zone corticale, servindu-se în acest scop de un curent de excitație de 5 volți, au constatat că animalul reacționa în mod diferențiat la excitație, în funcție de zona explorată. Uneori această reacție se exterioriza prin foame, alteori prin somn, alteori prin agitație sau frică. La excitarea unei anumite zone, situată în partea externă și inferioară a emisferei cerebrale, animalul reacționa prompt, pe calea furiei și a violenței, ca urmare probabil a deblocării adrenalinei pe calea unor impulsuri nervoase plecate din acest loc.

Se pare, așadar, că **violența reprezintă rezultatul declanșării unui automatism primitiv și arhaic, plecat din subsolurile tainice ale creierului; din acest creier al pulsiunilor instinctive și afective reprezentat de rinencefal și hipotalamus.**

După Paul MacLean, omul a moștenit de la natură trei creiere, complet deosebite unul de altul: unul fundamental reptilian, altul preluat de la mamiferele inferioare și un al treilea caracterizînd primatele și omul. Primele două, concretizate anatomic în structurile sistemului limbic, cele mai vechi dealtfel și încă saturate de fixații mnestice ancestrale — joacă un rol fundamental în comportamentul emotiv. Al treilea creier, corespunzînd neocortexului, reprezintă sediul comportamentului rațional. Se pare că toate aceste trei componente se jenează mutual din punct de vedere funcțional, mai ales atunci cînd organismul este pus în fața unor dificile probleme de adaptare ecologică, biologică, psihologică, ca și socială. Și, avînd în vedere că epoca noastră, prin multitudinea de probleme pe care le ridică, în special în țările din aria capitalismului, poate fi etichetată ca una dintre perioadele cele mai dificile din punctul de vedere al adaptării, n-ar fi deloc exclus ca tocmai acest fapt să explice această alarmantă hipertrofiere a spiritului de agresiune, care stă la baza violenței și a crimei.

Niște psihologi pun aceste fapte pe seama altei hipertrofii: aceea a sentimentului disperării; a acestui sentiment de etiologie plurifactorială în care roluri determinante în această privință par a juca insecuritatea vieții, amenințarea zilei de mîine, caracterul dur și competitiv al vieții, amenințarea unui cataclism nuclear, otrăvirea mediului ambiant, dezagregarea familiei, problemele sociale din ce în ce mai complexe, etc., etc. Tot acest curent de forțe, potrivnice, aparent îndepărtate și impersonale, acționînd continuu și în mod ascendent asupra condiției umane, din perimetrul menționat, generează inițial un sentiment surd de anxietate care se convertește pe parcurs în disperare și în neputință. Psihiatrul Wertham crede la rîndul său că **furia și violența ar putea fi explicate pur și simplu prin eșecul metodelor educaționale din societatea modernă, prin incapacitatea justiției de a scăpa omenirea de criminali, ca și prin glorificarea crimei pe calea mijloacelor de mass-media.**

Ce este, în definitiv, violența? Este un comportament agresiv, țintind în mod conștient sau nu de a prejudicia pe cineva, pe un semen de-al nostru; de a-l umili, de a-i limita libertatea, sau pur și simplu de a-l distruge. În recuzita violenței intră, în mod obligator, ironia răutăcioasă, cuvîntul aspru, jignitor, indiferența, refuzul, atitudinea ostilă, lovirea sau chiar crima. După cum vedem, paleta comportamentului agresiv este foarte variată și proteiformă. Putem în linii mari distinge o agresivitate de atac și una de apărare, deosebindu-se net una de alta sub raport motivațional. Cea de-a doua se încadrează perfect în limitele normalului. Pericolul de a fi atacați ne pune desigur în gardă și ne obligă să ripostăm, uneori chiar cu agresivitate. Este normal să fie așa. Milițianul, de exemplu, fiind în exercițiul funcțiunii, are dreptul și datoria de a merge pînă la lovire, și pînă la crimă chiar, dacă situațiile pretind acest comportament.

Omul dispune în mod normal de un anumit dinamism energetic care să-i garanteze angajarea comunitară, ca și conduita fermă și demnă. O violență rațională, înțeleaptă, logică este o virtute. Așadar, să simți și să te indignezi este cît se poate de normal. Altfel am fi niște simple oi. Diversele religii care propovăduiesc smerenia și supunerea oarbă uită că dumnezeu ca și diverși alți zei pe care aceste religii îi proslăvesc folosesc adeseori amenințarea sau diverse alte forme de agresiune. Numai diavolul nu se supără niciodată. „Indignarea creează poeme", a scris Juvenal și are, firește, perfectă dreptate. De la această agresivitate, normofiziologică, și pînă la cea patologică, este o cale destul de lungă. În general, lipsa unei motivații justificate transformă violența într-o stare patologică. De multe ori însă, chiar sub paravanul unor motivații conștiente, justificate, se ascund pulsiuni inconștiente, exteriorizînd un dezechilibru nervos, o stare nevrotică. Surmenat în mod continuu, și tot în mod continuu surescitat și angoasat, de nenumăratele probleme pe care le are de înfruntat și rezolvat, omul civilizației de supraconsum ajunge, în final, de a-și exterioriza dezechilibrul nervos pe calea comportamentului agresiv și a violenței. Furia și violența sînt foarte

nocive pentru organism. Tensiunea arterială și pulsul ating uneori cote de-a dreptul periculoase, în aceste situații. Wittehoven a constatat, încă din 1929, pe o serie de subiecți aduși pe calea hipnozei în stare de furie, importante modificări, pînă și în compoziția sîngelui. Secreția salivară crește atît sub raport cantitativ (să ne amintim în acest sens de cunoscutele spume la gură pe care le fac cei furioși), înregistrînd în același timp și modificări de ordin calitativ. Fapte de observație ca și riguroase experiențe științifice au semnalat faptul că mușcătura omului furios este otrăvitoare, ca urmare a toxicității salivei. Dealtfel, este demonstrat că nici chiar mușcătura de viperă nu otrăvește sîngele și țesuturile, atîta vreme cît aceasta nu este efectuată în stare evidentă de furie. Mai mult încă: **există un raport direct proporțional între toxicitatea salivei și gradul de furie al celui care a secretat-o.** Nu numai saliva însă, ca produs biologic, ci și laptele poate deveni toxic, în atari situații. Furia apoi transmite certe influențe nocive și asupra descendenților. În acest sens, un ginecolog francez susține că 10% din copiii epileptici ca și din cei idioți sau debili mintal provin din mame care au prezentat frecvente și semnificative accese de furie, în primele luni de sarcină. Furia declanșează nenumărate boli, în special în domeniul vast al celor ce țin de patologia sistemului nervos și psihic. După unii, 5% din cazurile de nebunie acută sînt declanșate de un acces intens de furie.

Medicii, în intenția lor justificată și nobilă de a găsi un remediu pentru acest comportament abnorm, de care sînt legate atîtea consecințe nefaste, au bătut pînă și la porțile chirurgiei experimentale. Delgado, de exemplu, a reușit pe această cale să anihileze accesele de furie ale unor maimuțe, prin excelență furioase, ca gibonul, cimpanzeul și rhesus, pe calea așa numitului stimulator transdermic, stimulator care excită anumite zone din creier, inhibînd în schimb pe altele. Într-adevăr, animalele în cauză erau de nerecunoscut, putîndu-li-se chiar introduce mîna în gură. Dar, din nefericire, întreg habitusul lor obișnuit era dat peste cap. J. Fulton, practicînd ablația lobilor cerebrali, a reușit și el să extirpe furia din comportamentul unor animale de experiență. Dar, ca urmare, animalele în cauză nu se mai interesau de mediul exterior și nu reacționau nici într-un fel. Așadar, așa-numita chirurgie a obedienței nu a dat rezultatele scontate. Nu au dat rezultate satisfăcătoare în această privință nici diversele tratamente medicamentoase, pentru că administrarea permanentă a acestor modificatori ai comportamentului agresiv s-a dovedit a nu fi lipsită de riscuri.

Într-o asemenea situație toate speranțele s-au pus în această femeie „bună la toate" care este educația. Această știință mizînd pe utilizarea integrativă și dirijată a creierului — organul director al relațiilor umane — trebuie și poate să găsească forțele necesare pentru sporirea autocontrolului și a ținerii în frîu a acestor rudimente de primitivism, reprezentate de pulsiunile rinencefalului și ale hipotalamusului. Dar, în această privință, totul trebuie început încă din fragedă copilărie. **Primul educator este mama, al doilea tata; apoi toți cei din jur; apoi televizorul și cinematograful, învățătorul, profesorul, presa, cartea, familia și societatea însăși.** America tragică de astăzi, unde criminalitatea și violența fac pur și simplu ravagii, culege în definitiv roadele a cîtorva decenii de educație a tineretului în spiritul agresiunii. Ce sînt majoritatea dintre western-uri dacă nu o directă și convingătoare pledoarie pentru crimă și violență! Din moment ce sufletul fragil și prin definiție receptiv al atîtor adolescenți a vibrat, ani de-a rîndul, pe marginea unor asemenea recitaluri, în care mai mult se trăgea cu pistolul decît se vorbea, este cum nu se poate mai normal ca adolescentul de odinioară, devenit acum adult, să riposteze cu injurie, pumnul sau arma la cele mai nesemnificative situații. Western-urile, filmele de violență, groază și agresiune, precum și atîtea altele, poluînd ecranele de cinematograf ale lumii capitaliste, popularizînd „crima perfectă", gangsterismul, omuciderea, atacul la drumul mare, perversiunea și imoralitatea, au adus în esență mai mulți bani Americii decît toată arta acestei țări, luată în ansamblu. Alături, așadar, de nenumăratele cauze sociale care stau la baza hipertrofierii spiritului de agresiune, trebuie avute în vedere și aceste severe și pline de implicații carențe educaționale. Cu toții știm că **există o veritabilă știință a dialogului, care ne învață a asculta și a respecta pe altul. Ea ne învață de asemenea de a ne domina instinctele și răbufnelile interne exteriorizînd animalul din noi.** Nu există la ora actuală alt procedeu, mai simplu și mai eficace, pe linia profilaxiei violenței, decît acela al reeducării controlului cerebral, al perfecționării sistemului de frînare. Organismul uman este înzestrat în general de natură

Lophophora williamsii

Virola

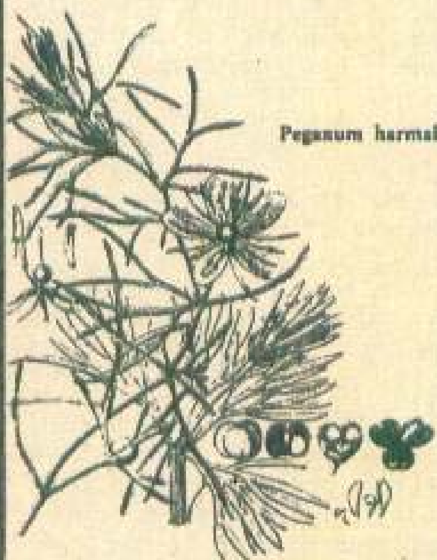
Cannabis sativa

Datura fastuosa

Hyoscyamus niger

Peganum harmala

Amanita muscaria

Nepeta cataria

Tabel cuprinzînd cîteva din plantele folosite pentru extragerea diverselor droguri halucinogene. — Din planta Lophophore williamsii cunoscută și sub numele de cactusul mexican, cunoscută și de azteci sub denumirea de peyotl, se extrage puternicul drog halucinogen mescalina. — Din Cannabis sativa sau cînepa indiană se extrage hașișul. — Din Datura fastuosa, plantă solanacee, se extrag hiosciamina și scopolamina.

un trio pernicios și malign: VIOLENȚA, DROGURILE ȘI EROTISMUL EXCESIV

cu robuste sisteme de frînare, numai că noi, pe parcurs, am pierdut fie deprinderea de a le folosi, fie că în mod deliberat le folosim incomplet. **Acest autocontrol nu trebuie nicidecum să promoveze un voluntarism rigid și steril, care să țintească desființarea pulsiunilor agresive, ci numai să le sublimeze pe cale rațională, convertindu-le într-un dinamism energic și neagresiv; într-o violență nevioIentă, dacă se poate spune astfel.**

O cîntăreață de muzică pop, animată de idei umanitare dintre cele mai nobile — Joan Baez — a înființat nu demult, pe malul Pacificului, mai precis în apropierea localității Carmel, o așa-numită universitate a nonviolenței. Aici, contra unei taxe de 120 de dolari, li se predă amatorilor, timp de 6 săptămîni, un curs de un înalt nivel științific, susținut de remarcabile personalități invitate de la cele mai celebre universități din S.U.A., cum sînt cele din Harvard, Yale, Columbia, Berkeley etc. Pictorul Bernard Lorjou a găsit însă alte modalități de a-și exprima protestul său împotriva violenței, așternînd pe o pînză gigantă de 3,5/4 m, drama asasinării regretatei Sharon Tate. Această pînză ne evidențiază un monstru cu figură cabalină, care înfige cu sete un cuțit într-un copil care stă liniștit și chircit în pîntecele mamei sale, așteptînd sorocul intrării sale în lume. „Asasinarea frumoasei, tinerei și nevinovatei actrițe reprezintă, după mine, evenimentul care explică cel mai bine violența și disperarea din societatea noastră". Dar problema luptei împotriva violenței nu trebuie lăsată nici într-un caz în seama exclusivă a unei cîntărețe de muzică pop și a unui pictor, deși și asemenea contribuții nu sînt de neglijat. Alții sînt factorii care trebuie să intervină în acest sens, pilvind societatea de toate racilele care îi subminează temeliile.

Și acuma, cîteva cuvinte apropo de Sharon Tate. Cînd la sfîrșitul anului 1969 bucureștenii vizionau, înfiorați, filmul de tragică anticipație intitulat „Valea Păpușilor", susmenționata actriță, eroina principală a filmului și în același timp a asasinatului de un inimaginabil tragism, deveni instantaneu obiect de curiozitate colectivă și, în același timp, element catalizator de stimulare a opiniei publice și în același timp a interesului pentru a ști ce este în definitiv cu aceste droguri de care se vorbește în presă atît de mult și ce este cu acea beție rece pe care acestea o generează. Dealtfel, tragedia de pe strada Cerului, din împrejurimile pitorești ale orașului Los Angeles, unde Sharon Tate, gravidă în penultima lună, a fost asasinată de o bandă alcătuită din cîțiva tineri și tinere care se drogau, a reprezentat poate cea mai semnificativă și cea mai spectaculoasă lovitură de gong care a atras atenția opiniei publice mondiale asupra dramei halucinogenelor.

Originea toxicomaniei se pierde în negura vremurilor. Slujitorii lui Asklepios au avut de îngrijit în mai toate timpurile un anumit număr de indivizi căzuți în toxicodependența diverselor droguri. Aceștia însă, prin numărul lor nesemnificativ, nu au reprezentat niciclnd o problemă pentru sănătatea publică, pentru societate. **În zilele noastre însă utilizarea drogurilor halucinogene a devenit — cel puțin în perimetrul anumitor țări, firește capitaliste — o problemă de prim ordin a sănătății publice.** Ziarele ne aduc aproape zi de zi știri din ce în ce mai alarmante pe această temă. La New York, de exemplu, au murit în 1969, într-un singur an deci, 224 adolescenți, din cauza abuzului de heroină. 55 dintre aceștia erau sub 16 ani, după cum ne asigură un număr din „The International Herald Tribune". Este însă ușor de presupus că cifrele globale ale acestei mortalități sînt incomparabil mai mari, fără a ține cont de acelea și mai mari ale morbidității. Medicii și criminaliștii din R.F. Germania consideră că numărul acelora care folosesc în mod curent drogurile halucinogene a crescut în această țară cu circa o mie de procente, și asta numai pe parcursul a patru ani. În Amsterdam, Rio de Janeiro, la Universitatea Berkeley din California (S.U.A.) etc., numărul toxicomanilor — ne asigură cercetători care s-au ocupat pe teren cu această problemă — este de ordinul zecilor de mii. În S.U.A. **se vorbește chiar despre o „veritabilă epidemie națională" în acest domeniu.**

Inventarul tradițional halucinogen cuprinzînd heroina, cocaina, opium-ul și hașiș-ul s-a îmbogățit în ultimele decenii în mod semnificativ și alarmant prin adiția unor noi preparate, cu efecte identice sau numai similare, între care pe primul plan se situează marijuana și LSD-ul. **Halucinogenele tradiționale costă enorm, fiind în medie de zece ori mai scumpe decît aurul și acest fapt, alături de altele — între care precumpănește procurarea lor anevoioasă — a stimulat fabricarea de alte droguri, incomparabil mai ieftine și în același timp mai accesibile.** Un profesor american a făcut chiar o serie de calcule edificatoare în această privință: cu 100 de

Desen din colecția spitalului Sf. Ana din Paris, efectuat de un individ care suferea de psihoză depresivă și care se droga cu LSD.

dolari, de exemplu, se pot fabrica aproximativ 20 000 de porții de LSD, cantitate suficientă — după cum se exprimă un publicist — „pentru a arunca un întreg oraș în infern". Un chimist sau numai un simplu student în chimie sau poate chiar și un practicant de la o farmacie oarecare pot să fabrice LSD, folosindu-se de un utilaj de laborator foarte modest.

Merită, cred, să spunem cîteva cuvinte și despre **acest „zeu albastru" al secolului XX, care este LSD-ul.** Acest drog a fost descoperit absolut întîmplător în urmă cu aproximativ 3 decenii. Exact la 22 april, din anul 1943, mulți locuitori din pașnicul oraș Basel au fost martorii oculari ai exhibițiilor pe care le făcea pe bicicletă un anumit individ ce se întorcea spre casă venind, se pare, de la serviciu. El fu luat, și nu fără temei desigur, drept un acrobat de la circ, drept un saltimbanc oarecare și lumea se amuza, firește grozav, pe seama giumbușlucurilor și a exhibițiilor sale. Această veselie s-a împrăștiat însă în curînd, căci, așa ca din senin, acrobatul nostru improvizat a început să urle ca o fiară — urlet care, progresiv și într-o manieră morbidă, s-a transformat în grohăit, și în cele din urmă în plîns amestecat cu rîs; amestec ce exterioriza în mod evident profunde modificări de reactivitate și comportament nervos. Un trecător care asista întîmplător la tot acest spectacol insolit recunoscu în erou pe doctorul Albert Hofmann — un remarcabil și pașnic chimist al fabricii Sandoz. Firește, cel în cauză a fost dus de îndată la spitalul cantonal și tot de îndată a fost lămurit și misterul ce plana asupra acestei stranii întîmplări. Susnumitul lucra de ani de zile în celebrele laboratoare ale fabricii de medicamente Sandoz, experimentînd aici noi substanțe sintetice și în ziua cu pricina, respectiv în acea zi frumoasă de 22 april, avu proasta inspirație de a pune pe vîrful propriei sale limbi cîteva cristale numai de LSD (dealtfel sălcii la gust și incolore din punct de vedere vizual). La ora actuală acest „drog blestemat" este vehiculat pe toate meridianele lumii capitaliste, sub forma unor drajeuri albastre, devenind obsesia unor tineri cel mai adesea „cu părul lung și mintea scurtă", dar uneori și a unora considerați de opinia publică comună ca neavînd absolut nimic cu decadentismul juvenil. Toți acești obsedați sînt cunoscuți sub numele generic de „acid heads", adică de „capete acide", deoarece din punct de vedere chimic LSD-ul este o sare acidă, cunoscut în lim-

un trio pernicios și malign:

VIOLENȚA, DROGURILE ȘI EROTISMUL EXCESIV

bajul de specialitate sub numele științific de acid lisergic.

Există și o serie de droguri halucinogene, zise minore, care, chiar în perimetrul acestei denumiri, nu pot fi degrevate de anumite valențe de periculozitate biologică și implicit socială. În această categorie intră amfetaminele, barbituricele, anorexigenele și tranchilizantele, substanțe pe care cu atîta dezinvoltură le prescriu unii medici în special tinerilor, uitînd de răul pe care îl pot face pe această cale, fără să-și dea seama. Toate aceste categorii de medicamente enumerate mai sus pot genera mai ales în perimetrul anumitor organisme — iar această aderență patologică este întru totul imprevizibilă — fenomene de dependență, de toxicomanie.

Mulți își pun fireasca întrebare: ce simt oare cei ce se află sub efectul drogurilor halucinogene? Iată răspunsul: multe și variate senzații și chiar sentimente. În orice caz, în mod cu totul paradoxal, aceste reacții sînt cunoscute mai bine de către psihologi și sociologi decît de către medici. Aceștia din urmă le cunosc cel mai puțin. Să ascultăm în acest sens relatările unui dermatolog din Canada, care avu nefericita idee de a simți pe propria piele „ce mare scofală este și cu acest hașiș de care se vorbește atîta!" Iată acum și „scofala" în cauză: „a început să-mi placă chiar din primul moment. Aveam senzația de fiecare dată, cînd mă aflam sub efectul drogului, că mă desprind de această lume, murdară și dezaxată, și că plutesc asemenea unui puf de păpădie în imensitatea neantului. Mă simțeam nespus de ușor, nespus de fericit și nespus de liber. Ce altceva, în definitiv, pe lumea asta, îmi putea oferi așa ceva!" În continuare să-l ascultăm acum pe un scriitor din R.F. Germania, care s-a supus tot în mod premeditat acțiunii unei porții obișnuite de LSD: „Fiecare obiect din camera în care mă aflam luă de îndată culoarea verde, dar un verde cretos, bolnăvicios, părînd a proveni din brînza de vaci alterată. Zăceam pe canapea. Ea deveni moale și lipicioasă. Am fost pur și simplu înghițit de către ea. Gura îmi era plină. Nu mai puteam să respir. Cred că și țipam. Am ieșit hohotind afară, plin de panică. Alergam, sau cel puțin mi se părea că alerg, pînă ce, în sfîrșit, m-am recules puțin. Apoi am început să alerg de colo pînă colo și să strig că nu trebuie să mor". **Gama reacțională a drogaților este însă de o enormă varietate și nu se aseamănă în această privință om cu om, mai bine zis toxicoman cu toxicoman, deși hapul ingerat este același.** Iată acum și relatările în această privință ale unui farmacist: „O lume a culorilor sub formă de flăcări îți incendiază orizonturile. Culorile acestea stridente cîntă însă. În același timp, din abisuri impenetrabile se ridică sunete — adevărate coloane sonore — fiecare coloană fiind de altă culoare. Toate apar diformat, într-o haotică alcătuire. Poți vedea aici ce dorești; poți, de asemenea, să auzi ce dorești. Lumea veche nu mai există". Din nefericire peisajul acesta roz — numitor comun în relatarea mai a tuturor toxicomanilor — dispare în curînd virînd spre cenușiu sau chiar negru. „Eu mă aflam într-o asemenea călătorie de tip LSD, relatează tînărul de 30 de ani pe nume Stephen Kessler, judecătorului de instrucție. Deodată, scaunul pe care stăteam începu să sîngereze. În continuare el se transformă în ceară, iar ceara începu să picure. Picioarele mele erau la distanță de 3 metri de cap. Am văzut apoi lumini și culori". Și, deodată, continuăm noi de astă dată, eroul nostru nu mai văzu și nu mai auzi nimic. Cînd în sfîrșit își reveni din scurta și pernicioasa călătorie, soacra sa zăcea la pămînt, înecată în sînge, chiar în fața lui, și înjunghiată cu una sută și cinci împlîntări de cuțit, după cum se precizează în actul de acuzare elaborat de tribunal. „Nu știu cum s-au putut întîmpla toate acestea — se căiește eroul nostru în fața judecătorului de instrucție. Nu aveam de fapt nici un motiv să o ucid. O iubeam chiar". Și, în continuare, încă două exemple, poate mai edificatoare decît toate celelalte. Tînăra Esther Ufer, care a fost pescuită dintr-o apă din Elveția, ne relatează următoarele: „Am luat din nou LSD. Totul s-a transformat într-o nebuloasă beție de infern, o beție de culori gri, peste care pîlpîia un roșu strălucitor. Am început să aud aceleași stranii zgomote. Am început apoi să le uit pe toate. Pe toate..." Celălalt acum: „Tînărul John Kent Carter, de 25 de ani, a fost găsit înjunghiat în mod bestial. Făptașul s-a dovedit a fi Eric Dahlstrom, de 22 de ani, prieten de beție („rece", adăugăm noi) cu primul, și care a declarat următoarele în legătură cu această crimă: „Eram amîndoi în călătorie. (Este vorba firește despre aceste morbide călătorii mediate de către drogurile halucinogene). Deodată John devine deosebit de puternic. A trebuit să-l ucid. Atunci i-am tăiat antebrațul — căci în antebraț stă de fapt întreaga istorie a omului." Relatări de acest gen pot fi date la infinit.

Important este de a şti însă că aşa-numita „dilatare a conştiinţei", aşa-numita „propulsare neviolentă spre alte lumi" pe care le acuză adepţii convinşi ai beţiei reci s-au dovedit a fi, sub lupa lucidă şi obiectivă a ştiinţei, grave dezorganizări ale vieţii psihice, generate de intoxicarea chimică a celulei nervoase de către droguri. Important este de a şti apoi că o vie mişcare de idei a izbucnit pe marginea dramei halucinogenelor; mişcare întreţinută în special de psihologi, sociologi, jurişti, criminalişti, medici, igienişti, ca şi de specialişti din numeroase alte domenii de activitate. Opinia publică a reacţionat prompt, iar factorii de răspundere au fost puşi, în sfîrşit, în mişcare. Ziarele ne informează aproape zi de zi despre vaste acţiuni poliţieneşti de capturare a drogurilor şi a celor care le comercializează. Numai în 1973, de exemplu, au fost descoperite peste o sută de laboratoare clandestine, în care se fabrica pastă de cocaină, de heroină, precum şi de alte halucinogene. În acelaşi timp nenumărate manifestări ştiinţifice, cu caracter naţional şi internaţional, dezbat această problemă. În cadrul OMS-ului există o comisie extrem de activă, care se ocupă exclusiv de lupta împotriva halucinogenelor. **Mareea chimică a celor ce aud cîntecul culorilor şi văd lumina sunetelor pare în sfîrşit a se retrage, dar sîntem încă departe de a respira uşuraţi. Ameninţarea continuă.** Este nevoie încă de multă luciditate şi vigilenţă, de multă organizare şi cooperare internaţională, de multă perseverenţă şi de radicale reforme sociale **spre a putea în sfîrşit eradica** un asemenea temut flagel de pe faţa pămîntului.

În continuare, cîteva cuvinte şi despre ultima componentă a trio-ului pernicios şi malign pe care ne-am propus a-l dezvolta în aceste pagini: erotismul excesiv. Erotismul, ca stare de excitaţie sexuală, exact aşa cum îl defineşte Dicţionarul Medical (Editura Medicală, 1970), face parte din înseşi structurile noastre morfofuncţionale, din însuşi comportamentul nostru obişnuit. Şi este cît se poate de normal să fie aşa, din moment ce fiecare dintre noi reprezentăm în esenţă mici particule din acest formidabil şi impetuos impuls vital, concretizat printre altele şi prin ceea ce se cunoaşte în mod obişnuit sub denumirea de instinctul de perpetuare al speţei.

Erotismul, alături de instinct reprezintă faţetele cele mai definitorii ale sexualităţii umane. În perimetrul acestei realităţi biologice, şi spre deosebire de sexualitatea animală, acţionează şi îşi face simţită prezenţa, în mod evident, o dimensiune proprie, specifică — limbajul —, acesta avînd rolul nu numai de a exterioriza, ci şi de a distila toate aceste pulsiuni şi incandescenţe interne, declanşate şi întreţinute de eternul magnetism intersexual. **Este greşit însă de a considera sexualitatea umană ca pe o valoare biologică fixă, imuabilă, din moment ce ea nu este deloc străină de contextul social în care acest magnetism se dezvoltă şi evoluează, de cadrul complex politic, economic, cultural şi psihologic; cadru care îşi va lăsa amprenta, într-o manieră mai mult sau mai puţin pregnantă, şi asupra acestui aspect din personalitatea biologică şi culturală umană.** Din acest motiv istoria sexuală a omenirii nu poate fi prin definiţie uniformă, din moment ce ea ne oferă nenumărate exemple, fie de recul, fie, dimpotrivă, de exacerbare, a ceea ce ţine de sexualitate şi implicit de erotism. Din capul locului va trebui să recunoaştem că orînduirea capitalistă a reprezentat şi reprezintă prin excelenţă mediul ideal pentru transformarea dragostei fizice într-o valoare obişnuită de consum; mediul ideal pentru forjarea unei noi morale constînd pe de o parte din hipertrofierea patologică a erotismului şi, pe de alta, din demonetizarea acestui sentiment sublim reprezentat de dragostea psihică. În acest climat al toleranţei deliberate, al libertăţilor greşit înţelese, ca şi al anarhismului sexual, în care amorul fizic nu s-a putut sustrage rigorilor cunoscute ale legii cererii şi a ofertei, potenţat fireşte şi de excesele vulgarizatoare ale unei morale ea însăşi tolerantă şi anarhică, asistăm cu toţii la acest fenomen constînd din proliferarea excesivă a erotismului morbid în toate domeniile de activitate. **Simbolurile sexuale au devenit din acest motiv un laitmotiv obsedant, pătrunzînd copios în cinematografie, televiziune, literatură, pictură, sculptură şi publicitate în general. Peste tot — fireşte, în perimetrul ţărilor capitaliste — flutură, în mod agresiv, stindardul erotic, stindardul supraconsumului sexual.** De curînd, preşedintele Franţei, d-l Valery Giscard D'Estaing, s-a arătat de-a dreptul indignat şi în acelaşi timp îngrijorat — asta în cadrul unei şedinţe de lucru a guvernului — de această stare de lucruri.

Noţiunea de sexy a virat din acest punct de vedere spre o valoare nouă, inedită şi insolită: spre aceea de condiment universal şi indispensabil al oricărui domeniu de activitate. Revistele şi cărţile abundă în iconografie de specialitate prefaţînd astfel momentul de gîndire contemporan. Mai mult încă: **noţiunea de sexy aproape că se confundă şi se identifică cu noţiunea de modern.** Reflectaţi din acest punct de vedere asupra acestui banal şi totuşi evident atentat la pudoare,

un trio pernicios și malign: VIOLENȚA, DROGURILE ȘI EROTISMUL EXCESIV

cultivat de casele de modă și reprezentat de suprapunerea marginii inferioare a fustei peste aceea a chilotului. Reflectați apoi asupra bizarei situații dilematice în virtutea căreia acționează mulți regizori de teatru și mai ales de film, condimentîndu-și în mod forțat creațiile cu divertismente și intermezzo-uri de tip sexy, spre a nu fi acuzați de critici sau de opinia publică că nu sînt moderni. **În țările capitaliste streaptease-ul a devenit, după cum știm, punctul „forte" din programul „artistic" al barurilor, cabaretelor și teatrelor de music-hall. El reprezintă, se pare, ultima inovație pe linie de divertisment artistic dar, și incontestabil, cea mai penibilă dintre toate.** Apoi, tot în acest spirit, pe plăjile lumii capitaliste își fac din ce în ce mai frecvent apariția, și din ce în ce mai ostentativ, colectivități mixte de tineri și adulți, care, după ce își îngroapă în prealabil costumele de baie în nisip, fac helio, aero și talasoterapie, în decorul celui mai autentic primitivism, amintindu-ne de îndepărtata epocă a neoliticului. Din acest punct de vedere, Antonioni a împins lucrurile și mai departe, în filmul său intitulat „Zabriskie Point", unde aparatele de luat vederi zăbovesc obositor de mult pe decorul oferit de dunele unui deșert arid, de la o margine de ocean, unde sute de perechi, complet dezbrăcate, fac dragoste în colectiv, ca în lumea animalieră a junglei.

Care sînt substraturile acestui hiper-erotism morbid, ale acestui revoltător libertinaj, cu toată nerușinata lui ostentație? Care sînt oare substraturile acestei demonetizări și ale acestei devalorizări ale unor energii esențiale, ținînd de pulsiunile sexuale? — **ale acestor energii, care, folosite dozat și elastic, pot fi convertite în tonus viril și în feminitate strălucitoare.** Acestea sînt întrebările la care medici, biologi, psihologi și sociologi din toată lumea s-au străduit a da un răspuns. În acest sens, un psiholog, David Riesmary, susține punctul de vedere că sexualitatea oferă multor tineri o posibilitate singulară de a-și dobîndi și afirma individualitatea. Niște sociologi susțin însă o teză oarecum contrarie, în virtutea căreia **sexualitatea ar reprezenta — asta în aria capitalismului — „ultimul refugiu al omului anonim, într-o lume și mai anonimă".** Medicii pun pedala în exegezele lor pe relaxarea moravurilor, pe abuzul de droguri și de excitante de tot felul, pe tocirea frînei familiale și școlare și în special pe mijloacele de mass-media, care popularizează în rîndurile tineretului nudul și pornografia. Tot ei fac vinovată clasica pilulă de toată această tristă realitate, cu implicații dintre cele mai severe pentru fondul de sănătate publică. Filozoful sovietic Igor Kon are un punct de vedere original în această problemă, declarînd că „odată cu creșterea bogăției sociale și odată cu prelungirea timpului liber, opțiunile societății burgheze și în primul rînd acelea ale păturilor avute se modifică; pe primul plan apare consumul — consum față de care munca nu mai este decît un mijloc. Dacă consumul nu ar face să contrabalanseze posesiunea, ne-am putea chiar bucura de o asemenea evoluție. **Într-adevăr, ce este mai absurd decît să trăiești pentru producția și acumularea unor lucruri? Nu este mai rezonabil oare să le consumi și să te bucuri de viață?**

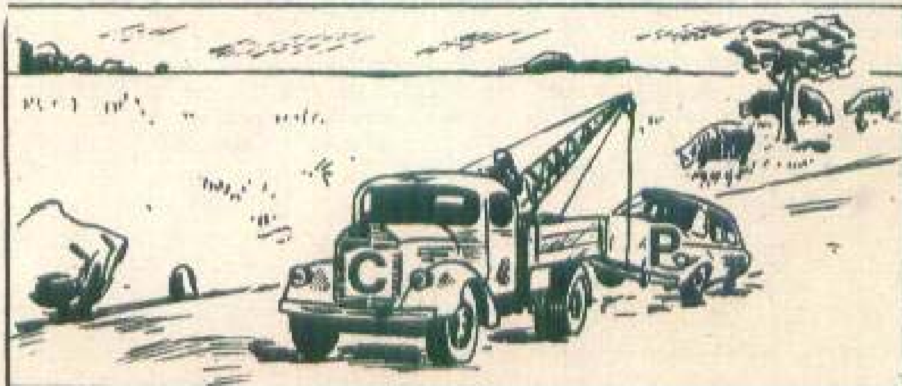
Aici se manifestă însă limitele modului de gîndire burghez, cu individualismul său excesiv care-i este propriu. **A trăi numai pentru sine înseamnează, de fapt, a trăi de pe o zi pe alta.** Amenințarea morții și instabilitatea socială incită pe oameni, într-o asemenea situație, să se lanseze în cursa delirantă pentru plăceri. Lenin nu a evitat, în multiplele și complexele probleme pe care le-a atacat, și pe aceea legată de erotismul excesiv. Într-o convorbire pe care a avut-o pe această temă cu Clara Zetkin i-a relatat următoarele: „Într-o epocă în care se prăbușesc state puternice, în care vechile relații de dominare sînt distruse, cînd o lume socială începe să piară, senzațiile omului se modifică. Setea stimulatoare de diversitate în plăceri capătă o putere irezistibilă. Formele de căsătorie și de relații sexuale, în sensul lor burghez, de altădată, nu mai satisfac".

Din fericire, tinerii din țara noastră, ca urmare a faptului că li s-au creat condiții de ordin material, cultural, social și psihologic cu totul aparte, proprii orînduirii socialiste, se află la mii de leghe de aceste triste și pernicioase realități ținînd de trio-ul malign de care am vorbit mai sus. Demistificarea acestui grobian și malign neoepicureism, ridicat la rang de religie în societatea de supraconsum, presupune în primul rînd cunoaștere. Căci, exact așa cum a precizat-o chiar Epicur: „cunoașterea greșelilor reprezintă începutul salvării".

ARCADIE PERCEK

CAREU ILUSTRAT

MIHAI PĂTRAȘCU — București

ATENȚIE ÎN SPATE!

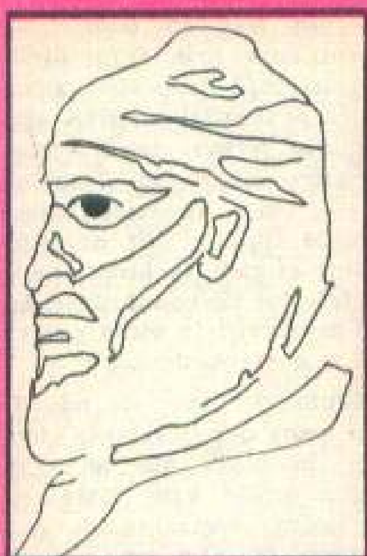
(Rebus criptografic : 4—1, 2, 1—1, 5, 6)

MIRCEA GUJA ■
București

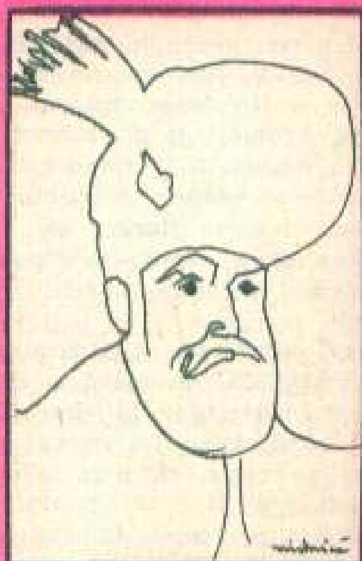
TRECUTUL ȘI NOI

INCURSIUNE FULGER PRIN VEACURI

Cu mijloacele relativ modeste ale unei anchete gazetărești, ne-am propus un obiectiv de mare cutezanță: la cele ce știm pînă acum, să adăugăm cîte ceva despre felul în care se reflectă în conștiința compatrioților paginile cele mai arzătoare din cartea istoriei noastre naționale. Evident, un seminar pe această temă nu era de conceput. Și atunci, ne-am concentrat și sintetizat intențiile într-o unică întrebare: „Care dintre personalitățile trecutului nostru istoric a rămas mai aproape de inima dumneavoastră ?“ *Nu ne-am făcut iluzii și nu am subapreciat dificultățile unei asemenea întreprinderi. Cu atît mai mult, cu cît nu ne propuneam nici o metodică cît de cît selectivă, nu intenționam să abordăm o categorie sau alta de specialiști. Întrebarea noastră era adresată „omului de pe stradă“, oricui era dispus să răspundă la întrebarea noastră unică și prea simplă pentru a nu fi îngrozitor de complicată. Și într-adevăr, greutatea și riscurile anchetei au apărut chiar de la primul răspuns.*

Desene de **CONSTANTIN MISTORICĂ** ■

TRECUTUL

ŞI NOI

IOAN SINITEAN din Zărand, județul Arad, student politehnician la Timişoara: *„Dacă aş spune că personalitatea istorică cea mai îndrăgită este — să spunem — Ştefan sau Mihai, aş comite o nedreptate gravă faţă de Bogdan sau Neagoe Vodă sau alţii. Fiindcă nici Ştefan şi nici Mihai şi nici unul din marii lor înaintaşi sau nu mai puţin marii lor urmaşi nu au purces de la nimic. Fiecare din ei, cu incontestabilele lor merite, nu a făcut decît să ducă mai departe ceea ce alţii înaintea lor au înfăptuit. Istoria este una şi indivizibilă, iar sentimentele mele de gratitudine faţă de strămoşi şi de mîndrie faţă de istoria naţională le împart tuturor celor ce preluînd ştafeta de la înaintaşi au dus mai departe flacăra ei, trudind pentru împlinirea destinelor poporului nostru, scriind laolaltă istoria lui glorioasă"*.

O părere asemănătoare emite şi MARIA IVĂNESCU, învăţătoare din Băicoi: *„Nu pot răspunde la întrebarea dumneavoastră citind un nume sau altul. Sînt prea multe şi prea diverse ca să o pot face. Şi apoi, eu sînt învăţătoare, îi iniţiez pe copii în cunoaşterea istoriei patriei cu tot ce are ea mai frumos, mai înălţător. Desigur, istorie înseamnă şi mari personalităţi, demne de nemărginitul nostru respect. Dar e treaba elevilor să-şi aleagă sau nu un erou preferat"*.

Tot un învăţător (pensionar), ILIE MOGA, din Tîrgu Mureş: *„Poporul acesta al nostru, aşezat în spaţiul dunărean şi carpatic, poporul acesta care i-a zămislit şi pe Decebal şi pe Basarabi şi pe Muşatini şi pe Brîncoveni şi pe toţi cei ce deceniu după deceniu şi veac după veac au pus umărul la ctitoria ţării noastre, poporul acesta harnic şi cutezător care este poporul român — iată eroul cel mai apropiat sufletului meu"*.

Mai consemnăm în aceeaşi ordine de idei opinia maistrului energetician CORVIN CONSTANTINESCU din Ploieşti:

„Personalităţi din trecutul istoric al României, oameni care prin înfăptuirile lor merită cu prisosinţă dragostea, stima şi chiar veneraţia generaţiei noastre sînt mulţi la număr, din fericire pentru istoria neamului nostru. Cum să desprind dintre ei pe «cel mai apropiat inimii mele»? În condiţii istorice atît de diferite, fiecare dintre ei şi-a închinat toate puterile şi talentele lui de conducător, iar unii dintre ei şi-au sacrificat viaţa pentru păstrarea fiinţei noastre naţionale".

Asemenea răspunsuri, pline de adevăr şi bun-simţ, dar cam deconcertante pentru obiectivele imediate ale anchetei noastre, am primit multe. Este poate necesar să facem acum precizarea că, deşi ancheta nu se vrea în nici un caz un „concurs" cu „clasificări" ale marilor noştri înaintaşi pe criteriul popularităţii lor, urmărim totuşi să avem unele răspunsuri concrete la întrebarea: care dintre figurile ilustre ale trecutului s-a fixat mai pregnant în gîndurile şi inima contemporanilor şi — desigur — şi motivaţia opţiunii lor. Nu ne putem plînge că nu am primit asemenea răspunsuri.

DE CE ŞTEFAN CEL MARE?

Mulţi, foarte mulţi dintre cei interogaţi s-au oprit la personalitatea copleşitoare a celui mai vestit dintre Muşatini. Spunea, fireşte în glumă, MARGARETA VLĂDUŢ, învăţătoare din Filiaşi: *„Sînt convinsă că toţi moldovenii pe care îi veţi întreba vor răspunde, fără să şovăie: Ştefan. Eu sînt olteancă iar eroul meu este olteanul Mihai Viteazul"*. O glumă reuşită (după gustul nostru), dar dezminţită de cursul anchetei. Nu toţi moldovenii abordaţi au răspuns „fără a şovăi" Ştefan, după cum nu toţi oltenii sau muntenii au „votat" cu Mihai.

Dar să începem cu argumentele „pro Ştefan":

Dr. EMIL DIMESCU din Bucureşti: *„Este adevărat că Ştefan s-a bucurat de o domnie neobişnuit de lungă, de aproape jumătate de veac, lucru rar în istorie şi mai ales în istoria evului mediu. Această împrejurare i-a fost desigur favorabilă pentru înfăptuirea atîtor lucruri de seamă încît să-şi lege numele nu numai de istoria Moldovei ci şi de cea universală. Să fie însă lunga lui domnie rezultatul exclusiv al hazardului? Personal mă îndoiesc. Ştefan a fost un mare om politic,*

Cutezanța lui în războaie este dublată de o mare înțelepciune în conducerea treburilor de stat, în stabilirea relațiilor cu vecinii. Toate acestea i-au dat putința să asigure o stabilitate orînduirii sale. Ștefan a fost Mare nu numai pentru că a știut să lupte în război, ci și pentru că a știut — atunci cînd a trebuit — să evite războiul, a știut cînd și cum să încheie pace cu inamicul turc sau tătar sau polon".

VALERIA DIMESCU completează opiniile soțului ei:

„Eu, cînd mă aflu în Moldova, parcă simt și acum, după aproape cinci secole, suflul marelui voievod. Grandioasa figură este evocată de fiecare din locurile de neasemuită frumusețe ale plaiurilor moldave și bucovinene".

Interesantă ni s-a părut și argumentația inginerului HENRI CHEFNEUX, originar din Vaslui, la întrebarea „de ce Ștefan". *„Din portretul de o rară frumusețe al lui Ștefan Vodă pe care ni l-a lăsat Neculce lipsește parcă un element, o trăsătură esențială a voievodului. Desigur omisiunea nu poate fi imputată sîrguinciosului cronicar, dar de ea ar trebui să țină seama istoriografia contemporană. Ștefan a avut — cred eu — o minte cel puțin cu două sute de ani înaintea vremii sale. Acest lucru este deopotrivă de adevărat și pentru strategul strălucit (iar lupta de la Podul Înalt — și nu de la Vaslui, cum o denumesc unii — este un exemplu), și pentru CONDUCĂTORUL POLITIC care a fost Ștefan. Într-o vreme în care entitățile naționale abia se închegau și în ciuda precarelor posibilități de comunicare (sîntem cu 500 de ani înaintea exploziei mass-mediei), Ștefan a reușit ca mica lui țărișoară să fie cunoscută și să se bucure de meritat prestigiu în țările cele mai avansate ale vremii. Este, dacă vreți, o anticipare purceasă din plin ev mediu a poziției României de azi în lume, cunoscută și respectată în cele cinci continente".*

ION TEODORESCU, tehnician minier, specialist în exploatările de sare, originar din Cacica, județul Suceava: *„Să nu-l uităm pe Ștefan ca mare ziditor de cultură românească. Faimoasele sale mănăstiri ca și construcțiile civile din Iași, Piatra și construcțiile militare — cetăți, de apărare — au rămas și vor rămîne peste veacuri ca inestimabile monumente ale culturii românești, atestînd dragostea pentru frumos a poporului nostru. Mare voievod, mare strateg, profund legat de glie și de popor, Ștefan rămîne în istorie și ca mare arhitect. Voronețul și Putna, Bălineștii și Neamțul își aduc nepieritoarea lor mărturie".*

Au mai indicat în ancheta noastră pe Ștefan cel Mare ca figură dominantă a istoriei patriei, subliniind fie înaltele lui calități de oștean, fie pe cele de organizator al societății acelei vremi, fie ca animator al culturii naționale CĂLIN COSTIAN, elev din București, ORTANSA JEBELEANU, profesoară din Timișoara, NICU ANDRONACHE, elev din București...

DE CE MIHAI VITEAZUL ?

Așa cum ne așteptam, un număr aproximativ egal cu cel al răspunsurilor pentru Ștefan au fost pentru Mihai Vodă Viteazul. Și tot după cum ne așteptam, în argumentația acestora există ca factor comun unirea — fie ea și efemeră, dar nu fără implicații pentru viitor — prima unire a tuturor românilor într-o comunitate statală.

MARIA CLIMESCU, secretară la Academia Republicii Socialiste România: *„Mihai Viteazul, iată eroul meu, întruchipare a bărbăției și curajului, a vitejiei în luptă, vizionar al unor mărețe idealuri naționale. Înconjurat de dușmani, Mihai a izbutit totuși să aprindă scînteia ce va însufleți de la el încolo lupta poporului român pentru UNITATE. Vorbind de Mihai, poate că e bine să ne amintim și azi că în tratatul încheiat de el cu Poarta în anul 1598 a fost introdusă clauza de o tulburătoare actualitate a neamestecului străin în treburile Țării Românești".*

VASILE CREȚU, lăcătuș mecanic din Brăila: *„Ceea ce astăzi ni se pare cel mai firesc lucru din lume — ca toți românii să trăiască uniți într-o patrie unică, pe vremea lui Mihai Viteazul era un gînd de o mare cutezanță. Un gînd din care voievodul a făcut o realitate vie, luminînd peste secole".*

Și pentru VIOREL STANCIU din Ploiești, tehnician în îmbunătățiri funciare, Mihai *„...este un idol. Și dacă întrebarea pe care mi-o puneți acum mi-ați fi pus-o cînd eram doar copil de școală și făceam cunoștință cu istoria țării, v-aș fi răspuns la fel".*

AIDA SOLESCU, studentă în matematici la București: *„Înfăptuitorul primei*

unirl a românilor a făcut să vorbească lumea despre el şi despre Ţara Românească şi a provocat mari îngrijorări la curtea otomană de la Istanbul ca şi la curtea Habsburgilor de la Viena, adică în chiar centrele politice cele mai puternice ale vremii".

MENDEL SCOMOROVSCHI, farmacist, Bucureşti: *„Ar fi greşit să punem victoriile militare şi politice ale lui Mihai doar pe seama talentelor lui incontestabile de conducător de oşti. Unirea a fost, nu în al doilea rînd, rodul unor mari însuşiri de om politic. Sistemul de alianţe gîndit şi realizat de Mihai i-a permis să-şi aleagă momentul şi locul loviturilor victorioase. Din păcate, în contextul intereselor marilor puteri europene, un erou ca Mihai nu putea decît să semene panică. Ceea ce l-a şi pierdut".*

Păreri asemănătoare despre personalitatea voievodului oltean, justificînd opţiunile lor au mai exprimat VASILE VOICAN din Cîmpulung Argeş, student la Institutul de petrol şi gaze din Bucureşti, IOANA AVRAM, elevă din Bucureşti, VASILE JEBELEANU, profesor din Timişoara, MARGARETA VLĂDUŢ (învăţătoarea din Filiaşi, mai sus amintită.)

După cum se vede, ancheta noastră a fost dominată de personalitatea celor doi corifei ai istoriei românilor. Mulţi dintre cei chestionaţi care şi-au exprimat alte preferinţe n-au ezitat ca, înainte de a-şi argumenta alegerea, să dea Cezarului ce e al Cezarului. Dar care au fost, totuşi, celelalte opţiuni?

CINE A FOST, DE FAPT, DECEBAL?

CONSTANTIN PANTEA, tehnician în Ministerul Minelor şi Energiei Electrice: *„Îmi este întipărită în minte figura lui DECEBAL aşa cum a fost ea păstrată pe Columna marelui său adversar. În straiele ţăranilor noştri păstrători de tradiţie, legendarul rege dac, personalitate proeminentă a istoriei antice universale, mi se pare tulburător şi o dorinţă personală de a şti mai multe despre el este copleşitoare. Decebal a fost viteaz, Decebal a fost drept, Decebal şi-a iubit glia şi poporul cu patimă. Pentru eroul demn şi mîndru, pierderea independenţei pămîntului strămoşesc a fost de neconceput. Decebal a fost mare pînă la sacrificiul suprem. Acestea şi multe altele istoria le-a consemnat cu respect pentru această mare personalitate a începutului mileniului nostru. Cercetătorii istoriei noastre străvechi sînt neobosiţi în căutarea de noi documente care să ni-l redea pe Decebal în toată amploarea personalităţii sale.*

PÎNĂ LA MAREA CEA MARE

MARIA MARIN, elevă la Liceul „Grigore Alexandrescu" din Tîrgovişte: *„Port un duios sentiment de veneraţie voievodului-patriarh — MIRCEA CEL BĂTRÎN. Poate fiindcă aşa mi l-a înfăţişat Mihai Eminescu în nemuritorul portret din Scrisoarea III: înţelept şi plin de bună-cuviinţă dar neînfricat cînd era vorba de soarta ţării. N-ar trebui să uităm că în vremuri grele de fărîmiţare şi tendinţe descentralizatoare, Mircea a izbutit să asigure stabilitatea Ţării Româneşti de la Severin pînă la Marea cea mare, ferind ţara şi poporul de expansiunea otomană. După cum n-ar trebui să uităm că, spre stupoarea întregii Europe, blîndul şi modestul prinţ valah s-a împotrivit cu succes teribilului Baiazid Fulgerul pe care l-a înfrînt în luptă".*

VOIEVOD ŞI ENCICLOPEDIST

SILVIA VASILE şi DIANA MIHAILA, eleve la Liceul „George Enescu" din Sinaia, au — fără vreo înţelegere prealabilă — o preferinţă comună: DIMITRIE CANTEMIR. *„Istoria noastră — sînt de părere cele două tinere — nu este numai o cronologie a războaielor, războaie drepte duse pentru conservarea fiinţei noastre naţionale. Există şi o istorie glorioasă a culturii româneşti şi unul din exponenţii ei de seamă este marele voievod şi enci-*

clopedist DIMITRIE CANTEMIR, filozof, istoric, geograf, orientalist, muzician. Pentru tot ce a făcut el pentru cultura românească și pentru prestigiul ei în lume, Cantemir poate fi așezat fără șovăire alături de marii ctitori ai acestei țări".

DUR, DAR DREPT

Pe tînărul electronist de la Uzina de mecanică fină din Sinaia ALEXANDRU BENIAMIN URSU nu-l sperie metodele cu care a guvernat VLAD ȚEPEȘ: *„A fost necruțător pentru că așa au cerut timpurile și interesele poporului său. A fost necruțător în numele dreptății și al cinstei. De faimoasele lui țepi aveau să se teamă doar hoții și netrebnicii și — în primul rînd — boierii lacomi de putere și avuții. Dar portretul feciorului lui Vlad Dracul nu poate fi redus doar la asprimea sa. Vlad Țepeș a fost un excepțional comandant de oști — învingătorul lui Mahomed al II-lea —, un bun organizator al vieții sociale și economice a țării; sprijinitor al oropsitei țărănimi exploatate de boieri și al claselor mijlocii. Vlad Țepeș a fost, fără doar și poate, un demn contemporan al marelui Ștefan".*

PESCARUL

Iată și o voce pentru pitorescul fecior al Rareșoaiei, născut din iubirea ei cu Ștefan cel Mare. BEATRICE-DORINA GOLEA, avocat (pensionară): *„Preferința mea nu se datorează faptului că sînt de loc din Galați, adică de prin părțile unde legenda pretinde că, înainte de a fi domnitor, Petru Rareș s-ar fi îndeletnicit cu pescuitul. Mi se pare că strădania acestui voievod moldovean de a înțelege și a duce mai departe politica ilustrului său părinte îl așază alături de ceilalți mari luptători împotriva amenințării otomane. Iar din lupta sa pentru păstrarea unor cetăți aflate dincolo de Carpați, pe pămîntul Transilvaniei, trebuie să înțelegem că ideea unității poporului român nu era străină lui Rareș".*

SUPREMA JERTFĂ

GHEORGHE GEORGESCU, lăcătuș (pensionar) din București: *„Păstrez cu evlavie în inima mea figura luminoasă și tragică totodată a lui CONSTANTIN BRÎNCOVEANU. Pentru dreptul sfînt la viață și neatîrnare al poporului său, pentru ca demnitatea țării să nu fie înjosită, nobilul voievod nu a pregetat să-și sacrifice propria viață și pe cea a feciorilor săi. O pildă cutremurătoare de patriotism fierbinte, de înaltă morală și responsabilitate de conducător de obște".*

MEREU ALĂTURI DE POPORUL SĂU

NICUȘOR MARIN, elev al unui liceu cu profil mecanic din București: *„Nu vreau să insist asupra actului de copleșitoare însemnătate în istoria noastră — Unirea Principatelor, înfăptuită sub ALEXANDRU ION CUZA. Despre asta s-au scris și se vor mai scrie pagini multe. Demne însă de a fi relevate sînt și meritele de organizator pe baze moderne al societății românești în mijlocul căreia dăinuiau dureroase urme feudale. Cuza a îndrăznit să dea țării legi țintind departe: constituție, reformă agrară, dezrobirea țiganilor, secularizarea averilor mănăstirești, obligativitatea învățămîntului primar, primele universități... Iată de ce cred eu că numele lui Cuza rămîne în istorie nu numai ca Unificator, ci și ca Reformator, apropiat de durerile poporului său".*

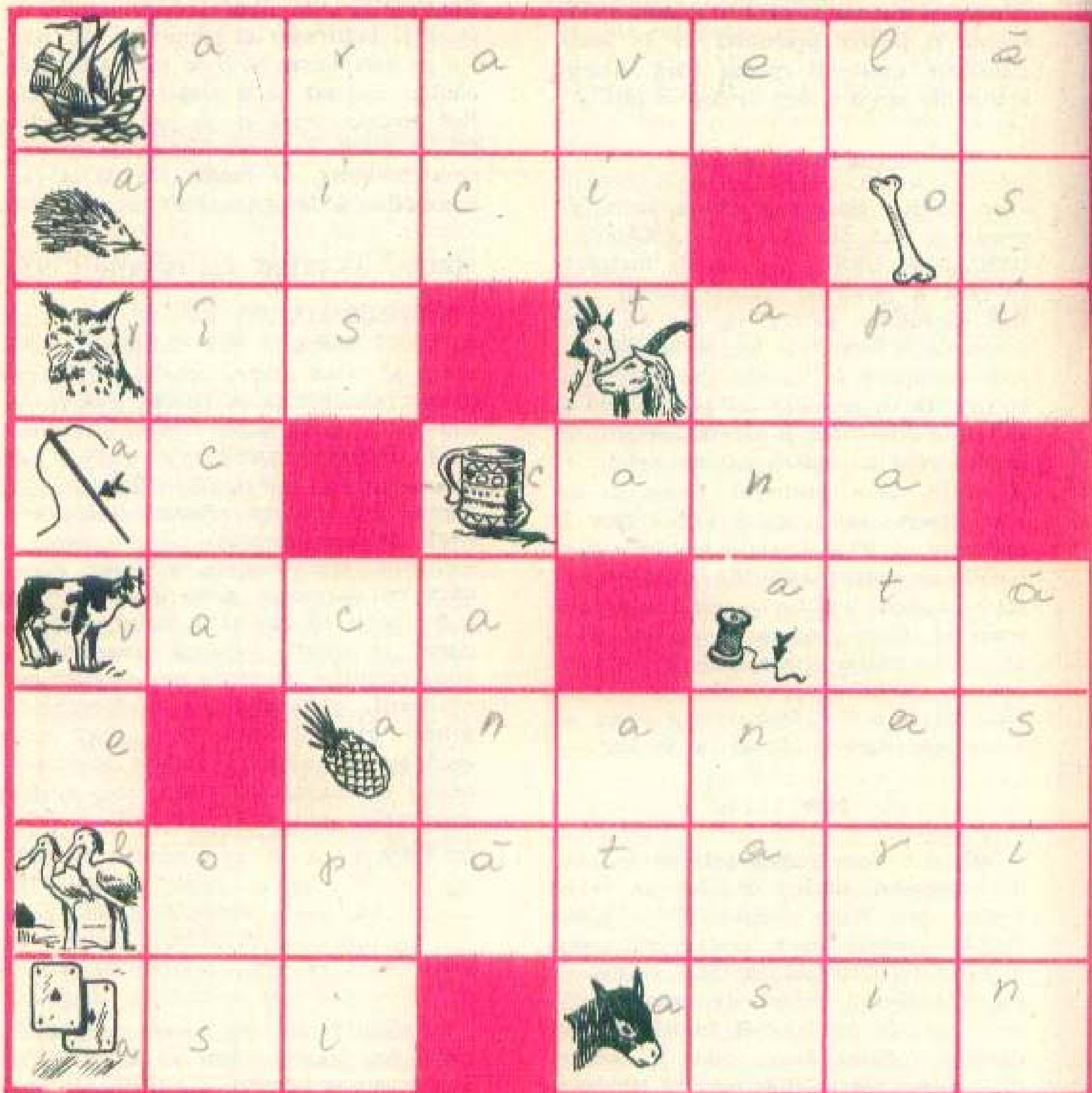
. . . .

. . . .

Concluzii? Nu, nu ne-am propus așa ceva. Am încercat doar — așa cum am mai spus-o și în titlu — o incursiune fulger prin veacuri de istorie, cu ajutorul omului de pe stradă. Regretul nostru este doar că, siliți de limitele spațiului, a trebuit să ne oprim aici. Avem convingerea nestrămutată că am mai fi putut asculta sute și sute de păreri, expresii ale întîlnirii contemporanilor noștri cu istoria. Le mulțumim celor ce au colaborat la apariția acestui material ca și celor ce, citindu-l, vor reflecta și ei la tot ce ne leagă de trecut...

Anchetă realizată de E. DASCĂLU ■

CAREU ILUSTRAT

MIHAI PĂTRAŞCU — Bucureşti

HAI LA DRUM

(Anagramă : 6, 4, 9, 8, 7, 6, 8, 6, 7, 5, 7)

Dragă Ilie,
Te aşteptăm la cabana „Trei brazi". Vino pe drumul cu stînci piezişe.

Nicu BESOIU

Notă : Prin anagramarea textului de mai sus veţi afla localităţile prin care a trecut Ilie, din Capitală pînă la cabana „Trei brazi".

GH. GĂLEA — Galaţi

CRIPTOGRAMĂ

E	O	R	D	E	C	S	I	T
I	M	E	U	I	E	E	D	E
N	A	C	L	T	U	R	O	C

Pornind dintr-un anumit colţ şi urmînd o anumită cale se va afla primul vers dintr-un cunoscut poem patriotic al lui Mihai Eminescu.

TOMA MICHINICI — Bucureşti

„fiecare țară trebuie să-și conceapă singură viitorul"

Autor al unor cărți care au înregistrat un succes deosebit atît în S.U.A. cît și în numeroase alte țări — Șocul viitorului, Consumatorii de cultură, Ecospasm — **Alvin Toffler este o personalitate proeminentă a vieții științifice și culturale internaționale. Anul acesta domnia-sa a fost oaspetele țării noastre, prilej cu care a fost primit de președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, avînd, totodată, o serie de întîlniri cu oameni de știință, ziariști și cititori români pe teme ale studierii viitorului.**

— Lucrarea dv., Șocul viitorului, tradusă în 20 de limbi, s-a bucurat și de aprecierile favorabile ale publicului românesc. Astăzi, la șase ani de la apariția cărții, s-a produs vreo modificare în opiniile dv. despre anticiparea viitorului și adaptarea la schimbare?

— ȘOCUL VIITORULUI a fost un produs al timpului său. Dacă aș scrie această carte acum, cînd au avut loc schimbări importante și rapide pe scena lumii, aș introduce, fără îndoială, unele teme noi. Una ar fi aceea a corelației dintre țările bogate și țările sărace, în perspectiva dezvoltării unei noi organizări politice și economice mondiale. Se vehicula prin anii '60 ideea că țările din Vest vor continua să devină din ce în ce mai opulente, că vor înregistra o creștere economică în linie dreaptă și că vor ști să evite șomajul și crizele. În momentul cînd am scris cartea am acceptat, fără să critic suficient, această idee. Astăzi este clar că supozițiile economiștilor occidentali nu s-au adeverit și consider că vom asista, în curînd, la oscilații fantastice în economia acestor țări, generate de contradicțiile societății capitaliste. Aceste oscilații nu vor afecta doar țările capitaliste, ci vor fi simțite, după opinia mea, și de celelalte țări, în special în măsura în care acestea sînt legate de cele dintîi prin schimburi comerciale. Adîncirea crizei economice afectează acum structurile sociale și politice din țările capitaliste. Ca un alt element nou, aș extinde capitolul din carte care se ocupă de factorii ecologici, pe care i-am subestimat. Aceștia se schimbă pe zi ce trece și, dacă privim departe în viitor, vom putea sesiza enorme mutații biologice în natură. Scriind despre necesitatea „îmblînzirii tehnologiei", eu mă gîndeam în mod deosebit la dezvoltarea noilor tehnologii în strînsă legătură cu examinarea consecințelor naturale ale acestora. Ne putem imagina de pe acum că înșiși tranzistorii vor fi formați din protoplasmă și că vom crește mașinile, în loc să le fabricăm. Ar putea apărea chiar și pericolul schimbării caracterului genetic al speciei umane. Din păcate, acum, ca și în urmă cu șase ani, știm foarte puțin despre influențele sociale și politice ale ingineriei genetice, despre efectele potențiale ale combinațiilor și recombinațiilor biologice moleculare. Eu, unul, voi sta pe baricade pentru a apăra forma biologică actuală a ființei umane. Personal, nu am o formulă magică, o machetă a viitorului, și cînd deschid ochii dimineața mă simt prost, iar cînd îi deschid spre viitor mă simt și mai prost. Cred că celelalte supoziții din carte, cum ar fi scindarea continuă a structurii familiei în națiunile tehnologice avansate și afirmațiile referitoare la puterea de penetrație a științei — toate acestea

s-au întîmplat sau se desfășoară sub ochii noștri. Acum, mai mult ca oricînd, îmi întăresc convingerea că șocul viitorului este prezent peste tot.

— La ora actuală există preocupări intense de anticipare și studiere a viitorului planetei, multe dintre ele desfășurîndu-se sub egida unor foruri și instituții cu caracter internațional : Federația mondială de studiere a viitorului, Centrul internațional de metodologie a studiilor prospective și de dezvoltare, cu sediul la București (în cadrul acestei federații), clubul de la Roma ș.a. Care apreciați că sînt sarcinile care le revin astăzi viitorologilor și, implicit, acestor foruri științifice ?

— Există, într-adevăr, o bogată activitate în acest domeniu pe plan mondial. Există, și e bine aceasta, economiști, politologi, sociologi, filozofi, teologi, oameni de diferite categorii sociale și specializări care sînt preocupați de studierea politicilor, a strategiilor și a drumurilor spre viitor. Din nefericire, este încă foarte răspîndită o neînțelegere referitoare la sarcinile, funcțiile și posibilitățile viitorologilor : aceea că ei pot să prezică viitorul. Nimic mai greșit. Ei nu pot decît să imagineze, în esență, formele pe care le poate îmbrăca viitorul și să încerce să constate gradul de probabilitate al uneia față de alta. În această muncă extrem de dificilă, care nu are nimic comun cu ghicitul în globul de cristal, sînt utilizate tehnici variate pentru studierea interacțiunii unor sisteme complexe pe o perioadă mare de timp. O astfel de tehnică este faimoasa metodă „Delphi", în cadrul căreia oamenii de știință recunosc că nimeni nu cunoaște viitorul, dar este posibilă folosirea intuiției și imaginației și sistematizarea lor în formule matematice. O altă tehnică este și cea cunoscută sub numele de „cross impact", care studiază, în cruce, corelația dintre un eveniment și altul. Astfel, dacă se presupune că în următorii 20 de ani omenirea va extrage 20 la sută din hrana sa din mările și oceanele lumii, se pot urmări influențele acestui fenomen asupra duratei medii de viață, asupra sănătății, învățămîntului, transporturilor etc. De asemenea, sînt folosite și alte tehnici mai complicate, computerizate sau nu, care încearcă să examineze efectul unor evenimente și procese întîmplătoare, cum sînt cutremurele de pămînt, războaiele, invențiile geniale etc. Viitorologii depun eforturi considerabile pentru îmbunătățirea planificării economico-sociale, ajutînd factorii de decizie să imagineze consecințele diferitelor politici. De aceea, sînt convins că știința studierii viitorului este o parte absolut esențială a oricărui sistem de planificare modernă. Aș vrea să menționez activitatea remarcabilă pe care o depun oamenii de știință români la Centrul de la București. Cercetările lor pline de imaginație, cu care am luat contact la cea de a V-a Conferință mondială de studiere a viitorului, desfășurată în această primăvară la Dubrovnik, sînt bine apreciate pe plan internațional. Personal, aștept de la ei elaborarea unor studii ample, cu caracter interdisciplinar, unde să utilizeze metode și informații matematice (în care excelează cu succes), politologice, istorice, antropologice, psihologice ș.a. Oameni de știință ca Mircea Malița, Mihai Botez, Mariana Celac și alții oferă garanția alcătuirii unor asemenea studii de care

viitorologia contemporană are multă nevoie.

— Din lucrările dv. ca și din o serie de declarații, vă cunoaștem poziția referitoare la un viitor privit mai ales din punctul de vedere al societăților occidentale dezvoltate. Care credeți, însă, că vor fi principalele probleme cu care se vor confrunta celelalte societăți ? Și ne gîndim, în primul rînd, la țările în curs de dezvoltare.

— Astăzi, principala problemă pentru aceste țări este aceea de a se elibera de mentalitatea că pentru ele nu există progres decît în măsura în care imită modele străine. Firește, este foarte greu să te îndrepți spre viitor fără să ai un model. De aceea, este vital pentru aceste țări să-și inventeze modele proprii de dezvoltare. S-au dezvoltat teorii potrivit cărora India, sau Guatemala, sau Bolivia, sau orice altă țară în curs de dezvoltare, ar trebui să facă ceea ce au făcut alții pînă acum cîtva timp. Prin urmare să imite. Acesta este un mod de a privi lucrurile foarte dăunător. Un adevăr indiscutabil, certificat de practica istorică a popoarelor, este acela că fiecare țară, indiferent de mărime, trebuie să-și conceapă singură viitorul. Folosesc adeseori termenul de „democrație anticipativă", înțelegînd prin aceasta ideea că țările nu își pot rezolva problemele fără să acorde o mai mare atenție viitorului, fără să aibă o conștiință a viitorului la pregătirea căruia să participe toți cetățenii. Această idee este valabilă și pe plan internațional, unde deciziile de rezolvare a problemelor viitorului nu trebuie să fie luate numai de super-puteri. Toate popoarele trebuie să aibă dreptul să participe la luarea deciziilor principale în problemele energiei, resurselor alimentare etc. Aceasta ar fi, după mine, „democrația anticipativă" la nivel mondial.

— În ce măsură poate influența „explozia demografică" viitorul acestor țări ?

— Aceasta este o altă problemă cu care vor fi confruntate în viitor țările în curs de dezvoltare. Oricine călătorește prin Asia, America Latină sau Africa și privește chipurile locuitorilor de aici vede că aceștia sînt foarte tineri. Rata creșterii populației în majoritatea țărilor din continentele amintite este înfricoșătoare. Firește, fiecare societate trebuie să fie liberă să aibă propria sa politică demografică. Problema, deloc simplă, nu este cea a numărului de oameni, ci a numărului de oameni raportat la distribuția resurselor. Să ne uităm la S.U.A., R.F. Germania, Suedia și la alte țări dezvoltate, unde un nou născut consumă cît alți 20 din India. Asta înseamnă că o țară dezvoltată care recomandă altor țări să-și reducă creșterea populației, dar, în același timp, nu-și controlează propriul consum, este ipocrită. În acest mod se explică de ce este atît de necesar să se ajungă astăzi la o nouă ordine politică și economică internațională, care reprezintă, după opinia mea, una din condițiile de bază ca planeta să supraviețuiască în următoarea jumătate de secol.

— Știința viitorului nu poate rămîne indiferentă la eforturile popoarelor lumii pentru dezarmare și dezangajare militară, pentru crearea unui climat internațional în care să nu dicteze utilizarea forței sau amenințarea cu forța. Vedeți posibilă realizarea unei lumi fără arme ?

— Sincer vorbind, consider că o asemenea lume nu va exista în ur-

mătorii 30 de ani. Problema nu este de a dori în mod ideal dezarmarea — care este o altă condiție a supraviețuirii planetei — ci de a pune sub interdicție armamentele nucleare, în primul rînd, și de a supraveghea efectiv dezvoltarea sistemelor militare și a vînzărilor de arme. Va trebui ca toate forțele progresiste din lume să-și concentreze eforturile asupra prevenirii și înlăturării pericolelor majore care decurg din cursa înarmărilor. Personal, mă opun violent dezvoltării reactoarelor nucleare și folosirii plutoniului la fabricarea armelor de distrugere în masă. Anul trecut am vorbit în fața Comitetului pentru relații externe al Senatului american, prezentînd punctul meu de vedere referitor la posibilitățile de împiedicare a proliferării armelor nucleare. Referindu-se la aceeași problemă, un alt vorbitor, Norman Cousins, redactor la „Saturday Review", a spus: „Trebuia să ne gîndim la asta acum 30 de ani!" Eu cred că ACUM, dar chiar ACUM, trebuie să ne gîndim la armele care vor apărea peste 30 de ani. Care vor fi armele anului 2000? Cum vom putea să împiedicăm realizarea lor? Iată întrebări la care trebuie să ne gîndim cu toții, cu deosebită răspundere, promovînd neîntîrziat restricția proliferării armelor nucleare, împiedicînd descoperirea și perfecționarea unor arme și mai periculoase: biologice, genetice ș.a. Savanții înșiși, pe umerii cărora apasă o mare responsabilitate socială, trebuie să aibă conștiința primejdiei uriașe pe care o constituie aceste arme, acum și în viitor. Este necesar ca negocierile făcute în acest sens pe plan internațional să iasă din imobilism. Tratativele de dezarmare fără deschiderea granițelor pentru control internațional nu valorează nici cît hîrtia pe care sînt scrise. Totodată, trebuie imediat să se ajungă la o convenție eficientă cu privire la vînzările armelor convenționale. Priveliștea actuală a vînzării simultane a armelor către state aflate în conflict este imorală. Apreciez poziția României înaintată O.N.U. și devenită document oficial al acestui for, în care se propune reducerea cu 10 la sută a bugetelor militare ale statelor și utilizarea măcar a jumătate din beneficiile obținute pentru crearea unui fond de dezvoltare internațional.

— Stimate domnule Alvin Toffler, v-am ruga în încheiere să ne spuneți cîteva cuvinte despre impresia pe care v-au produs-o realitățile românești contemporane.

— **Aceasta este prima mea vizită nu numai în România, ci și în Europa răsăriteană. Deși nu sînt specialist în probleme de politică externă, cunoșteam poziția țării dv. pe plan internațional, eram la curent cu procesul dezvoltării ei multilaterale și cu implicațiile pe care acesta le are în diviziunea internațională a muncii. Ceea ce mă interesează cel mai mult este rolul deosebit pe care-l joacă România ca țară europeană și socialistă care încearcă să schițeze propria sa cale de dezvoltare, avînd o conștiință activă a realității lumii a treia. Știu că aveți un plan de dezvoltare eșalonat pînă în anul 2000. Consider că o țară care privește cu 25—30—40 de ani în viitor are o concepție foarte sănătoasă despre dezvoltare.**

CORNELIU VADIM TUDOR

Fotografii de RADU CONSTANTINESCU

LA ȘEZĂTOARE

Am o năzdrăvană fată
Scumpă floare-naripată
Floricică zburătoare
Ce iubește altă floare !

(Fluturele)

Din pod urcă-o arătare
Fără miini, fără picioare,
Se-ndreaptă și spre palatră
Și nici un ciine n-o latră !

(Fumul)

Stă sărmana, vai de ea,
Aninată-ntr-o nuia.
Vorbă cu miez dulce, bun...
Ce-o fi asta ? Nu vă spun !

(Aluna)

Mototol cu mii de ace
Nimănuia rău nu face.
Numai puștii să priceapă :
Cînd îl zgîndări, te înțeapă !

(Ariciul)

Se umflă-n albii sau scade,
Se prăvălește-n cascade,
Cînd licărindă, cînd sumbră,
N-are niciodată umbră !

(Apa)

Umblă moșu-n sus și-n jos
Cu cojocu-ntors pe dos.
Fiți atenți să nu se-ntoarne,
C-are moșul niște coarne...

(Berbecul)

Știați că prietena mea
E numai pliscul de ea
Și niciciînd nu-și curmă joaca
Bătînd în pădure toaca ?

(Ciocănitoarea)

Ascuțindu-și cuiele
Sfarmă-n glod cucuiele,
Calcă totul în picioare,
Chiar recolta viitoare !

(Grapa)

Stă pe coamă și veghează
Și-aproape mereu... fumează.
Cînd îl vede călătorul
Iuțește zdravăn piciorul.
Că vine noaptea, nu-i pasă,
Știe că gazda-i acasă !

(Hornul)

Munca meșterului faur :
Fir rotund, fir pur de aur.
De demult e simbol tainic,
Legămînt liber și trainic...

(Inelul)

A sosit pe-o rînă
Oaspete la stînă.
Timp de-o săptămînă
Scarmănă la lînă !

(Lupul)

Simbol al vorbelor multe
Cine vrea să le asculte...
Curge pleava, ies fuioare,
Pentru pînza viitoare !

(Melița)

Cu forța-i înfigi în lemn
Și lasă un punct ca semn.
Nu îi e cu supărare
Și poartă la cap o floare !

(Cuiul)

Scroafa are mulți purcei.
Unu-n mînă dacă-l iei
Ea doar ușurel sughiță,
Pe cînd purceii... guiță !

(Lanțul)

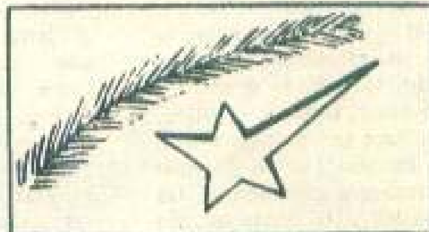
Dup-un gard de os
Stă un ciine roș,
Se frămîntă, mișcă,
De greșești, te pișcă !

(Limba)

MIRCEA IORDACHE ■
BUCUREȘTI

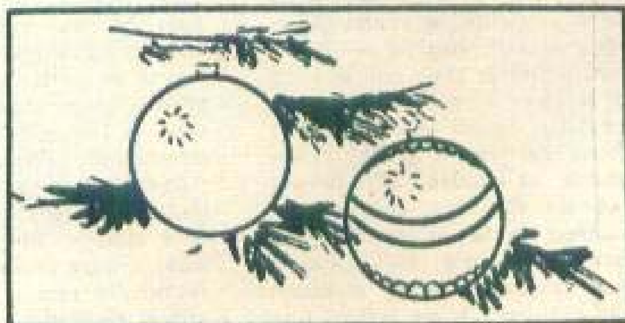
CU NOROC

(Monoverb cu incastru anagramat : xAxxxxxx)

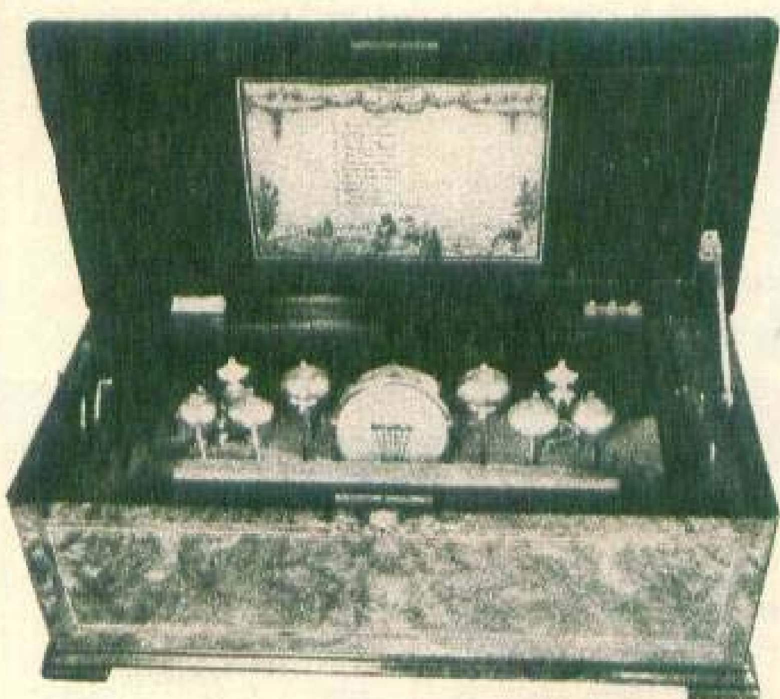

BĂTAIE CU ZĂPADĂ

(Metagramă anagramată : xxOxxxx—xxxxAxx)

TOMA MICHINICI — București

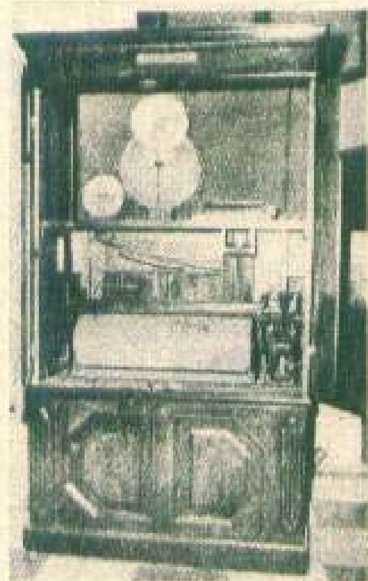
Cutie muzicală capabilă să preia sarcinile unei întregi orchestre.

pe principiul cilindrului cu știfturi (cuie) învîrtit manual sau prin intermediul unui sistem cu arc ori greutate fac parte și fermecătoarele „boite à musique", cutiile muzicale, orga Barbarie (după numele vestitului meșter Barberi, din Modena), cea cîntată de Edith Piaf într-o cunoscută șansonetă și care nu este altceva decît duioasa noastră flașnetă, țambalul mecanic, orchestronul. La Muzeul din Iași pot fi văzute (și ascultate) o orgă Barbarie, construită la Timișoara la începutul secolului nostru, o altă orgă automată precum și un țambal mecanic datînd din

CUI ÎI E FRICĂ DE AUTOMATIZARE? ÎN ORICE CAZ, NU MUZICII

Vorbim, în răspăr, despre muzica de pe vremea bunicii, opunem, cu zîmbete ironice, superautomatele noastre combine muzicale sentimentalelor flașnete de demult uitînd — așa cum se întîmplă de atîtea ori cînd ne revendicăm, orgolioși, drept copiii ai acestui secol — uitînd, spuneam, ceea ce datorăm altora. Colecția de aparate de înregistrare și redare a sunetului, aflată în zestrea Muzeului Politehnic din Iași, are dincolo de excepționala sa valoare în sine și meritul de a stabili adevărul în ochii celor prea repede dispuși să ignore darurile timpului. Adunată cu infinită trudă, grijă și răbdare de către specialiști ai Muzeului ieșean, această colecție — greșit considerată de către unii ca fiind o trecere în revistă a instrumentelor muzicale — al cărei punct de plecare a fost o expoziție, se numără astăzi printre puținele din lume care pot să ilustreze istoria automatizării aparatelor muzicale cu comandă după program. Printre străbunicile acestora : harpa eoliană (locul de naștere — Anglia secolului al X-lea) și viela, o vioară semiautomată care a circulat prin Europa aceluiași secol al X-lea, ajungînd și la noi, unde a luat numele de lăută în Transilvania și ieriă în Moldova. Un exemplar original al acesteia din urmă, aflat în muzeu, a fost descoperit în satul sucevean Moldova — Sulița.

Cine dintre noi, în Iași fiind (măcar în trecere), nu a ascultat „ceasul" din turnul Palatului Culturii, anunțător al orei exacte în ritmul primelor măsuri din „Hora Unirii" ? De fapt, încîntîndu-ne de puritatea și exactitatea acelui fragment de cîntec, nu facem decît să omagiem cel mai vechi sistem de înregistrare a melodiilor — cilindrul cu știfturi (secolul XV), aplicat în construcția carillonurilor, o formație de clopote de dimensiuni diferite, aranjate aidoma unei game muzicale complete și acționate cu ajutorul unor ciocane manuale sau automate. Printre ultimele exemplare, datînd din secolul al XX-lea, se află și carillonul de la Iași. Din aceeași familie a aparatelor axate

Orchestronul cu șase instrumente de percuție

Constantinopolul ultimilor ani ai veacului trecut. Un exemplar rarisim de automat muzical („nici nu credeam că mai există așa ceva", ne spune directorul adjunct al muzeului, Eugenia Ur-

sescu) este orchestronul cu trei viori, descoperit la o expoziție internațională de la București, în anul 1920 și la a cărui restaurare și-a pus întreaga sa pricepere, alături de inginerii specialiști, meșterul Mîndru Dănilă. Nu mai prejos se află și orchestronul cu șase instrumente de percuție.

Al doilea popas obligatoriu al acestei miraculoase călătorii prin spațiile muzeului este cel solicitat de aparatele ale căror înregistrări muzicale se bazează pe discuri din carton sau din metal, perforate; este vorba de aristoane și de simfonioane, unele dintre ele înzestrate și cu un ceas, grație căruia melodia preferată năvălea în casă la ora exactă. Un amănunt: toate aceste minuni ale tehnicii de altă dată sînt încrustate în splendide mobile de epocă.

După multe căutări, francezul J. Carpanter izbutea să prezinte la expoziția internațională de electricitate de la Paris, din 1880, primele piane mecanice. Muzeul nostru posedă cîteva exemplare care conțin, în același corp, atît mecanismul de acționare cît și pianul propriu zis. La cîțiva ani după Carpanter, americanul Votey își lega numele de și mai ingenioasele automate muzicale botezate, grațios, „pianole", concepute după o schemă care la vremea sa nu putea fi considerată decît complicată și năstrușnică: principala lor piesă, un flaut al lui Pan, se prezintă sub forma unei cutii metalice avînd, pe lungime, un număr de orificii egal cu numărul clapelor pianului, comunicînd direct (prin intermediul unui tub din cauciuc sau din plumb) cu o pompă de aspirație (niște foale). Pentru mintea noastră dedată la toate combinațiile tehnicii, este limpede — astăzi — cum își făcea drum muzica în interiorul acelei pianole: banda perforată trece pe deasupra flautului, aerul intră prin orificiile lăsate libere de perforațiile benzii pentru a acționa, apoi, asupra unor supape care, la rîndul lor, fac legătura dintre pompa de aspirație și un alt sistem de foale, ceva mai mici; acestea din urmă, comprimate fiind, transmit „comanda" — prin pîrghii și ciocănele — clapelor pianului.

În sfîrșit, cu fonografele lui Edison, gramofonul lui Berliner, microfonograful lui François Dussaud, telegrafonul lui Poulson ne apropiem de pick-up-urile și magnetofoanele noastre cele de toată ziua și, bineînțeles, de capătul unei călătorii care merită din plin răgazul a cîtorva ore, pe parcursul căreia avem prilejul să rămînem muți de admirație, pierduți în ascultare precum în celebra fotografie a celui care pîndește „His Master's Voice".

MAGDA MIHAILESCU ■

▲ Orgă automată

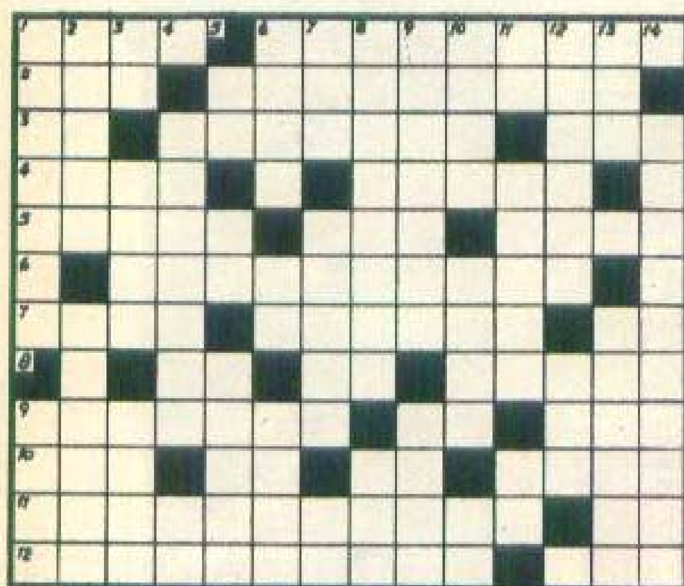

◀ Pian mecanic

Omul orchestră printre tonomatele altor epoci ▼

1877 — EVOCĂRI LITERARE

ORIZONTAL: 1) Poet de meditație care, la 3 iulie 1877, a publicat poezia „Odă la resbelu, dedicată martirilor anonimi ai independenței" (Vasile D.) — „Ceahlăul" prozei noastre, care a dedicat Independenței numeroase povestiri, printre care „Luarea Griviței", „Ceasuri de pace", „În baterie". 2) Personaj feminin din romanul „În război" de Duiliu Zamfirescu — „Steaua României" și Ordinul „Sf. Gheorghe" ajunse pe pieptul sergentului rănit, drept plată că a cucerit steagul redutei (sing.; V. Alecsandri; Sergentul). 3) Net! — Povestire de M. Sadoveanu, pios omagiu de recunoștință adus lui Vasile al lui Tudor, om simplu din popor care s-a desprins de tot ce-i era drag și s-a dus să moară pe cîmpul de bătălie (neart.) — Particulă onomastică anglo-saxonă. 4) A se da înapoi — „Bravi copii ai României, veseli ați plecat / Ați plecat cu steagul țării mîndru și curat, / Și v-ați dus peste hotare pentr-un scump odor, / Pentru-a țării neatîrnare, pentru-al ei onor" (Scipione Bădescu, „Armatei române", sing.). 5) Stă nemișcat — Arbore de pîine — Poet contemporan, semnatarul poeziei „Ostașii noștri" (Tiberiu). 6) Creatorul nemuritoarelor poezii „Peneș Curcanul", „Sergentul", „Odă ostașilor români" etc., incluse în volumul „Ostașii noștri", elogiu adus „dragilor vultani de cîmpuri" și „șoimani de munte". 7) Într-acel loc — Dimie (reg.) — Cupeu! 8) Începe să vuiască! — Cant! — Stație C.F.R. și cabană în județul Sibiu. 9) „Țară-avem și noi sub soare, / Și-o rîvnesc dușmani destui, / Dar prin vremi asupritoare / N-am lăsat-o nimănui" (G. Coșbuc, „Cîntec") — Zoe Georgescu — Prefixul albinelor. 10) Alt prefix cu înțelesul „același" — Caiele! — Introducere în biologie! — A nu izbuti. 11) Despre faptele de vitejie ale acestui căpitan amintește și scriitorul Ion Pas în povestirea „Noi la '77" — Constantin Niculescu. 12) 100 de ani de la cucerirea Independenței de stat — Apă.

VERTICAL: 1) Altă povestire de M. Sadoveanu, în care eroul își sacrifică viața pentru a aduce în tranșeele românești pe bunul său prieten rănit în luptele cu turcii — „Armele române sună / Pe-ale Dunării cîmpii; / Ele lumii vin să spună / Că trăiesc ai... fii" (nom.; George Sion; Steaua României). 2) Feciorul Anei, care „zace de patru luni, și-i slab și tras" (G. Coșbuc, „O scrisoare de la Muselim Selo") — Jugul de care au dorit cei „nouă din Vaslui și cu sergentul zece" să scape „sărmana scumpă țară" („Peneș Curcanul"). 3) Unu și una! — Mai mic decît un munte — „... părăsită", povestire în care M. Sadoveanu a demonstrat că în lupta pentru cucerirea Independenței adevăratul eroism a fost reprezentat de marea masă a ostașilor ce veniseră direct din umilele lor sate și tîrguri (pl., neart.). 4) Autorul poeziei „Grivița", publicată în ziarul „Resboiul", din 18 martie 1878 (Constantin) — Postav! 5) De acord — La ieșirea din cetate! — Nemaiîntîlnite. 6) „O scrisoare de la Muselim...", așternută pe hîrtie de căprarul Nicolae la rugămintea lui Ion, și ajunsă în țară datorită măiestrei pene a lui G. Coșbuc — Cepe! — Din

POMUL DE IARNĂ

(Anagramă: 4 litere)

Deși cu tîlc mai enigmist,
În versuri vă divulg secretul:
Ridic paharul și insist
Să-mi fac urarea ca poetul!

Cu ochii de lumină plini,
Azi mă inspiră chiar și vata
De printre globuri și lumini:
Pomul de iarnă este gata!

TOMA MICHINICI ■
BUCUREȘTI

neamul ilirilor. 7) Prenume feminin — Laudă — Nicolae Spătaru. 8) Altă poezie de G. Coşbuc, făcînd parte din volumul „Cîntece de vitejie" (neart.) — A-şi astîmpăra setea. 9) Din creaţia acestui poet amintim volumul publicat în 1877 „Poezii dedicate armatelor române", de asemenea inspirat din luptele pentru cucerirea Independenţei naţionale (1833—1890) — „Presa" de exemplu, în care a apărut printre altele şi poezia lui Al. Macedonski „Stegarul" (5 februarie 1878). 10) Imens — „Şi pentru ce să-i amărăşti / Şi zilele puţine ? / Că n-are-n lume bun şi... / Decît pe mine" (G. Coşbuc, „Rugămintea cea din urmă") — Negaţie. 11) Pete ! — Îmbracă în aur — Subsemnatul. 12) Aceşti (pop.) — Semnatarul romanului „Lanţuri" şi al povestirii „Noi la '77" (Ion). 13) Zăpadă — „... lui Mahmud", roman de Gala Galaction, a cărui acţiune începe chiar în timpul luptelor din 1877 (neart.). 14) În 1892 publică volumul de poezii „Hore oţelite", pătrunse de un înălţător patriotism (Aron).

Dicţionar : AED, OBA, OMC, ILIR.

PETRACHE MUREŞ ■ VIŞEU DE SUS

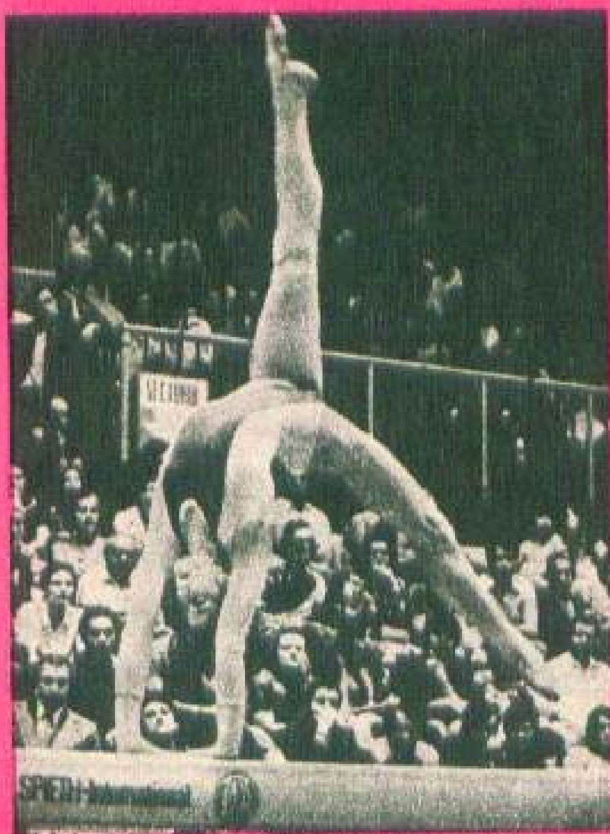
CAREU ILUSTRAT

MIHAI PĂTRAŞCU — Bucureşti

BELA și MARTA,

NADIA și TEODORA,

PROFESORI ȘI ELEVE LA ȘCOALA PERFECȚIUNII ÎN GIMNASTICĂ

Bela și Marta Karolyi: doi antrenori tineri, soț și soție, care au reușit marea performanță de a fi adus în perimetrul sportului românesc un nou tip de sportiv — tipul sportivului, de fapt al sportivei, care atinge perfecțiunea. Acest tip de sportiv „Made in Romania", dar făcut mai ales în sala din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej, nu poartă numai un nume, poartă mai multe: Nadia Comăneci în primul rînd, dar și Teodora Ungureanu, Mariana Constantin și așa mai departe, întrucît seria, departe de a se încheia, va continua fără îndoială ani de-a rîndul de acum înainte. Perfecțiunea în sport? Este așa ceva posibil? Parcă am mai auzit de un asemenea sportiv, tot român, gratulat cu asemenea superlative. Da, Ilie Năstase, uimitorul Năstase, fantasticul Năstase al tenisului mondial, pe care nu numai cîțiva și întîmplători specialiști ai ramurii, ci chiar foarte mulți și avizați, l-au recomandat drept unul dintre cei mai mari tenismeni ai lumii din toate timpurile. Dar, fie-ne iertat, Năstase este în primul rînd o creație unică în felul ei pentru tenisul românesc. Între el și Hărădău de exemplu distanțele fiind cam de la București la Satu Mare. Și apoi, să ne ierte dacă pot Costică Chivaru sau Gogu Viziru, marele nostru Năstase, precedat doar de Ion Țiriac, a crescut mai mult singur, adică a devenit ceea ce este în primul rînd prin marele său talent, printr-o capacitate aproape unică de a se ridica în elita tenisului mondial numai bazîndu-se pe propriile-i forțe, cam neantrenat și nesfătuit de nimeni! Meritele sale individuale pot fi astfel, desigur, mult mărite — dar ce poate face astăzi însuși Ilie Năstase pentru continuarea performanțelor sale într-un viitor deloc depărtat, cine urmează după marele Năstase?! În schimb, la gimnastică s-a format o adevărată școală a perfecțiunii în sport, o școală atît la propriu cît și la figurat, în care după Nadia Comăneci și Teodora Ungureanu vor urma probabil Gabi Gheorghiu și Luminița Milea și cine mai știe ce fetișcană al cărei nume nu-l știm deocamdată, crescută în spațiul carpatin, spre încîntarea ochilor și minții unei lumi întregi. Iar la originea acestei școli a perfecțiunii stau, cum am spus, doi antrenori încă tineri, foarte tineri, de vreme ce n-au împlinit nici 35 de ani: Marta și Bela Karolyi, soț și soție.

S-au cunoscut la facultate: amîndoi au urmat Institutul de educație fizică și sport, pe care l-au absolvit în 1963. Au fost chiar colegi de grupă, cu toate că Bela a terminat cu specialitatea atletism și handbal, iar Marta s-a specializat în gimnastică și cultură fizică medicală. Amîndoi sînt născuți în același an 1942 — Marta la Odorhei, în 31 august, iar Bela la Cluj, în 13 septembrie. Marta Karolyi (născută Gyongyver) este deci mai în vîrstă decît soțul ei cu... 13 zile! În 1963 Bela este repartizat ca profesor de educație fizică și sport în orașul Vulcan, iar Marta la Lupeni. Se căsătoresc în același an, la 28 noiembrie, și puțin mai tîrziu amîndoi se vor transfera la Petroșani, unde Bela va alcătui o primă echipă de gimnaste pentru categoriile mici, care va fi în același timp cea mai tînără echipă din țară la acea oră. Lui Bela i-au plăcut întotdeauna copiii și mărturisește că primii pe care i-a avut în sala de gimnastică, cei de pe Valea Jiului, l-au impresionat mult. „Nicăieri n-am mai întîlnit un asemenea fanatism, o asemenea fidelitate pentru sport ca la copiii din Valea Jiului, spune. În mină, trebuie să știți, nu coboară oricine — acolo se dezvoltă și se șlefuiesc caractere deosebite. Copiii cresc și ei într-o astfel de atmosferă de muncă și devin de mici curajoși și fanatici în dorința de a realiza ceva prin puterile proprii. Cînd am plecat de la Petroșani, am plecat cu gîndul să mă întorc cîndva în Valea Jiului!"

Soții Karolyi au ajuns în municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej în anul 1967, luna decembrie — după ce și la Petroșani obținuseră rezultate frumoase, ocupînd între altele un loc trei la un campionat interregional pentru echipe de senioare, echipa soților Karolyi avînd însă media de vîrstă de numai 8 ani! În orașul de pe rîul Trotuș au venit primind invitația federației de specialitate, care intenționa să alcătuiască în municipiul Gh. Gheorghiu-Dej un centru de pregătire precoce al gimnasticii feminine. Activitatea acestui centru a început în luna februarie 1968, în cadrul Clubului „Flacăra" din localitate (care a fost dotat cu sală corespunzătoare). Bela Karolyi este în același timp și antrenor de handbal la Școala sportivă din municipiul băcăuan. Liceul cu program special de gimnastică este inaugurat un an și jumătate mai tîrziu — în septembrie 1969, inițiativă a federației, dar care a găsit chiar de la început un aliat prețios în persoana lui Valerian Ghineț, primarul municipiului. Bela Karolyi nu face însă parte dintre profesorii și antrenorii de gimnastică încadrați la liceu — el rămîne la „Flacăra", cu grupa de fetițe de-o șchioapă pe care le selecționase singur în februarie 1968. Evenimentul se cunoaște, în general: Bela a adunat într-o sală aproape tot efectivul celor trei grădinițe ale orașului în acel moment (astăzi sînt 16!), efectuînd o testare simplă, cu accent pe aprecierea calităților fizice naturale și a curajului. Au fost selecționate în acea zi de 10 februarie aproape toate fetițele care se încumetaseră să vină la sală pe un viscol cumplit — peste 40 de fetițe în vîrstă de 6 ani. Între ele, cum bine se știe, și Nadia Comăneci. După primul an de antrenament au rămas 35, iar cînd echipa a fost înscrisă în prima competiție oficială mai rămăseseră doar 12 (vara anului 1968). Doi ani mai tîrziu, Bela s-a fixat la șapte: Comăneci, Gabor, Milea, Marcu, Cojanu, Brănișteanu, Dumitru. În același timp însă, în municipiul Gh. Gheorghiu-Dej începuseră să vină fetițe și din alte colțuri ale țării — așa cum a venit și Teodora Ungureanu. Direct de la Reșița!

În 1970 ia ființă în municipiul Gh. Gheorghiu-Dej, tot din inițiativa federației, ceea ce s-a numit „Centrul de pregătire olimpică al lotului de gimnastică feminină", avînd în obiectiv o pregătire superioară pentru Olimpiada anului 1972, de la München. Ultimele rezultate ale gimnasticii feminine românești fuseseră extrem de slabe, dacă nu chiar catastrofale — după participări întotdeauna încununate de frumoase rezultate (amintiți-vă de generația Elenei Leuștean, Soniei Iovan, Emiliei Liță și așa mai departe), reprezentantele gimnasticii noastre nici măcar nu se calificaseră pentru Olimpiada de la Mexico, în 1968! Se spera ca la München să fie mai bine, grupîndu-se în acest scop în municipiul Gh. Gheorghiu-Dej cele mai bune gimnaste tinere ale țării în acel moment, între care Gheciov, Săbău, Paula Ioan, Bacoș, Varium, Turcu și altele, gimnaste venite de la Arad, Timișoara, Baia Mare sau București. Antrenori și

profesori la liceu sînt Bibire, Munteanu, Isac, Kun etc., iar director al şcolii este profesorul Simionescu, soţul antrenoarei federale de astăzi Maria Simionescu, şi ea un timp profesoară la liceul din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej. Dar Münchenul nu avea să aducă decît un modest loc 8 în competiţia pe echipe reprezentativei române. O parte din specialiştii de la liceul de gimnastică, simţind probabil ceea ce urma, s-au retras înainte de Olimpiadă, plecînd din oraşul de pe Trotuş. În orice caz, după J. O. '72 se ia hotărîrea desfiinţării centrului de pregătire olimpică, socotit o investiţie nerentabilă. Cea mai mare parte dintre sportive şi antrenori pleacă spre alte meleaguri. Rămîn în municipiu doar fetiţele de aici şi alte cîteva gimnaste foarte tinere. Bela Karolyi merge mai departe însă pe drumul său. În acelaşi an vin la liceu Lesaru, Simonfi, Ispravnicu, Anca Grigoraş, Mariana Constantin — gimnaste care, împreună cu fetiţele selecţionate la grădiniţă de Bela Karolyi, vor alcătui curînd cea mai tînără echipă de gimnastică participantă vreodată în competiţiile naţionale de senioare. Spre sfîrşitul anului 1972, echipa condusă de profesorul Karolyi se află în faţa primei sale participări la tradiţionala competiţie de juniori „Cupa prieteniei", în ediţia desfăşurată la Sofia. În ziarul nostru „de specialitate" apare un articol în care federaţia de gimnastică este făcută praf pentru „iresponsabilitatea de a lăsa să participe la o competiţie de asemenea amploare copii de 10—11 ani !" Nadia Comăneci cîştigă însă două medalii de aur, iar impresia în rîndul specialiştilor străini prezenţi la Sofia este dintre cele mai bune.

Pentru că ajungem la anul 1973, an pe care Bela Karolyi îl consideră drept „anul împlinirii profesionale", ne permitem o mică paranteză. Bela Karolyi a fost mai întîi o speranţă a atletismului nostru. Ca junior a fost recordman naţional la aruncarea ciocanului de 5 kg (63,57 m) şi de 6 kg (57,18 m) — în 1957. A mai jucat handbal şi rugby, ba chiar a făcut şi puţin box — pentru că statura-i de colos (astăzi 1,83 m înălţime, 84 kg) şi robusteţea fizică l-au ajutat întotdeauna să se apropie de sport, de mişcarea fizică. Antrenor de gimnastică feminină a devenit abia mai tîrziu, fiind cucerit de munca soţiei sale, care a fost gimnastă de performanţă, devenind apoi antrenoare. Dar de ce gimnastică feminină şi nu masculină, la urma urmei ? „Gimnastica feminină este mai frumoasă, spune profesorul Karolyi astăzi. Riscul, acrobatica dar şi artistica elementelor îi dau o mai mare complexitate şi în acelaşi timp o deosebesc foarte mult de cea masculină, în care predomină elementele executate în forţă. Pentru mine, dacă ar fi să devin astăzi antrenor al unei echipe masculine, dificultatea ar fi aceeaşi cu a mă transforma peste noapte în antrenor al unei echipe de hochei pe gheaţă !"

Deci, 1973 : anul „marelui şlem", cum spune Bela Karolyi, adică anul în care echipa liceului de gimnastică avea să aducă municipiului Gh. Gheorghiu-Dej, pe care-l reprezintă, toate titlurile naţionale posibile : începînd cu categoria a IV-a (copii), pînă la categoria senioarelor ! Campionatul naţional pe echipe a fost cîştigat în faţa echipei Dinamo Bucureşti (cu Ceampelea, Goreac etc. în formaţie), printr-un avans de aproape 13 puncte — adică un fel de 50—0 la fotbal ! ! De asemenea, fetiţele-minune din municipiul de pe Trotuş au cîştigat toate titlurile la individual în competiţia senioarelor, iar echipa formată din numai 11 fetiţe (medie de vîrstă 12 ani !) n-a scăpat, cum am spus, nici un titlu în competiţiile interne de categorie inferioară ca vîrstă. „A fost ca şi cum Steaua, campioană naţională la fotbal — spune Bela Karolyi — ar fi cîştigat în acelaşi an şi Cupa României, dar şi alte cîteva competiţii de nivel mai mic, precum diviziile B, C şi chiar campionatul orăşenesc." Un an mai tîrziu însă, organizatorii campionatului naţional îşi aduc aminte de o prevedere învechită a regulamentului (admiterea în concurs a sportivelor numai dacă au împlinit vîrsta de 14 ani...) şi interzic echipei băcăuane participarea. Cîştigă bineînţeles Dinamo, tradiţională învingătoare în ultimii zece ani înainte de 1973... În „Cupa Prietenia", la Gera (R.D.G.), Nadia cîştigă trei medalii de aur, una de argint şi una de bronz — anunţînd parcă succesul de la Olimpiada '76 —, într-o competiţie la care au participat Nelli Kim şi alte stele tinere ale gimnasticii europene. Un an mai tîrziu, la Phenian, în cadrul aceleiaşi competiţii de cel mai înalt nivel al sportului junior, reprezentativa de junioare a României cîştigă pentru prima oară în faţa echipei U.R.S.S. Anul 1974 va reprezenta în acelaşi timp cel mai mare insucces al gimnasticii româneşti, care s-a prezentat extrem de slab la Campionatele mondiale, desfăşurate la Varna. Volens-nolens, federaţia hotărăşte să acorde credit total echipei feminine din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej pentru Olimpiada anului 1976, ca şi soţilor Karolyi, care conduc această echipă-minune. Urmează deci anul preolimpic 1975. Nadia cîştigă Turneul campionilor, la Londra, apoi Cupa Jocurilor preolimpice, la Montreal, şi, spre sfîrşitul anului, Campionatul european, desfăşurat la Skien, în Norvegia. Triumful Nadiei este pe cît de complet, pe atît de spectaculos. „Mi-ar fi plăcut să fi fost acolo şi Teodora Ungureanu, spune Marta Karolyi. S-a hotărît atunci să participe numai Nadia, care a izbutit în acest fel să ia pentru prima oară un avans de... personalitate faţă de celelalte colege ale sale. S-a produs astfel o „uşoară sciziune" în echipa noastră, Nadia devenind vedeta nr. 1, lucru care s-a confirmat desigur şi la Montreal." Stop-cadru. Bela Karolyi : „Teodora, sau Dorina, cum îi spunem noi, este fetiţa cu cel mai frumos caracter pe care am cunoscut-o vreodată ! Cînd a venit la noi nu avea decît 12 ani şi venea direct de la Reşiţa, cale lungă de aproape o mie de kilometri, pentru că auzise de echipa noastră de gimnastică şi dorea să facă şi ea parte. De cum a apărut în sală, alături de un geamantan uriaş, mai mare decît ea, zicînd că ne caută pe noi, am îndrăgit-o pe loc. Era ca o aşchie de fată (noi îi mai spunem şi astăzi cîteodată Aşchiuţă), dar avea în ea o mare voinţă de a deveni gimnastă. Am luat-o cu noi în tabără la mare, la 2 Mai, clandestin ca să zic aşa, apoi a rămas în liceu şi a crescut !

A făcut progrese uriaşe. Este o gimnastă de excepţie, dar are în acelaşi timp un suflet foarte larg, deschis — şi se bucură parcă mai mult, sincer, de succesele Nadiei decît de ale ei personale. E o fată care a crescut într-o familie chinuită, aproape fără tată — dealtfel şi-a şi adus mama de cîtva timp în oraşul nostru, şi locuiesc iarăşi împreună —, dar s-a arătat întotdeauna a fi un copil de o mare frumuseţe sufletească, care ne-a fost şi ne este foarte dragă".

1976: Turneul campionilor, la Londra, cîştigat de această dată de Teodora Ungureanu. Cupa Americii pentru Nadia Comăneci; de asemenea, cîteva turnee demonstrative de mare succes şi în fine — Olimpiada de la Montreal, încheiată cu o zdrobitoare izbîndă pentru gimnastele noastre. „Am avut o formă bună, spune Bela Karolyi, şi am obţinut astfel rezultate **destul de bune** (subl. autorului !). La sărituri ne-au „ars" arbitrii mereu cu cîteva zecimi de punct. Am mers bine la bîrnă şi paralele. La sol, de asemenea, Teodora a fost frustrată şi nu a intrat în concursul pe aparate, între primele şase gimnaste. Publicul canadian a fluierat mult această hotărîre a juriului. Olimpiada a fost un mare succes pentru noi, desigur, dar am rămas puţin nemulţumit de randamentul general prestat de fetele noastre. Nadia putea fi — deşi se zice că a fost excepţională ! — chiar mai bună. Ca şi echipa, dealtfel. S-ar fi putut, cu mai multă atenţie, să nu scăpăm nimic, nici o medalie — la fel ca în concursul naţional din 1973. Atunci aş fi fost într-adevăr pe deplin mulţumit. Da, s-ar fi putut să avem şi un succes total."

Fără Dorina (Teodora Ungureanu), am înţeles că nici Nadia Comăneci (căreia i se spune Grigore !) n-ar fi putut obţine asemenea rezultate în scurta, dar cît de bogata sa carieră sportivă de pînă acum. „Una pe alta s-au stimulat şi s-au ajutat foarte mult, spune Marta Karolyi. Dorina n-ar fi ajuns niciodată fără Nadia o mare gimnastă ; dar nici Nadia n-ar fi ajuns la o asemenea perfecţiune fără a o avea alături pe Dorina. Pînă la Montreal, Nadia obţinuse 19 note de zece în diferite concursuri, ca şi o mulţime de 9,90 şi 9,95 — fără de care nici un arbitru din lume nu ţi-ar acorda vreodată zece. La Olimpiadă s-au mai adăugat alte şapte note de zece, 26 cu totul pînă în acel moment. Cîte dintre aceste note de zece îi aparţin, într-un fel, şi Teodorei Ungureanu ? !"

Din metodica, sau stilul de muncă dacă vreţi al antrenorului Karolyi, nu voi aminti decît un aspect, dar poate cel esenţial. Pînă nu demult, părerea specialiştilor era că gimnastica nu se învaţă decît prin gimnastică, adică prin repetarea elementelor specifice sportului amintit. Bela Karolyi s-a hotărît într-o zi să renunţe la gimnastica prin gimnastică aducînd o noutate în metodică; el considera că un sportiv cu dezvoltate deprinderi fizice va rezolva mai uşor oricît de complicate procedee tehnice specifice. Deci, forţa, rezistenţa, viteza şi supleţea de dezvoltat cu precădere ; după care urmează, prin repetări la infinit, perfecţionarea procedeelor tehnice — „gimnastica" pe care o vede spectatorul la concurs. Dar pînă atunci, pînă la concurs şi pînă la lauri, repetările sînt infinite, iar antrenamentele îndelungi şi foarte intensive. Braţele fiecărei gimnaste din echipa lui Bela Karolyi ridică tone la un singur antrenament. Socoteala este simplu de făcut: Nadia, de exemplu, cîntăreşte cam 40 kg (în forma ei cea mai bună), înmulţit cu circa 150 de repetări pe cele 4 aparate într-un antrenament = cîteva tone ! Dieta zilnică se află într-o directă relaţie de interdependenţă cu regimul de antrenament. „Gîndiţi-vă şi dumneavoastră, spune Bela Karolyi, ce pot însemna numai cîteva sute de grame în plus pentru efortul membrelor şi mai ales al articulaţiilor la un antrenament ! Acolo, cîteva sute de grame, nu contează, poate zic unii — dar adevărul e că încărcătura totală, după un antrenament cu între 3 şi 4 sute de repetări, este uriaşă. Şi apoi, chiar centrul de greutate al corpului se modifică în cazul unui supliment nedorit de greutate, implicînd modificări în structura mişcării. Cu alte cuvinte, cu numai 200 de grame în plus faţă de greutatea sa corporală obişnuită, Nadia n-ar mai fi fost Nadia la Montreal" ! În municipiul Gh. Gheorghiu-Dej nu este cetăţean care să nu ştie foarte exact ce mănîncă de obicei fetele lui Bela Karolyi. Lumea uneori se miră — aşa cum au fost de exemplu organizatorii diferitelor recepţii şi cocteiluri date în cinstea gimnastelor române de jur-împrejurul lumii, şi care se simţeau aproape jigniţi văzîndu-şi eforturile pierdute ; Nadia, Teodora şi celelalte aproape nu se atingeau de mîncare, Bela şi mai ales Marta Karolyi, de asemenea, pentru a nu da un exemplu prost, deşi Bela mărturiseşte că este tare mîncăcios din fire. Meniul este de obicei următorul — **dimineaţa** : lapte, brînzeturi, ceva mezeluri — masă fără prea multe glucide şi calorii; **prînz** : un grătar, salată, fructe : **seara** : iaurt, poate un grătar, fructe. Mîncarea este suficientă, dar niciodată în exces. Niciodată prăjituri, deşi lui Bela i-ar plăcea foarte mult. Fără a mai vorbi de alcool, deşi Bela poate bea şi o porţie bună de palincă... Nu o dată, fetele au fost îmbiate de cutare sau cutare persoană — care de care mai importantă şi care de care mai corpolentă. Ochii li s-au repezit însă atunci, imediat, spre Bela Karolyi — fără de care simţi că n-ar face astăzi nici cea mai mică mişcare în viaţă. Dacă Bela zicea **nu**, apoi nu rămîneau, oricît ar fi insistat binevoitorul.

„Da, am ajuns cu sportivele mele la un limbaj comun, uneori numai din ochi rostit, spune profesorul Karolyi. N-am fost niciodată dur, dar a trebuit să fiu întotdeauna consecvent cu mine însumi în relaţiile cu fetele. Am fost, şi desigur voi fi, exigent — dar nu exagerat." Ca unul care a fost atent la ceea ce se petrece atît în sala de gimnastică din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej, cît şi prin împrejurul ei, atent deci la toate reacţiile şi conexiunile între membrele echipei de gimnastică şi antrenorii acestei echipe, Marta şi Bela, pot certifica această înţelegere directă din ochi între profesorul Karolyi şi fetiţele sale. Marta este mult mai aproape de a fi o prietenă a fetelor, o sfătuitoare şi o supraveghetoare discretă (a dormit, la Montreal, împreună cu Nadia şi Teodora), Bela joacă însă rolul unui adevărat tată, un tată sever dar cît se poate de drept cu fiicele sale, care

BELA ŞI MARTA

mîngîie mai rar decît ceartă, şi care cere să fie ascultat fără şovăire. Dar, iată, metoda nu este dintre cele drastice, tonul nu se ridică niciodată deasupra octavei unui ton de discuţie liniştită ; Bela nu se răsteşte — dar dojeneşte ; nu strigă niciodată „bravo, ai fost formidabilă !" — ci, cel mult „a fost mai bine"... Fetele s-au obişnuit să nu-l lasă din cuvînt, tot aşa cum s-au obişnuit să meargă în fiecare zi la şcoală, iar prezenţa acestui uriaş blond, cu ochii deloc aprinşi şi temperament extrem de echilibrat, care le este totodată antrenor, dascăl, tată de multe ori, le-a devenit necesară ca aerul. Bela Karolyi le-a învăţat că lipsa chiar momentană de concentrare poate fi fatală într-un concurs. În concurs nu trebuie nici să te pierzi cu firea, nici să jubilezi înainte de a primi laurii, nici să aştepţi pasivă desfăşurarea evenimentelor — în concurs **trebuie să cîştigi !** Nu le dă voie să-şi exprime măcar emoţia — fără îndoială, pentru asta Nadia a apărut în ochii zecilor de mii de spectatori şi ai milioanelor de telespectatori, martori ai concursului olimpic de gimnastică, drept o sportivă fără nervi, complet lipsită de sentimentul numit emoţie. La antrenament se învaţă cam aşa : „Uite, Nadia (sau Dorina, sau Mariana sau alta), acum nu mai existăm decît eu şi cu tine, ca şi exerciţiul de executat !" În concurs, gimnasta se concentrează privind mai mult în gol, de obicei în jos, timp în care îşi rememorează exerciţiul pe care-l va efectua peste cîteva clipe. La Montreal, Bela Karolyi nu a putut să stea decît în tribună (fiind concurs feminin, bărbaţi-antrenori n-au fost admişi în sală !), şi locul n-a putut să şi-l aleagă de fiecare dată acelaşi. „Poate nu mă credeţi, îmi spune, dar fetele mă găseau din ochi într-o sală de aproape 20 000 de oameni ! Erau momentele cînd cred că aveau mai mare nevoie de mine, şi chiar stabileam un contact aproape telepatic între noi..." Nu este de mirare dacă îţi aduci aminte că Bela Karolyi şi Nadia Comăneci se cunosc de mai bine de opt ani — timp în care, fie vară, fie iarnă, au lucrat împreună 7 ore pe zi...

Copilărie pierdută ? ! Nici vorbă nu poate fi, sînt de părere soţii Karolyi. Mai curînd una dăruită, minunat organizată, bogată în satisfacţii şi împliniri. Multă vreme, dealtfel, motivaţia principală a antrenamentului a fost pur şi simplu joaca — joaca de-a gimnastica dacă vreţi, joaca pe aparate, joaca de-a exerciţiile.

Cînd l-am rugat pe Bela Karolyi să mi-o descrie pe Nadia, nu a răspuns imediat. „Nadia nu-i un copil foarte deschis, e mai curînd interiorizat — mi-a răspuns într-un tîrziu. Ani de zile aproape că nu i-am auzit vocea în sală ! Se ataşează mai greu de cineva, dar atunci se ataşează foarte puternic. Împreună cu Dorina, au des grijă de Andreea, fetiţa noastră (aproape 4 ani — n.a.), cînd eu şi cu Marta avem altă treabă, ceea ce se întîmplă destul de des în ultima vreme. N-a fost un talent ieşit din comun, n-a sărit în ochi, ca să zic aşa, dar posedă îmbinarea cea mai fericită pe care am văzut-o vreodată între calităţile fizice şi cele psihice. Nici acum nu este fetiţa cea mai dotată fizic din echipa noastră — Mariana Constantin de exemplu, Costică cum îi spunem noi, este incomparabilă cu Nadia din acest punct de vedere. Dar Nadia are ceva ce n-au celelalte, are ambiţia, structura unei vedete adevărate, „răutatea" unei mari vedete aş spune, sperînd să nu fiu greşit înţeles... Este în acelaşi timp o fetiţă inteligentă, care înţelege tare bine greutatea tuturor lucrurilor pe care le trăieşte, dar îşi interiorizează sentimentele şi pare de gheaţă, imperturbabilă."

Cred că cel mai frumos compliment — indirect însă ! — care i s-a făcut lui Bela Karolyi a fost publicat în ziarul canadian „Montreal Matin" în chiar zilele Olimpiadei. Voi reproduce pentru final acest cursiv care a apărut sub titlul NADIA — FETIŢA BIONICĂ :

„Forumul a aplaudat-o într-atît încît credeai că Maurice Richard însuşi (mare hocheist canadian — n. a.) **marcase al cincilea gol într-un meci pe viaţă şi pe moarte.**

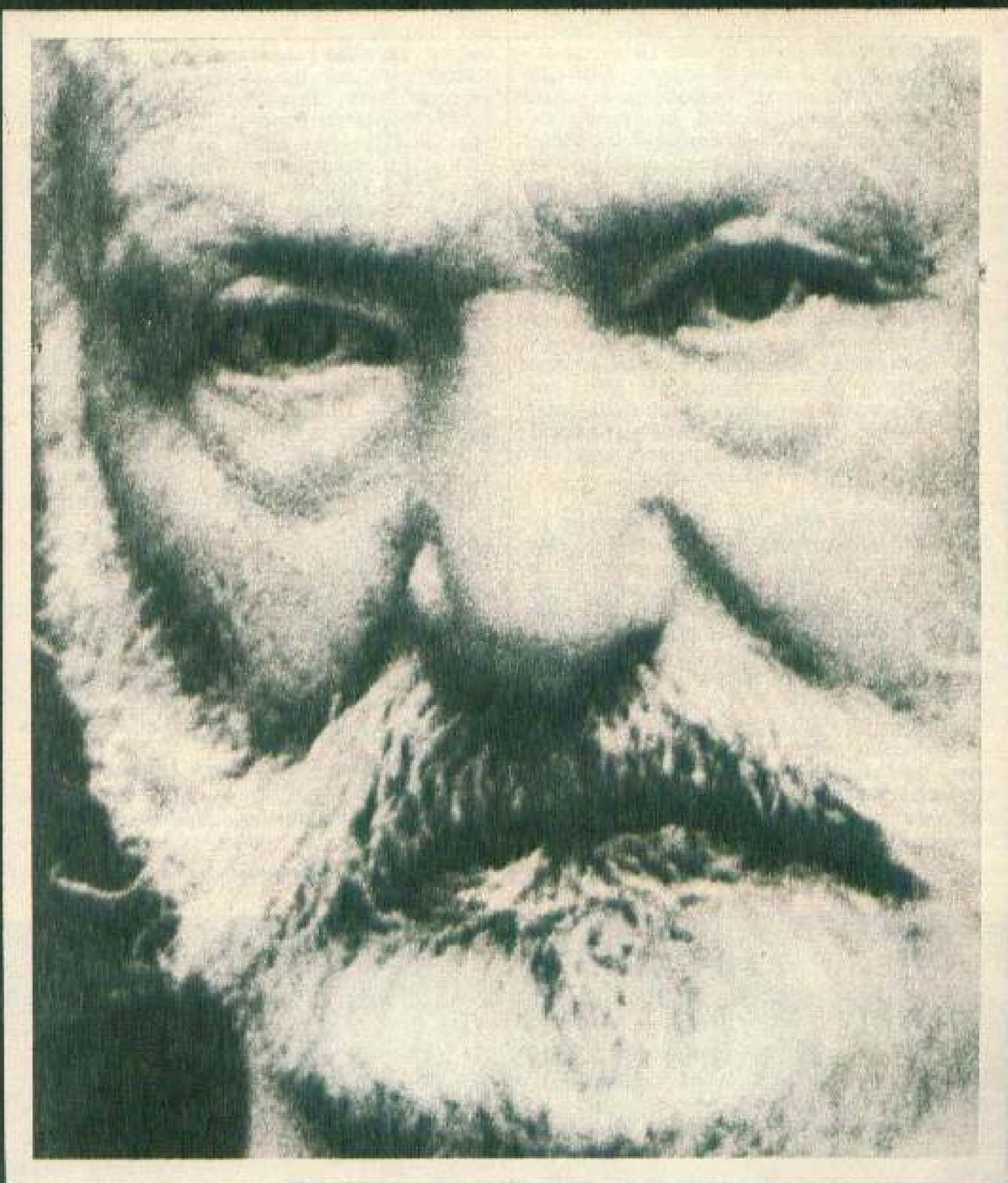
Nadia Comăneci, tînăra gimnastă română de paisprezece ani, arată aşa de perfectă încît ea nu este, aproape sigur, de pe această lume. Bineînţeles că nu vine nici de pe Marte, nici de pe Venus, dar îi bănuiesc pe români de a fi desfăcut-o în bucăţi şi apoi de a fi refăcut-o urmînd principiile bionicii (ramură nouă a ştiinţei, privind studiul dispozitivelor şi mecanismelor din sistemele vii, în scopul reproducerii unor modele pentru ştiinţele tehnice — n.n.). **Cunoaşteţi serialele americane «Omul de şase milioane de dolari» şi «Femeia bionică» ? Ei bine, ar trebui să credem că şi românii le cunosc, şi după ce le-au văzut au avut ideea de a fabrica o «Fetiţă bionică» (sau «Fata de şase milioane de dolari»).**

Dacă Nadia Comăneci a cîştigat cinci medalii la Montreal, dintre care trei de aur, ce va face atunci la Moscova, cînd va avea 18 ani? În orice caz, camera sa de culcare va deveni prea puţin încăpătoare şi va trebui să-şi scoată toate păpuşile afară pentru a-şi depozita medaliile...

Nu, în mod sigur, această fetiţă nu-i de pe această lume... Muşchii i-au fost înlocuiţi cu cauciuc, peste care s-a turnat oţel... N-aş fi cu nimic surprins dacă aş vedea-o într-o zi zburînd. Acum, cînd este stăpîna gimnasticii, românii o vor învăţa poate boxul şi luptele, nataţia şi tirul cu arcul. De ce nu ? Pentru că este o «Fetiţă bionică», nimic nu i-ar fi prea greu. Ar putea fi astfel lansată în mai toate probele de pistă sau de pe peluze ; ar alerga probabil mila în mai puţin de două minute !

Fetiţa mea cea mai mică dorea să înceapă gimnastica (lucru adevărat : după J.O. sălile de gimnastică din lumea întreagă au fost pur şi simplu asaltate de fetiţe şi băieţi de-o şchioapă, dornici să se apuce mai repede de acest sport deosebit de frumos — n.n.). **După ce am văzut-o pe Nadia, i-am spus : Inutil să te apuci de gimnastică, Chantal; îţi pierzi numai timpul. Nu vei putea ajunge niciodată la perfecţiunea Nadiei. Atunci, ce să fac, papa ? — m-a întrebat. De unde să ştiu, i-am răspuns. Joacă baseball, apucă-te de fumat, fă orice vrei, dar las-o baltă cu gimnastica !..."**

DUMITRU GRAUR ■

de vorbă cu

VICTOR HUGO

La fel ca Chateaubriand și Lamartine, Victor Hugo a avut un rol precumpănitor nu numai în viața literară, ci și în istoria țării sale. Oricît de puternică ar fi fost influența operei sale asupra întregului secol care poartă pecetea geniului său, o evocare cuprinzătoare a personalității lui Victor Hugo nu poate trece cu vederea activitatea sa politică, de făuritor de istorie. De aceea istoricul francez Alain Decaux a considerat că el se numără printre marile figuri ale istoriei. Este inutil să arătăm că în „convorbirea" sa cu Victor Hugo nici un cuvînt din răspunsurile date de poet și nici o relatare nu sînt imaginare. Ele sînt toate culese din mărturisiri, discuții cu contemporani și corespondență și ne pun în contact nemijlocit cu gîndurile, zbuciumul lăuntric, frămîntările și contradicțiile pe care le-a cunoscut viața marelui literat și om de acțiune.

Iată-l deci în fața mea cu înfățișarea pe care i-a dăruit-o gloria. Nu e prea înalt. Mă întîmpină în picioare. Poartă o lavalieră de mătase neagră sub colțurile gulerului alb. Dar ceea ce izbește la Victor Hugo este capul, capul hugolian. Părul alb se pierde în barba albă și domină mustața albă. Simfonie imaculată din care răzbate privirea. Totul se dezvăluie în această privire: poetul uriaș, cîntărețul umanității, omul politic prodig.

Este același Victor Hugo, care într-o dimineață pe la orele 9 a primit la el acasă pe împăratul Braziliei, don Pedro. Suveranul l-a tratat ca pe un rege. Stingherit, tremurînd de emoție în fața marelui om, îl rugă să-i ierte stîngăcia. Apoi, cu vocea sugrumată, îngînă: „Am o dorință, aș vrea să mă prezentați domnișoarei Jeanne". Victor Hugo își chemă nepoțica: „Jeanne, vino să te prezint împăratului Braziliei." Fetița nu-și putu ascunde însă dezamăgirea: „Dar nu are îmbrăcăminte de împărat..." Hugo îl prezentă apoi pe Georges: „Sire, îmi îngădui să prezint și pe nepotul meu Majestății Voastre". Don Pedro răspunse: „Nu se află aici decît o singură majestate: Victor Hugo".

Pentru a regăsi urmele acestei vieți glorioase, am pornit spre Avenue Victor Hugo. Da, el locuiește încă pe bulevardul care-i poartă numele. În 1878 se stabilise în Avenue d'Eylan Nr. 130, într-un mic hotel, proprietatea prințesei de Lusignan. El și Juliette Drouet — care după moartea soției poetului, Adèle Hugo, se afla în sfîrșit alături de vechea ei dragoste — se instalară aci. Locuiau în camere alăturate la etajul al doilea.

Și nu mult după aceea împlini optzeci de ani. Apoteoză națională. Mulțimea entuziastă a parizienilor defilînd sub ferestrele locuinței sale. Președintele Consiliului de Miniștri venind să-i prezinte personal urările sale. Aclamațiile nestăpînite ale întregului Senat, cînd poetul își face apariția în sala de ședință. Salutul președintelui Republicii, Léon Say: „Geniul este prezent printre noi și Senatul l-a salutat prin aplauzele sale". De atunci Avenue d'Eylan și-a schimbat numele, devenind Avenue Victor Hugo. Juliette moare în această perioadă de strălucire, de venerație.

GLORIE ȘI PROSLĂVIRE

Mă aflu în camera poetului. Este toată îmbrăcată în țesături cu desene mari în relief. În fața mea un pat Louis XIII, cu picioare

MISCELANEA

MAI MARE ÎNTRE MARI

„Prețul" inițial al New Yorkului a fost 24 de dolari; atît au plătit coloniștii francezi și flamanzi, indienilor, pentru insula Manhatan, în anul 1624. La început orășelul s-a numit Noul Amsterdam, apoi, din 1664, a devenit New York. Cîndva a fost cel mai mare oraș din lume; astăzi ocupă locul doi. A rămas însă în fruntea orașelor de pe glob în următoarele discipline competiționale: este cel mai înalt oraș, avînd aproape două sute de imobile „zgîrie-nori" cu peste treizeci de etaje; pe teritoriul său își desfășoară activitatea 17 000 000 de oameni, locuitori permanenți și „provinciali" care vin din suburbii și din localitățile învecinate, folosind în deplasările lor: 4 000 000 de automobile, 15 000 de taximetre, 5 000 de autobuze (3 000 000 de călători pe zi), metroul (400 km de linii, 5 000 000 de călători pe zi), aviația (70 000 de călători pe zi), navigația (15 000 de călători). Din anul 1849 New Yorkul a rămas neclintit pe primul loc între porturile lumii. Atunci primea 3 200 de nave pe an; astăzi vin și pleacă de la cheiurile sale 70—80 de nave pe zi, deci mai mult de 28 000 pe an. New Yorkul a fost și continuă să fie cel mai cosmopolit oraș din lume. Mai mult de un sfert din locuitorii săi sînt născuți în alte țări; în plus, cel puțin 20% din nou-născuți au părinți de altă naționalitate

răsucite. Pe un șifonier, o statuetă a Republicii. Două mese suprapuse. Aici scrie, stînd întotdeauna numai în picioare. Din zorii zilei se instalează în fața mesei de lucru și zilnic lucrează, își înșiră versurile, își așterne proza, își clădește opera.

Este iubit, venerat. Un tînăr, pe nume Romain Rolland, scrie: „Noi, milioanele de oameni, ascultam ecourile sale îndepărtate, cu pietate, cu mîndrie". Și mai departe adaugă: „Numele bătrînului Hugo este legat de cel al Republicii. Din tot ce au cunoscut artele și literele mai grandios, gloria sa este singura care a rămas vie în inima poporului francez..." O adevărată statuie de granit, neatinsă, căreia nici oamenii, nici timpul nu-i vor putea știrbi niciodată, nimic.

Dar să ne ferim de concluzii pripite. Acest adevărat bloc monolit a fost poate cel mai defăimat dintre toate ființele umane. În cea mai mare parte a vieții, a tîrît după sine cortegiul sumbru al urii celor din jur. Venerația, proslăvirea pe care le-a cunoscut în timpul unei vieți de optzeci de ani nu pot lăsa în umbră injuriile, ofensele, calomniile și răutatea haitelor de invidioși ce s-au năpustit asupra lui. Miracolul este că a rămas neatins de această pornire înverșunată. Și tot miracolul face ca după ce a fost pe rînd adept fervent al drapelului alb, susținător al dinastiei Orléans, admirator al vulturilor imperiali, să-și încheie viața ca socialist, ca partizan al Republicii universale, fără nici o rezervă și fără nici o ezitare sau retractare.

Această viață ar putea părea simplă. În realitate este însă o enigmă. Pentru a o dezlega să-l auzim vorbind.

— Au trecut mai mult de cincizeci de ani de cînd ați publicat primele poezii și totuși astăzi povara anilor nu pare prea apăsătoare.

— Trupul meu slăbește în aceeași măsură în care gîndirea crește. Îndărătul bătrîneții mele se ascunde o permanentă înflorire.

— Trebuie să înțeleg că bogăția vieții d-voastră lăuntrice sporește încontinuu?

— Sînt ca pădurea care a fost doborîtă în mai multe rînduri: vlăstarele tinere care renasc sînt cu atît mai puternice și mai pline de viață, cu cît apar mai tîrziu... De o jumătate de veac îmi scriu gîndurile în proză și în versuri și totuși simt că nu am spus decît a mia parte din ceea ce se află în mine.

— Nu puteți să nu recunoașteți că Franța este mîndră de semizeul pe care îl vede în d-voastră.

— Da, mi s-a adus învinuirea de a fi orgolios. Și este adevărat: în orgoliu stă însăși forța mea.

O VOCAȚIE PUTERNICĂ

— Vorbiți-ne despre primii ani. Ați păstrat întotdeauna o amintire mișcătoare a anilor tinereții petrecuți la Feuillantines?

— Mă revăd copil, școlar zglobiu, rumen, jucîndu-mă alergînd, rîzînd cu frații mei pe marea alee a acelei grădini înverzite unde s-au scurs primii mei ani, în fosta așezare bisericească dominată de vîrfurile de plumb ale întunecatului dom Val-de-Grâce.

O copilărie sfîșiată între doi părinți despărțiți. Îl crește mama sa, o regalistă. Tatăl său, fost general, trăiește departe alături de altă femeie, legănîndu-se cu amintirea epopeii imperiale. Copilul crește sub influența mamei. Adolescentul are o puternică venerație pentru dinastia Bourbon și cîntă

decît cea americană. În New York trăiesc mai mulți irlandezi decît în Dublin, mai mulți negri decît în oricare oraș din Africa, mai mulți italieni decît în Genova, mai mulți evrei decît în Tel Aviv. Mai este și cel mai industrializat oraș de pe continentul american, avînd 45 000 de uzine și fabrici. Este, de asemenea, capitala mondială a stupefiantelor; din cei 100 000 de toxicomani înregistrați oficial în S.U.A., o treime locuind în New York. Specialiștii apreciază că acest oraș monstru deține întîietatea în lume și în ce privește poluarea atmosferei. S-a calculat că, în fiecare lună, coșurile caselor sale aruncă în atmosferă 50 de tone de anhidridă sulfuroasă, iar cele 4 000 000 de automobile care circulă în oraș degajă, tot lunar, 130 000 de tone de oxid de carbon. În sfîrșit, New Yorkul este și „capitala delincvenței" (după o supremație de mai multe decenii, Chicago a fost trecut pe locul doi). Procentele care i-au conferit această întîietate: 15% din delictele înregistrate anual pe teritoriul S.U.A. revin New Yorkului.

PUTEREA VOINȚEI

Arhitectul canadian Kyo Izumi a proiectat și construit, acum zece ani, în regiunea Montreal din Canada, două spitale de boli psihiatrice — după ce mai întîi a trecut cu succes examenul pe care și l-a propus, i s-a făcut o injecție cu un halucinant puternic, care l-a pus, pentru un timp, în starea unui nebun. Readus la normal, cutezătorul arhitect a proiectat apoi spitalele după impresiile avute în timpul aranjatei nebunii: cu încăperi mici și confortabile, în care nebunii se simt ocrotiți; cu coridoare scurte, fără uși multe, acestea neliniștind pe bolnavi; pereți nelustruiți, care să nu reflecteze umbrele ce sînt luate drept fantome. Se spune că aceste spitale sînt, în prezent, cele mai perfecte din lume, pentru specificul respectiv.

drapelul alb. La 14 ani, face următoarea însemnare: „Vreau să fiu ori Chateaubriand, ori nimic".

— Niciodată vocația unui scriitor nu a fost mai puternică decît a d-voastră. Aș putea să vă întreb totuși în ce împrejurări și cînd v-ați dat seama pentru prima dată de sensul în care urma să se orienteze viața d-voastră?

— În anul 1819 (eram încă doar un copil și lucram la *Conservatoire Littéraire)* am primit o scrisoare pe adresa căreia eram denumit *om de litere*. Acea scrisoare îmi era trimisă din Tarascon de un poet al Imperiului care scotea publicația *L'Almanach des Muses* și care se numea Monsieur de Labonisse. Nu rețin conținutul scrisorii. Mi-a rămas doar adresa: *Domnului Victor Hugo, om de litere*. Cînd a citit, mama nu și-a putut stăpîni un strigăt de bucurie. Eu am rămas înmărmurit. Om de litere, eu! Asta suna straniu. Încă nu-mi crescuse bine barba și aveam înfățișarea unei fetițe de 15 ani. Ce minunat timp acela cînd omul e încă prost!

Acestui „om de litere" i se acordă titlul de laureat de către Academie des Jeux Floraux. Revista *Le Conservatoire Littéraire* înființată de el împreună cu frații săi Abel și Eugène va continua să apară pînă în martie 1821. Apoi *Oda la moartea ducelui de Berry* îl consacră ca poet legitimist și îi aduce o recompensă din partea regelui Ludovic XVIII. Scrie primul să roman, *Bug-Jargal*. La douăzeci de ani își face adevăratul debut literar cu primul volum de poezii: *Ode și poezii diverse*. În același an, se căsătorește cu Adèle Foucher, de care era îndrăgostit de mai mult de trei ani.

— Căsătoria d-voastră a fost urmarea unei frumoase povești de dragoste.

Un bărbat care se căsătorește tînăr; soția lui și el, la un loc, au abia 37 de ani. După o copilărie îmbelșugată, cunoaște în tinerețe asprimea greutăților materiale. Își găsește adăpost, ici și colo, în cîte un colț sărăcăcios; acum locuiește într-un pod... Prăbușire materială, ruină, mizerie. Dar bărbatului de douăzeci de ani i se par toate acestea firești și lucrează. Munca te face să iubești, iar dragostea te împinge spre căsnicie. Dragostea și munca sînt cele mai fericite puncte de pornire către familie.

— Dar după aceea a venit epoca de glorie. Viața d-voastră s-a schimbat.

Anii trec, copiii se măresc, bărbatul se maturizează. Muncind mult, viața devine ceva mai îndestulată. Locuiește în Champs-Elysées, într-un colț umbrit, plin de verdeață. Dacă își apleacă urechea nu aude decît cîntece. Între el și copacii din jur, sînt păsările; între restul oamenilor și el, sînt copiii. Mama lor îi învață să citească: el îi învață să scrie.

PE CULMILE VISĂRII

Primii săi ani pot fi rezumați printr-un singur cuvînt: muncă. Și în adevăr este o muncă fără răgaz. Versurile curg în șir, odele urmează baladelor. Se eliberează definitiv de clasicism, izbucnește răzvrătit și începe să reflecteze la *Cromwell*, opera ce va constitui actul de naștere al dramei, al teatrului nou care va lua locul tragediei neoclasice.

— Începuturile d-voastră literare au fost răsunătoare. Ați transformat radical poezia eliberînd-o de oprelișțile care o zăgăzuiau.

MISCELANEA

OASPEȚI COSMICI

Într-un colț pustiu al Australiei a fost descoperit acum zece ani un meteorit uriaș, care cîntărește 15 tone. Este cel mai mare corp ceresc descoperit pînă acum în Australia și, pe plan mondial, al doisprezecelea din cîte se cunosc. Acest intrus ajuns la noi din Cosmos este format din 93% fier și 7% nichel. Se apreciază că el provine dintr-un asteroid care se deplasa, acum cîteva mii de ani, pe o orbită între Marte și Jupiter. Cel mai mare meteorit descoperit și păstrat are 36 de tone și se află la Cap York, în Groenlanda. Cel mai mare crater de meteorit se află în Arizona (S.U.A.). Este adînc de 180 de metri și are un diametru de 1 207 metri (în fotografie). S-a calculat că acest uriaș a căzut pe pămînt cu o viteză de 15 km pe secundă, iar greutatea sa a fost de 8 000 de tone.

— Arta nu poate cunoaște limite, cătușe sau călușuri. Ea îți poruncește doar: Hai!... și îți dă drumul în acea imensă grădină a poeziei, în care nu există fructe oprite. Spațiul și timpul aparțin poetului. Să fie lăsat deci să meargă unde vrea, cînd vrea și să facă ceea ce îi place.

— Cum concepeți rolul poetului în societate?

— Poetul trebuie să meargă în rînd cu poporul, ca o lumină călăuzitoare, să-i arate drumul... Și pentru ca puterea lui să fie blîndă, îmbietoare, trebuie ca toate fibrele inimii umane să vibreze sub degetele sale la fel ca și corzile unei lire.

— Inspirația este deci prima problemă pentru creatorul de artă. În ceea ce vă privește, cum ia ființă ea?

— Unul din ochii poetului este făcut spre a fi ațintit asupra umanității, iar celălalt asupra naturii. Primul se numește observație, iar cel de-al doilea imaginație. Din această îndoită privire fixată întotdeauna asupra îndoitului ei obiect ia naștere în adîncul minții poetului acea inspirație în același timp unică și multiplă, simplă și complexă, care se numește geniu...

O NOUĂ ȘCOALĂ

Îmi place această definiție a poetului, enunțată de Hugo, pentru că i se potrivește în întregime. A urît Revoluția. De Bonaparte nu voia să audă. A crezut că dinastia Bourbon va aduce libertatea. Vrăjit de Chateaubriand, s-a făcut ca și el propovăduitor al legitimismului. Dar chiar în momentul cînd pornea către Reims spre a glorifica încoronarea lui Carol X, îl descoperi pe Shakespeare, din opera căruia Nodier[1] îi tradusese într-o singură noapte *Regele Lear*. Publicase *Oda pentru încoronare* și primise din partea regelui două mii de franci.

Dar începuse să înțeleagă că se avîntase într-un joc politic confuz. Influența mamei sale slăbise, în timp ce sporea cea a tatălui său, bătrînul veșnic nemulțumit. Prietenii săi făceau parte din redacția ziarului *Le Globe*, organul liberalismului antidinastic. Zi cu zi aluneca mai mult pe această pantă.

Paharul fu plin în 1827, cînd la un bal la Ambasada Austriei, mareșalilor Imperiului li se refuză titlurile de noblețe. Cînd se prezentă ducele de Tarente, fu anunțat mareșalul Macdonald. Ducele de Dalmația fu prezentat doar ca mareșalul Soult, iar ducele de Trévise ca mareșal Mortier. Scandal enorm. Și fiul generalului Hugo izbucnește furios și scrie Oda pentru *Columna din Piața Vendôme*, în care, protestînd cu mîndrie, dă un avertisment aspru celor care ar încerca să aducă vreo ofensă țării sale. Iată-l pe Hugo devenit dintr-o dată idol al tineretului liberal. Evoluția sa va fi desăvîrșită în 1830. El se înclină în fața lui Carol X, înlăturat de pe tron, dar își dă seama că se îndepărtase cu totul de el. *Oda pentru tînăra Franță* este imnul insurecției din iulie[2]. Din sfaturile mamei sale nu mai păstrează decît aversiunea față de acțiunile violente. Dar nu mai poate accepta sub nici o formă absolutismul. Regimul instituit în iulie i se pare potrivit întrucît reprezintă în ochii săi o justă poziție de mijloc. Se simte în largul lui în noul climat politic.

Și în cursul acelor ani, autorul dramatic se va afirma cu hotărîre.

— În 1830, *Hernani* a însemnat triumful unei noi școli. Dar d-voastră înfăptuiseți deja o revoluție în teatru, condamnînd regula în-

A FOST VINOVATĂ MATA HARI?

Cea mai celebră spioană din toate timpurile: Mata Hari. În 1903 avea 27 de ani și era socotită drept cel mai desăvîrșit model pentru pictorii și fotografii timpului. În 1905 devine cunoscută sub numele de Mata Hari și urcă primele trepte ale celebrității, ca dansatoare, pentru ca, doi ani mai tîrziu, să fie solicitată de toate marile scene ale Europei. Dansează la Paris, la Monte Carlo, la Viena și la Berlin, unde o surprinde începutul războiului și unde cunoaște numeroși oameni politici și militari, pe unii dintre ei făcîndu-i prieteni apropiați, iar mai tîrziu victime ale activității sale de spioană. În 1916, reîntoarsă la Paris, este solicitată de serviciul de spionaj francez să lucreze în cadrul rețelelor sale. Acceptă, cerînd un onorariu de un milion de franci. Pleacă în Olanda, apoi în Spania, unde îl cunoaște pe căpitanul german Kalle, de la care obține informații. La 13 februarie 1917 își depune la Paris raportul de activitate și cere onorariul stabilit. Între timp însă fusese interceptată o telegramă a lui Kalle, în care se vorbea despre sursa unor informații obținute de el — de la agentul francez „H—21". „Eu sînt „H—21", spune Mata Hari, în momentul cînd este arestată, dar n-am transmis nimic secret lui Kalle". Nu i se primesc explicațiile și este executată prin împușcare, la Vincennes, la 15 octombrie 1917.

A fost vinovată Mata Hari? Spioana numărul unu a lumii a lucrat în favoarea Germaniei, trădînd Franța, sau a fost numai o victimă a zelului anchetatorilor care au condamnat-o? Greu de precizat. Romanele și filmele de cinematograf inspirate de viața ei înclină spre a doua ipoteză.

vechită a celor trei unităţi, sau mai bine zis a celor două unităţi, întrucît continuaţi să acceptaţi unitatea de acţiune.

— Unii distinşi contemporani ai mei atacaseră deja acea lege fundamentală a codului pseudoaristotelic. Ceea ce mai rămînea de făcut, nu putea dura mult. Acest punct de rezistenţă al vechii şandramale scolastice era mult prea şubred şi a cedat de la primele scuturături. Ceea ce este însă mai straniu, este că tipicarii înveteraţi în rutina celor două unităţi pretindeau că-şi sprijină regula lor pe verosimil, în timp ce de fapt tocmai realul era sacrificat. În adevăr, ce poate fi mai neverosimil, mai absurd, decît acest peristil, această anticameră, loc banal în care ne complăceam să desfăşurăm acţiunea tragediilor...? Unitatea de timp nu e nici ea mai solidă decît unitatea de loc. Acţiunea înghesuită în limita celor 24 de ore este la fel de ridicolă ca şi cea înghesuită în vestibul.

ÎNDRUMĂTOR AL GÎNDIRII ROMANTICILOR

— Aţi aruncat la coş vechea regulă a distincţiei dintre genurile literare.

— Nu există nici reguli, nici modele, sau mai degrabă nu există alte reguli în afara legilor generale ale naturii, care domină arta în întregime şi a legilor speciale, care pentru fiecare operă în parte rezultă din condiţiile de existenţă proprii fiecărui subiect.

— Aţi explicat care trebuie să fie caracterul noii drame, în acelaşi timp tragică şi comică, sublimă şi grotescă.

— Poezia timpului nostru este drama, iar caracterul fundamental al dramei este realul; realul rezultă din cele două tipuri — sublimul şi grotescul — care se întrepătrund, ea există în dramă la fel ca şi în viaţă şi în creaţie. Căci poezia adevărată, poezia reală, constă în armonia contrariilor.

— Îndrăzneala acestor idei a produs multă vîlvă în lumea literară.

— Pedanţii năuci (fiindcă cele două însuşiri nu se exclud) pretind că diformul, urîtul nu trebuie să constituie niciodată obiecte de imitaţie în artă; li se răspunde că grotescul este însăşi comedia, care după toate aparenţele face parte din artă.

— Scriitorii prea înţelepţi preconizează sobrietatea formelor de expresie artistică şi a sentimentelor.

— Preferăm întotdeauna insuficientul, excesivului. Nici un pic de exagerare. Să oprim fineaţa de a creşte prea tare. Să impunem primăverii moderaţia. Calea lactee să-şi socotească bine stelele, are prea multe. Un critic autentic al şcolii sobrietăţii este la fel ca acel portar al unei grădini care, întrebat dacă sînt multe privighetori în copaci, a răspuns: Ah, nu-mi vorbiţi de ele; toată luna mai, lighioanele astea dezgustătoare n-au făcut decît să urle.

— *Hernani* a triumfat. Condus de jiletca roşie a lui Théophile Gautier[3], tineretul romantic a pornit cu frenezie să ucidă vechile bărbi clasice. Şi Victor Hugo este îndrumătorul, cel care-i învaţă pe acest tineret să gîndească.

Acum aduce guvernului instaurat în iulie învinuirea de a nu fi rămas credincios principiilor proclamate iniţial. Casimir Perier[4] a spus-o limpede: nu a fost decît o schimbare de persoană în fruntea statului. Criticile lui Hugo încîntă pe republicani şi îi fac să spere că îi vor avea de partea lor. Dar el nu este

MISCELANEA

ZBORURI

Primul om care a zburat, înălţîndu-se spre cer, a fost francezul Pilatre de Rozier. La 15 octombrie 1783 el s-a ridicat, cu un balon captiv, pînă la înălţimea de 26 de metri şi a stat în aer 4 minute. După patru zile reuşeşte să se ridice pînă la 60 de metri, iar la 21 noiembrie 1783, cu încă un pasager la bord, atinge 1000 de metri înălţime, în zbor liber cu balonul. Acelaşi temerar Pilatre de Rozier va fi şi prima victimă a zborului, la 15 iunie 1785 prăbuşindu-se cu balonul în timp ce încerca să treacă peste Canalul Mînecii, de pe coasta franceză spre Anglia.

*

Primul tur al lumii pe calea aerului a fost realizat în anul 1924 (17 martie — 31 august). Patru biplane au făcut atunci ruta: Santa Monica (S.U.A.)-Saigon-Calcuta-Paris-Islanda-Labrador-Santa Monica — 49 560 de km, în 360 de ore de zbor. Media orară: 137 de km.

În noiembrie 1965, un turboreactor american, avînd la bord 35 de pasageri, a făcut un zbor oarecum asemănător (42 638 km) în numai 51 de ore şi 27 de minute. Mai recent — la 3 mai 1976 — un avion „Boeing" al companiei „Pan American Airlines" a făcut turul lumii (New York-Delhi-Tokio-New York) în 46 de ore; nou record mondial, pentru avioanele de pasageri.

încă gata de a face acest pas. Pentru el Republica rămîne încă o nălucă, o himeră. Nu o vede posibilă în Franța.

Și apoi ajunge copilul răsfățat al regimului. Ludovic Filip îl invită la palat, i se acordă Legiunea de Onoare, devine prietenul apropiat al ducesei de Orléans. Discursul său de recepție la Academia Franceză ar putea fi socotit ca un breviar al opiniilor sale actuale. Vorbește timp de douăzeci de minute despre Napoleon, dar în realitate nu face decît să elogieze Convenția și familia Orléans.

În ochii contemporanilor, ambițiile sale politice apar evidente. Și fără îndoială, el nu se înșeală. Publică o plachetă conținînd poemele inspirate de Napoleon. În 1845 devine *Pair de France*[5]. Va ajunge oare și ministru ?

APARE JULIETTE

Dar nu trebuie să ne scape faptul că împlinirea deplină a ambițiilor sale nu l-a abătut de pe drumul muncii. Între 1830 și 1843 Hugo parcurge o epocă deosebit de fecundă. În 1831, publică primul său mare roman, *Notre-Dame de Paris.*

— Ce ați urmărit cînd ați scris această carte ?

— Este un tablou al Parisului din secolele XIV și XV. Nu vreau să spun că am scris o carte istorică. Am încercat doar să prind cu oarecare cunoștință și conștiință, printr-o simplă trecere în revistă nesistematică, moravurile, credințele, artele și civilizația secolului al XV-lea. Dealtfel nu prin aceasta cartea poate fi socotită valoroasă. Dacă are totuși vreun merit, acesta nu poate consta decît în faptul că e o operă de imaginație, un produs al capriciului și al fanteziei.

La 2 ianuarie 1833 se citește la Porte Saint Martin o nouă dramă a lui Victor Hugo, *Lucreția Borgia.* Hugo are treizeci de ani. Privirea lui întîlnește pe cea a tinerei actrițe Juliette Drouet, care avea să joace rolul prințesei Negroni.

— Nimeni n-a cîntat dragostea mai frumos decît d-voastră. Puneți dragostea mai presus de orice pasiune umană ?

— Să iubești, sau să fii iubit cîndva, aceasta este destul. Nu trebuie să ceri mai mult. Nu poți găsi o altă perlă în ascunzișurile otrăvite ale vieții. În ziua cînd nimeni nu mă va mai iubi, sper că voi muri...

— Ați proclamat cu tărie dreptul fiecărui om de a iubi liber.

— Aparțin acestui secol și voi rămîne pînă la moarte un apărător răzvrătit al libertății de a iubi.

MII DE SCRISORI DE DRAGOSTE

Cum ar putea cineva să nu se gîndească la acele mii de pagini pe care le-au schimbat între ei de-a lungul anilor Victor și Juliette ? Ea îi scrie : „Am nevoie de tine, numai de

ÎNTÎLNIRE EMOȚIONANTĂ

Dintre Jean Gabin, cel mai popular actor de cinema francez, și fiul său, Mathias, în vîrstă de 20 de ani, care-și face stagiul militar la marină, a avut loc la Toulon. Vaporul „Jean-d'Arc" a avut o scurtă escală la Toulon, după o cursă de șase luni prin Oceanul Indian și Extremul Orient, și cu acest prilej tînărul Mathias a avut o scurtă permisie, pe care și-a petrecut-o cu familia.

HOTĂRÎRE

În anul 1960, tînărul Wojciech Zawistowski, care este orb și fără un braț, s-a înscris la Politehnica din Varșovia. Ajutat de colegii săi de cămin, care i-au citit zi de zi cursurile, bravul infirm a reușit să-și însușească pe deplin materiile predate, astfel că la terminarea studiilor a obținut, pe merit, diploma de inginer. Examenele orale le-a dat ca toți ceilalți, iar cele în scris le-a înregistrat pe bandă de magnetofon.

tine, nu pot trăi fără tine". Iar el la rîndul lui: „Cînd sînt trist, mă gîndesc la tine, la fel cum iarna tînjesc după soare; iar cînd sînt vesel mă gîndesc la tine ca în zilele însorite în care sînt dornic de umbră."

În 1843, episodul cel mai dureros al vieții sale: fiica sa Léopoldine și ginerele său mor înecați la Villequier.

— În ce împrejurări ați aflat de această catastrofă?

— Făcusem un drum lung pe jos. Era soare puternic, mă obosise mersul și îmi era sete. Cînd am ajuns într-un sat cu numele de Soubise, după cîte îmi amintesc, am intrat într-o berărie. Mi s-a adus o bere și un ziar, *Le Siècle*. Am citit. Și așa am aflat că ființa care însemna jumătate din viața și din inima mea murise.

— Jumătate din viața d-voastră?

— Îmi era drag acest biet copil mai mult decît o pot spune cuvintele... Era prea fericită, avea totul: tinerețe, frumusețe, spirit, dragoste. Această fericire deplină mă cutremura. Am acceptat îndepărtarea mea de ea pentru ca totuși să fie ceva care să-i lipsească. Trebuie să existe întotdeauna o umbră. Dar aceasta nu a fost de ajuns.

Începînd din 1843, după căderea dramei *Burgraves*, și pînă în 1851, se face simțită o încetinire a activității literare. Scrie, dar nu duce aproape nimic pînă la capăt. Politica înainte de toate. Intervine din ce în ce mai des de la tribuna Camerei Aristocratice (Chambre des Pairs), liberalismul său se accentuează, se alătură celor umili, năpăstuiți. Accente insolite, amenințătoare...

Și apoi vin zilele din 1848. Hugo nu este republican. Nu încă. Totuși nu e orb. Se află în mijlocul mulțimii în mișcare, o vede, o simte. Aceasta nu îl împiedică totuși să se pronunțe în favoarea regenței ducesei de Orléans [6]. Cînd Republica este proclamată, el rămîne deoparte. Se prezintă în alegeri — este o modă la scriitori — dar nu este ales. Va fi însă ales mai tîrziu.

— Aprecierile d-voastră asupra oamenilor din această epocă au fost uneori aspre.

— Înclin mai mult către 1789 decît către 1848.

— Acești ani, 1848—1849, sînt totuși cei ai unei mari cotituri în vederile d-voastră politice.

— În 1848 eram doar liberal; în 1849 am devenit republican.

Este pasionant să mergi pe urmele lui. În ianuarie 1850 scrie: „Acum cinci ani eram pe punctul de a deveni favoritul regelui. Astăzi sînt pe punctul de a deveni favoritul poporului".

Și merge mereu mai departe. Începe să înspăimînte burghezia. În mai 1854 scrie: „Sînt unii care spun că ar trebui să fiu împușcat ca un cîine. Biată burghezie, toată

MISCELANEA

SINGUR — ÎN PUSTIUL DE GHEAȚĂ

Pustiul de gheață din jurul Polului Sud stă încremenit în adîncurile sale (calota de gheață are 2 500 de metri grosime), înconjurat de bezna nopții polare, aproape o jumătate de an. În acest decor, un cutezător — Richard Byrd — trăiește și lucrează absolut singur, timp de 122 de zile, de la 23 martie pînă la 11 august 1934. Ca șef al expediției americane la Polul Sud, el și-a ales singur „exilul" pentru a fi sigur de reușita misiunii ce i s-a încredințat — studiul fenomenelor meteorologice. În timpul șederii sale la „Postul înaintat" — cum s-a numit locul unde și-a amplasat „cabana" de gheață la șase metri adîncime — tovarășii lui de lucru se aflau la 180 de km depărtare și, orice s-ar fi întîmplat, nu l-ar fi putut veni în ajutor din cauza nopții polare și a viscolelor.

Aceasta a fost cea mai temerară acțiune înregistrată cîndva în lumea exploratorilor polari.

asta doar fiindcă tremură pentru piesa ei de 5 franci".

— S-a afirmat că în acei ani ați aspirat să deveniți ministru sub sceptrul prințului prezident. Ce puteți răspunde ?

— Nu am decît un singur cuvînt de spus: niciodată în relațiile mele cu domnul Louis Bonaparte nu a fost vorba despre așa ceva. Nici cu el direct, nici cu cei care ar fi putut vorbi în numele său, nu s-a abordat niciodată vreun subiect care să aibă vreun raport apropiat sau chiar îndepărtat cu o asemenea perspectivă. Desfid pe oricine ar pretinde că poate dovedi contrariul, sau că poate aduce o cît de vagă umbră de probă.

— Dar aveați raporturi cu familia Bonaparte !

— Domnul Louis Bonaparte îmi era obligat. Am contribuit la înapoierea familiei sale din exil. De aci, relațiile noastre.

Încheie ceea ce avea de spus despre legăturile sale cu Louis Napoleon. Este drept să notăm că nu i-a fost întotdeauna dușman. Nu a cîntat cu atîta strălucire legenda unchiului, fără să încerce o oarecare slăbiciune față de nepot. A acceptat invitația prințului prezident de a lua masa la palatul Elysée. Portretul pe care i l-a schițat este favorabil. „Inteligent", notează el. Și apoi s-a produs lovitura de stat.

— Ați prevăzut acea lovitură de stat[7]. Ați încercat totul pentru a o împiedica. Ați protestat împotriva represiunii sîngeroase.

— Am văzut cu ochii mei această crimă, această ucidere în masă, această cumplită tragedie. Am văzut această dezlănțuire a morții oarbe, nimicitoare. Am văzut căzînd în masă în jurul meu mulțimea măcelărită... Numărul total al celor morți în acest masacru a rămas necunoscut. Bonaparte l-a ținut ascuns în întuneric. Este un obicei cunoscut al tuturor călăilor. Nu se îngăduie istoriei să cunoască numărul celor uciși. Aceste cifre forfotesc pe undeva în întuneric și se cufundă apoi în tenebre.

— Chiar și d-voastră ați fost urmărit în Paris.

— Începînd de la 4 decembrie, fiecare zi care s-a scurs a însemnat un pas în consolidarea loviturii de stat. Înfrîngerea noastră a fost completă și ne simțeam abandonați, în voia soartei. Parisul era ca o pădure în care Louis Napoleon hăituia reprezentanții. Fiara sălbatică îi urmărește pe vînători. Auzeam îndărătul nostru mîrîitul surd al lui Maupas[8]. A trebuit să ne împărtășim. Urmărirea era înverșunată. Intrasem în cea de a doua etapă a datoriei noastre, aceea a acceptării și îndurării catastrofei. Învinșii deveniră proscriși...

— Și d-voastră ?

— Fiecare a avut propriul său deznodămînt. Al meu a fost cel care trebuia să fie: exilul. Fiindcă scăpasem cu viață... Și în ziua de 14, am reușit să ajung la Bruxelles.

STÎNCILE ANGLO-NORMANDE

Deci iată-l dincolo de hotarele Franței. În exil. Și aci trebuie să poposim cu el. Fiindcă exilul nu poate fi despărțit de imaginea lui Victor Hugo. Așa cum destinul lui Napoleon nu poate fi înțeles fără Sfînta Elena, cel al lui Victor Hugo, fără Guernesey[9] ar apărea într-o lumină falsă. Și acest exil va dura nouăsprezece ani, din decembrie 1851 pînă în septembrie 1870. Mai întîi Bruxelles, apoi Jersey[10], unde a locuit în casa Marine

„EPIDEMIE NEOBIȘNUITĂ"

Pînă acum trei ani erau cunoscute în mod cert 32 de nașteri de cîte cinci gemeni. Calculele specialiștilor arată că o astfel de naștere — de cinci gemeni — se produce cam la 60 000 000 de nou veniți pe lume. În ultimii trei ani însă, calculele acestea au fost pulverizate de o adevărată „epidemie" de nașteri de cvintupli. În 1973 s-au semnalat patru cazuri de astfel de nașteri (Anglia, Polonia, Franța); în 1974 alte patru cazuri (Spania, Franța, Elveția și S.U.A.); în 1975 încă patru cazuri, iar în primul trimestru al anului 1976: un caz în Olanda, un caz în Anglia și un caz în Japonia; deci în total 8 băieți și 7 fete în numai trei luni.

Dintre vechile cazuri cunoscute, cel mai celebru a fost al celor cinci surori Dionne, născute la 26 mai 1934, la Callander, în Canada: Annette, Yvonne, Emilie, Cecille și Marie. Acesta a fost singurul caz din lume cînd s-au născut cinci gemeni de același sex. Patru din surorile Dionne mai trăiesc și astăzi.

Surorile Dionne împreună cu medicul lor (dreapta) și în 1954 (jos).

Terrace şi unde după cîtva timp avea să vină şi familia sa.

— Care erau sentimentele d-voastră de om proscris ?

— Un om atît de ruinat încît nu-i mai rămîne decît onoarea, atît de despuiat încît nu-i mai rămîne decît conştiinţa, atît de izolat încît nu mai are alături de el decît echitatea, atît de renegat de restul oamenilor încît nu mai are alături de el decît soarele. Iată ce înseamnă a fi proscris.

— V-aţi simţit supravegheat, spionat chiar şi pe acea mică insulă engleză ?

— Un proscris se poate aştepta la orice. Eşti zvîrlit departe, dar nu ţi se dă pace nici acolo.

— Cu toate acestea aţi apreciat frumuseţea insulei.

— Dacă s-ar putea vorbi despre exiluri frumoase, Jersey ar trebui socotit drept un loc minunat de surghiun : un petec de verdeaţă de vreo opt leghe, de o frumuseţe sălbatică, surîzătoare aruncat pe întinderea nesfîrşită a mării.

— Surîzătoare, este posibil, dar locuinţa d-voastră era în bătaia vînturilor puternice.

— Acea casă care îşi păstra înfăţişarea tristă, melancolică în toate anotimpurile se cufunda la începutul iernii în întuneric, devenea sumbră, posomorîtă. Vîntul de vest care sufla în voie îngroşa din ce în ce mai mult acel înveliş de negură pe care noiembrie îl aşternea între viaţă şi soare.

— Expulzat din Jersey, a trebuit să vă găsiţi un alt loc de surghiun : Guernesey.

STRIGĂTE DE MÎNIE

Îl ascult vorbind despre exilul său şi nu mă pot opri de a gîndi la ceea ce el însuşi a recunoscut ; aceşti nouăsprezece ani au fost prielnici creaţiei sale literare : „proscrierea mea e bună şi mulţumesc soartei". Alături de el, soţia şi copiii. Casa Hauteville House este aşa cum şi-a dorit-o el, îi reflectă gusturile în întregime. În fiecare zi, începînd de la orele 6 dimineaţa şi pînă noaptea tîrziu, lucrează într-o încăpere cu geamuri largi, de unde, atunci cînd îşi ridică ochii de pe foile de hîrtie, poate zări în larg coastele Franţei. Juliette Drouet s-a instalat şi ea într-una din casele vecine.

A început prin a-şi vărsa focul împotriva „monstrului", Napoleon III.

— Aţi lansat unele pamflete răzbunătoare : *Napoleon cel mic*, *Pedepsele*. Cîtă violenţă !

— Da, şi încă ticălosul nu s-a prăjit decît pe o parte ; am să-l întorc şi pe partea cealaltă.

— După aceste strigăte de mînie, aţi publicat o lucrare mai puţin furtunoasă. Care este semnificaţia titlului de *Contemplaţii ?*

— *Contemplaţiile* sînt *memoriile unui suflet*. Sînt în adevăr toate impresiile, toate amintirile, toate realităţile ca şi toate nălucile şterse, nedesluşite, unele surîzătoare, altele funerare, care pot fi cuprinse într-o conştiinţă umană, rechemate, readuse în spirit, rază după rază, suspin după suspin şi puse laolaltă. Este însăşi existenţa umană care porneşte de la enigma leagănului spre a se opri la enigma sicriului.

— Mai tîrziu, cu *Legenda veacurilor*, aţi trecut la inspiraţia epică. Care este geneza acestei opere ?

MISCELANEA

CUM PUTEM PREVENI STRESSUL

Medicina recunoaşte, pe plan mondial, că stressul poate produce afecţiuni cardiace, ale aparatului digestiv etc. Studiindu-se 39 de situaţii de stress obişnuite şi acordîndu-se fiecărei situaţii un punctaj, la Universitatea din Washington s-a constatat că simpla acumulare de 300 de puncte într-un an poate declanşa, de exemplu, o afecţiune cardiacă serioasă.

Capacitatea fiecărui individ de a se adapta şi de a rezolva situaţiile de stress din viaţa de toate zilele (sarcini excesive la locul de muncă, rezolvarea unor situaţii urgente, conflicte etc.) joacă un rol deosebit. Măresc stressul supraestimarea posibilităţilor de muncă, suprasolicitarea, carierismul, lipsa de încredere în forţele proprii, nemulţumirile...

Discutînd nemulţumirile de fiecare zi, grijile, acasă sau cu prieteni adevăraţi, vizionînd un film, făcînd o cumpărătură care îţi face plăcere, respectînd riguros orele de odihnă tot timpul anului, nu numai în zilele de concediu, iată cîteva posibilităţi de a preveni efectele stressului.

ROCILE SELENARE

Rocile aduse de pe lună de echipajul lui „Apollo 11" n-au fost primele sosite pe Pămînt, afirmă omul de ştiinţă american Dean R. Chapman. Înaintea lor au căzut pe Pămînt cel puţin 100 de milioane de tone de roci provenite din satelitul Terrei. Este vorba de aşa numitele tectite, descoperite de-a lungul anilor, mai ales în Madagascar, în Filipine, în Tasmania şi în Indonezia. Cele mai „recente" au căzut pe pămînt acum 35 000 000 de ani, pe teritoriile de azi ale S.U.A. şi Cehoslovaciei. Chapman explică astfel provenienţa tectitelor pe Pămînt : acum 700 000 000 de ani, Luna s-a ciocnit cu un meteorit gigant (de cel puţin 5 km diametru), care a zdrobit şi a aruncat în Cosmos o mare parte din „teritoriul selenar". În decursul milioanelor de ani care s-au scurs de atunci, rocile expulzate din Lună au intrat în zona de atracţie a Pămîntului, căzînd astfel în regiunile arătate. Ipoteza este întemeiată pe faptul că rocile aduse de cosmonauţi au, în general, aceeaşi compoziţie ca tectitele.

— Am vrut să dau expresie umanității într-o operă cu un oarecare caracter ciclic ; să o pictez succesiv și simultan sub toate aspectele ei : istorie, fabulă, filosofie, care se confundă toate într-o singură și imensă mișcare de ascensiune către lumină.

— De-a lungul acestor poeme, lăsați să se întrevadă încrederea d-voastră în ascensiunea morală a omului.

— Aceste poeme, diferite prin subiect, dar inspirate de aceeași gîndire, nu au nici o altă legătură între ele în afară de un fir care le străbate de la un capăt la celălalt, pierzîndu-se uneori și ajungînd chiar invizibil fără a se rupe însă : marele și misteriosul fir al labirintului uman, Progresul.

Progresul. În gura sa, cuvîntul acesta a căpătat rezonanța unei profeții.

Este adevărat că odinioară profeții care anunțau pe Mesia foloseau același ton. Prin această viziune, Hugo întrupează secolul său iluminat în întregime de o nestrămutată credință progresistă. Exista în acel secol certitudinea că omul se îndreaptă către lumină. Exista certitudinea că se merge către o societate ideală. Exista certitudinea că se va ajunge să se pună capăt tuturor inechităților mici și mari. Republicanismul lui Hugo, care se afirmă în exil, merge mînă în mînă cu această credință într-un viitor luminos.

Pentru Hugo, Republica nu a fost la început decît o opinie ; ea a devenit apoi o luare de poziție definitivă, o dogmă. În 1859, respinge cu mîndrie amnistia ce-i este oferită de Napoleon III. Dintr-o dată, iată-l strălucind ca un far a cărui lumină se face văzută pe toate continentele.

Poetul izolat pe insulele anglo-normande devine întruchiparea acelui altceva către care aspiră toți oamenii, chiar atunci cînd îl renegă. Și faptul că cea mai mare parte a romanului *Mizerabilii* a fost scrisă în exil își capătă astfel semnificația lui adîncă.

— Ați afirmat chiar d-voastră că *Mizerabilii* constituie o „epopee socială". Ați intenționat deci să înfățișați cititorilor d-voastră problemele cele mai arzătoare ale epocii?

— Sînt anumite probleme, problemele secolului care se află sub ochii noștri, inevitabile. Nu există cale de mijloc, ori le atacăm din plin, ori fugim de ele. Societatea merge în mod irezistibil pe drumul luptei. Aceste probleme constituie subiectul romanului *Mizerabilii*. Pauperism, parazitism, producția și repartiția bunurilor, moneda, creditul, munca, salarizarea, proletariatul, descreșterea treptată a represiunii penale, mizeria, prostituția, drepturile femeii care reprezintă jumătate din specia umană, drepturile copilului care impun — și am spus că impun — învățămîntul gratuit și obligatoriu, dreptul sufletului care implică libertatea de conștiință; acestea sînt problemele.

— *Oamenii mării* au cunoscut de asemeni un imens succes. Ați dobîndit acolo, pe stîncile anglo-normande o cunoaștere profundă a vieții de pe țărmul mării.

— Am vrut să glorific munca, hotărîrea, devotamentul, tot ceea ce face ca omul să fie mare ; am vrut să arăt că cel mai implacabil abis este acela al inimii și că sufletul unei femei poate fi mai adînc și mai necruțător decît marea.

8000 DE MUMII

Catacombele și-au luat numele de la un vechi cimitir descoperit cu mult înaintea erei noastre, lîngă o carieră de piatră, în împrejurimile Atenei (în grecește : kata kumba). Cele mai mari catacombe sînt la Roma și la Paris. Catacombele Romei, părăsite și uitate către sfîrșitul primului mileniu al erei noastre, au fost redescoperite, întîmplător, în anul 1578. Catacombele Parisului conțin osemintele a peste șase milioane de morți — în majoritatea lor victime ale masacrelor.

Cea mai stranie catacombă din lume există la Palermo, în Italia. De-a lungul mai multor galerii se află înșirate acolo peste opt mii de mumii, toate cu veșminte pe ele. Aceste catacombe datează din secolul al XVI-lea, de pe vremea unei mari epidemii de ciumă.

O MULȚIME ÎN DELIR

Mă gîndesc la ciudata întîlnire dintre doamna Victor Hugo și Juliette Drouet la Guernesey.

La început Adèle Hugo vedea în Juliette o dușmană. Cele două femei care trăiau atît de aproape, pe o insulă atît de mică, nu puteau să nu se întîlnească pînă în cele din urmă. Primul pas l-a făcut Adèle, trimițînd rivalei sale o carte de amintiri despre Victor Hugo, scrisă de ea. Juliette a venit să-i mulțumească. După aceea au continuat să se vadă, au acceptat această apropiere, s-au cunoscut și s-au prețuit. Apoi Adèle a murit.

Au urmat apoi 1870, Sedan, 4 septembrie[11]. Chiar în ziua de 5, Victor Hugo, care urmărea de la Bruxelles desfășurarea evenimentelor, se duce la gară și cere un bilet pentru Paris. „De nouăsprezece ani aștept clipa asta", îi spuse lui Jules Claretie[12], care îl însoțea.

Cînd sosește la Paris, o mulțime imensă îl așteaptă în gară. Bucuria devine delir. Se aud de peste tot strigăte: „Trăiască Victor Hugo!" Trebuie să ia cuvîntul de patru ori în fața mulțimii. De aici înainte se dăruiește cu trup și suflet Republicii, suferă cu ea și deplînge înfrîngerea militară. Parisul îl alege în Adunarea Națională. Găsește accente sfîșietoare pentru a se împotrivi anexării Alsaciei și Lorenei de către Prusia.

— Credeți că Franța își va lua într-o zi revanșa?

— Oh, va suna ceasul, revanșa aceasta uluitoare va sosi într-o zi; îi simțim apropierea. Auzim încă de pe acum pașii noștri hotărîți, triumfători în istorie. Da, chiar începînd de mîine Franța nu va mai avea decît un singur gînd: să-și refacă forțele, să fabrice tunuri, să călească sufletele cetățenilor, să-și creeze o armată care să alcătuiască un popor... să se consolideze, să se fortifice, să regenereze, să redevină marea Franță, Franța din 1792, Franța ideilor și a sabiei... Apoi, pe neașteptate, într-o bună zi, se va ridica din nou, va fi formidabilă! O vom vedea luîndu-și înapoi dintr-o singură lovitură Alsacia și Lorena.

Acum evoluția sa politică este desăvîrșită. Victor Hugo împărtășește ideile lui Garibaldi, visează o Republică universală. Năzuiește către o societate fără clase în care toți oamenii să fie egali. Este unul din cei puțini care înfierează înăbușirea violentă și desființarea Comunei de către domnul Thiers[13]. În consecință este atacat, înjuriat și tratat drept dușman al omenirii.

— Ați fost de partea celor învinși.

— În literatură sînt pentru ceea ce e mare și împotriva a ceea ce e mic, iar în politică sînt pentru cei mici și împotriva celor mari.

LIBERTATE, FRATERNITATE

— De foarte mulți ani vă preocupă stăruitor soarta nenorocită a claselor populare.

— Ca să te naști aristocrat, regalist și să devii democrat, să urci de la eroare la adevăr, este rar și este frumos... În această aprigă luptă împotriva prejudecăților, care pătrund în noi odată cu laptele pe care îl sugem dela pieptul mamei, în acest urcuș anevoios și încet de la minciună la adevăr, cîștigul moral se obține cu prețul unor sacrificii materiale; cu abandonarea unor în-

MISCELANEA

CE ȘTIM DESPRE OAMENI?

Se apreciază că în întreaga lume există circa 200 000 de stîngaci (printre care se numără și artistul de cinematograf Charlie Chaplin). În numele acestora englezul Barsley Michael a scris o carte de 248 de pagini, denunțînd... complotul și persecuția sub care trăiesc cei ce se folosesc de mîna stîngă mai mult decît de dreapta, deoarece nu se fabrică multele obiecte de care aceștia au nevoie în viața de toate zilele.

*

Femeile au sîngele mult mai dulce decît bărbații. Aceasta este părerea țînțarilor care, atunci cînd au ocazia, le preferă în locul bărbaților, spre a le suge prețiosul și gustosul lichid. Constatarea a fost făcută în cadrul unei experiențe desfășurată pe malul unui lac din Anglia, cu participarea a 883 de persoane: femei, bărbați, copii. Cele mai multe mușcături le-au suferit femeile (mai ales brunetele), iar cele mai puține, bărbații blonzi.

*

Persoanele care vorbesc mult, trăiesc mult. Aceasta este părerea profesorului Williams de la Institutul de psihologie din Ohio (S.U.A.), care pretinde că oamenii care vorbesc puțin suferă de anumite stressuri și ei nu „eliberează" energia acumulată, deci îmbătrînesc mai repede, deci trăiesc mai puțin.

*

Medicii sovietici specializați în studierea ochiului au stabilit — după întocmirea mai multor mii de teste — că femeile, în general, au facultatea de a distinge nuanțele culorilor mult mai dezvoltată decît a bărbaților. Muncitoarele din industria textilă, de exemplu, ajung să distingă pînă la două sute de nuanțe de roșu, în timp ce

terese, cu lepădarea de unele vanități, cu renunțarea la bunurile și onorurile lumii și chiar cu riscul averii, al căminului sau al vieții...

— Credeți că se va ajunge să se pună capăt suferințelor proletarilor ?

— Nu fac parte dintre acei care se amăgesc cu gîndul că suferința poate fi alungată din această lume ; fac parte însă dintre acei care gîndesc și afirmă că se poate distruge mizeria... Și vă rog să rețineți, nu spun să se atenueze, să se reducă, să se limiteze, să se circumscrie, ci să se distrugă.

— Ce program preconizați ?

— Socialismul este vast, nu îngust. El abordează întreaga problemă umană. El cuprinde în concepția sa socială aspectele vieții în totalitatea lor. Ridicînd importanta problemă a muncii și a salariului, socialismul proclamă în același timp inviolabilitatea vieții umane, abolirea omuciderii sub toate formele ei, înlocuirea represiunii penale prin educație. El proclamă învățămîntul gratuit și obligatoriu. Proclamă drepturile femeii, această ființă egală bărbatului. Proclamă drepturile copilului ca o problemă de înaltă responsabilitate umană. Proclamă, în fine, dreptul suveran al individului care este identic cu libertatea. Ce înseamnă toate acestea ? Socialismul. Și în același timp republica.

Vorbește și despre religie. Se pare totuși că nu a fost botezat. Nu a acceptat niciodată să meargă pe drumul unei credințe determinate.

— Vă gîndiți deseori la moarte ?

— Există între oamenii tineri și eternitate o prea mare, prea opacă întindere de timp, pentru ca ei să poată percepe infinitul, sau să poată gîndi la moarte. Mai tîrziu această lamă a timpului se îngustează, viața devine mai transparentă. Sînt bătrîn. Am să mor. Mă gîndesc adesea. Mă pregătesc.

— Cum puteți rezuma credințele d-voastră ?

— Cred în suflet. Cred în responsabilitatea acțiunilor. Cum religiile în momentul de față sînt mai prejos de îndatoririle lor față de oameni, nici un preot nu va asista la înmormîntarea mea.

Bătrînul stă în fața mea, în toată măreția și seninătatea lui. Un stejar bătrîn. A cunoscut slăbiciunile omenești, ambițiile și chiar micimile. A trecut prin toate contradicțiile vieții. Exilul și bătrînețea au șters totul și au pus în loc numai puritate și măreție.

Ceea ce rămîne este faptul că cel mai mare poet al Franței a vrut să se facă omenirea mai bună. Acum așteaptă. Știe bine ce așteaptă.

— Am să închid ochii mei tereștri, dar ochiul meu spiritual va rămîne deschis, mai mare ca oricînd.

ALAIN DECAUX ■
Versiunea în limba română
de NICOLAE PROTOPOPESCU

bărbații nu ating nici jumătatea acestei cifre. Cauza ? Frumoșii ochi ai femeilor sînt mai puțin receptivi la anumite boli — în special la daltonism.

*

Unii oameni suferă de sughiț. Există și un campion între aceștia : americanul Charles Osborne, care sughite continuu de 51 de ani. N-a fost găsit nici un leac pentru acest om nenorocit. Medicii care l-au consultat sînt de părere că esofagul său are un „buzunar" aparte în care se depozitează alimentele și aceasta îi provoacă sughițul.

*

Cît poate rezista un om fără să doarmă ? Recordul îl deține americanul Roger Guy English, din San Diego. El a reușit performanța de a nu dormi timp de 288 de ore, deci 12 zile și 12 nopți. Pentru omologarea neîndoielnică a recordului său, bravul English și-a petrecut cele 12 zile și nopți în vitrina unui magazin, deci în văzul tuturor.

BĂTRÎNEȚEA FRIGIDERULUI

Mașina frigorifică, răspîndită astăzi în toată lumea, a împlinit 110 ani. În 1867, inginerul Charles Tellier, din Amiens (Franța), a construit prima instalație de congelat, pe care a folosit-o mai tîrziu pe vaporul „Frigorifique", amenajat special pentru transportul cărnii între America de Sud și Europa. În vremea aceea traversarea Atlanticului între cele două continente dura, cu escalele respective, 30 de zile, timp în care mii de tone de carne transportate puteau fi conservate perfect cu frigiderele lui Tellier.

Note :

1. Nodier Charles (1780—1844), literat și bibliofil francez.
2. Iulie 1830, insurecția poporului din Paris împotriva lui Carol X, provocată de ordonanțele antipopulare obținute din partea regelui de ministrul de Polignac. După două zile de lupte de stradă în Paris, regele fu alungat, iar pe tronul Franței a fost adus Ludovic Filip. O nouă constituție (carta din 1830) fu redactată, iar noul rege jură să o respecte.
3. Théophile Gautier (1811—1872), scriitor francez.
4. Casimir Perier (1811—1876), om politic francez.
5. Membru al Camerei aristocratice (Chambre des Pairs) înființată în 1814 pentru a putea exercita puterea legislativă împreună cu Camera Deputaților. Membrii camerei erau numiți de rege pe viață, iar demnitatea era ereditară. Compunerea camerei a fost modificată în 1830 iar în 1848 ea a fost desființată.
6. Regența ducesei de Orléans a încercat să fie instituită în 1848, cînd regele Ludovic Filip, exponent al intereselor marii burghezii franceze, înlăturat de revoluționarii din 1848 a abdicat în favoarea nepotului său nevîrstnic. Revoluționarii au năvălit însă în Camera Deputaților și au impus proclamarea Republicii. Întreaga familie regală fu silită să fugă, iar Ludovic Filip a murit în Anglia în 1850.
7. Lovitura de stat din 2 decembrie 1851, prin care în urma unei represiuni singeroase Charles Louis Bonaparte, președinte al Republicii, instituie puterea personală, pentru ca un an mai tîrziu să se proclame împărat.
8. Maupas (Claremagne — Emile de), om politic francez, ministru al poliției generale în 1851.
9. Guernesey, una din insulele anglo-normande.
10. Jersey, cea mai mare dintre insulele anglo-normande.
11. La 1 septembrie 1870 Napoleon este înfrînt de forțele armate ale Prusiei și capitulează la Sedan. La 4 septembrie 1870 se proclamă cea de a treia Republică Franceză.
12. Claretie Jules, romancier și autor dramatic francez născut la Limoges în 1840. După 1885 conduce teatrul **Comedia Franceză**.
13. Thiers Adolphe, om de stat și politic francez, desemnat șef al puterii executive și președinte al republicii (1871). A inițiat acțiunea represivă care a dus la desființare Comunei din Paris în mai 1871.

MISCELANEA

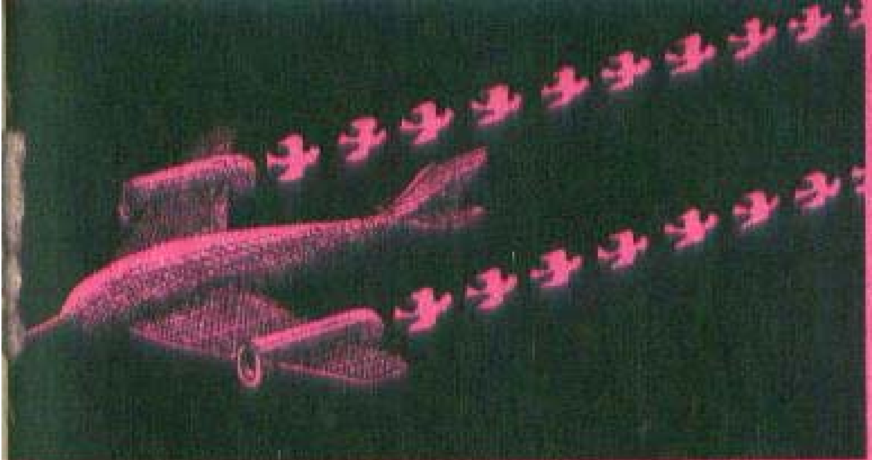
IN LOC DE MARGELE...

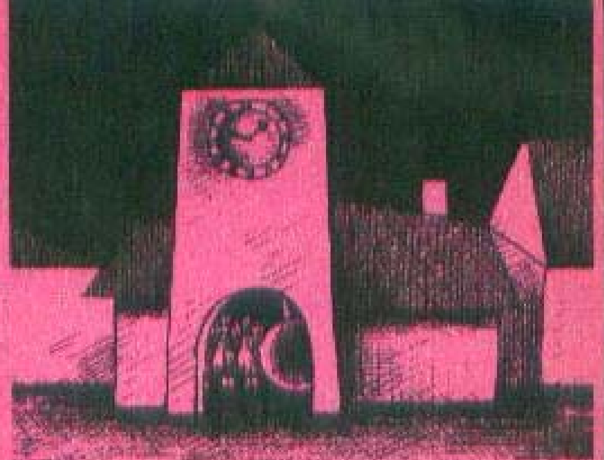
...sau de medalioane, un bijutier parizian a propus sticluțe cu parfum. Poate un alt bijutier, mai inventiv, va declara modern să ne atîrnăm de gît întregul conținut al poșetei (portmoneul, portactele etc.).

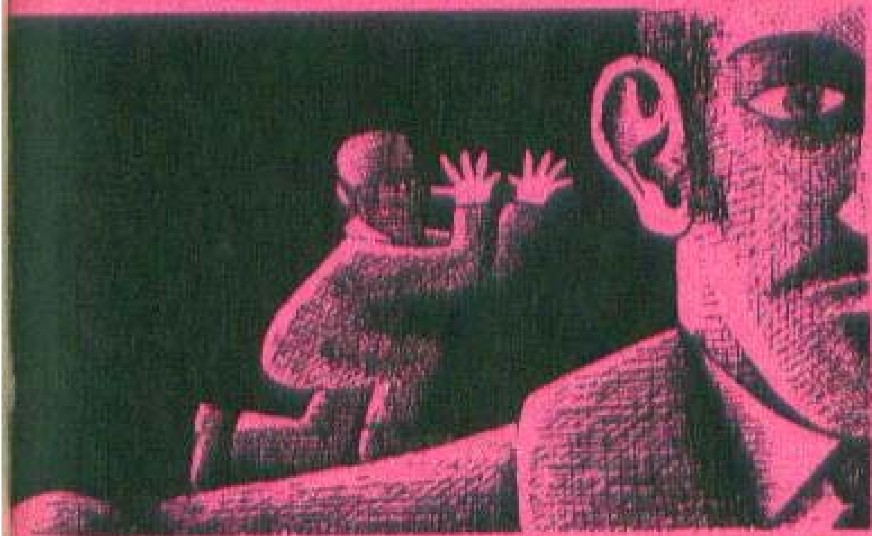
EREDITATE

Se numește Anne-Marie și este fiica lui Gérard Philipe. La 22 de ani, joacă în „Ruy Blas", poate cea mai îndrăgită piesă de tatăl său, în care marele actor a interpretat timp îndelungat rolul principal. Odată cu Anne-Marie, imaginea lui Gérard Philipe revine pe scenă. Fostă studentă la Biologie, ea a abandonat laboratoarele facultății pentru teatru. În fotografie: Anne-Marie interpretînd rolul feminin principal în „Ruy Blas".

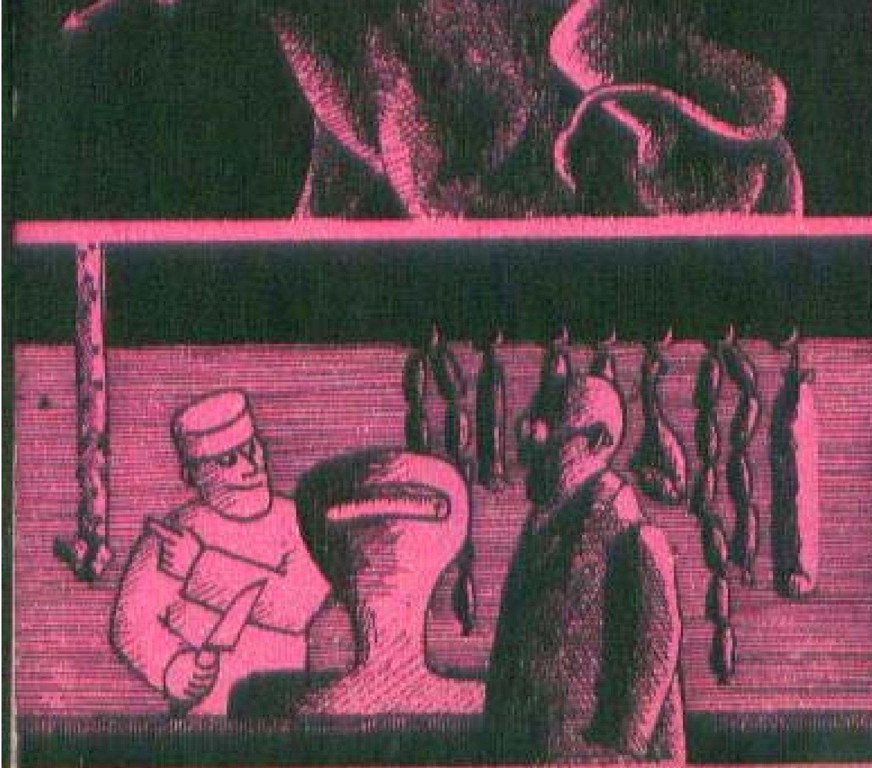

racul

ION DOGAR-MARINESCU

SEDUCȚIA MODELULUI ÎN FILM

Ambiția fiecărei culturi este de a-și găsi moneda forte de umanitate care s-o reprezinte cît mai complet. Modelul moral care să exprime aspirațiile unei societăți într-un moment istoric. Așa a apărut tipul de spiritualitate renascentistă, așa a apărut animatorul iluminist, emanație a două momente de cultură umanistă, emanind, la rîndu-le, timp de cîteva secole, lumina ideilor generoase care au dus omenirea la progres. Epoca noastră nu-și crease încă prototipul exemplar, și nu-l poate crea — constata cu amărăciune André Malraux — atîta timp cît „civilizația mașinii nu-și va pune problema formării omului nou". Cu siguranță, nu civilizația mașinii putea să-și pună aceste înalte probleme morale, ci acea civilizație luminată a omului folosind mașina în scopul propășirii întregii societăți, civilizația socialistă putea să-și pună cu consecvență, pe prim plan, problema modelării spirituale. Formarea omului nou, cu un profil etic pe măsura transformărilor revoluționare ale societății e un proces de anvergură și de durată, de convergență a mijloacelor pe care numai o societate ca a noastră e capabilă să le direcționeze ferm. Acțiunea care — cum arăta Programul de măsuri pentru aplicarea hotărîrilor Congresului educației politice și al culturii socialiste privind munca ideologică, politică, culturală, educativă — concentrarea tuturor factorilor artistici și educaționali spre același țel. Pentru prima dată în istoria culturii românești, faptul de artă și cel de educație reunite într-o singură noțiune devin înaltă preocupare politică și de stat, transformînd deziderattul atîtor generații de intelectuali progresiști într-o ofensivă unitară și concretă. Într-o strategie și tactică moral-revoluționară. Bătălia de conștiințe pentru conștiințe. Și într-o asemenea bătălie nimic nu poate fi neglijat. De la diversificarea formelor de educație politico-artistică adecvate tuturor generațiilor și categoriilor productive, la măsurile de dezbatere amplă, organizată, în cadrul diferitelor organisme artistice, la toate nivelurile, a operelor destinate nobilei antreprize morale. O dezbatere activă, care să evalueze lucid, critic, în perspectiva țelurilor noastre concrete, tot ce s-a făcut și, îndeosebi, ce mai trebuie făcut pentru cristalizarea unei conștiințe evoluate. În această perspectivă de lucru, cinematografia poate să-și valorifice mai bine experiențele anterioare, reușitele să le transforme din excepții în fapte curente, iar eșecurile în stimulente creatoare.

În condițiile unei producții sporite de filme (25—30 în următoarea etapă), stăpînirea unei profesionalități calme, fără capricii, în toate genurile și compartimentele de creație și tehnice, dobîndirea unui limbaj cinematografic expresiv și competitiv pe plan internațional devin în perspectiva amănunțitului Program sarcini imediate. Dacă apariția capodoperelor care să zguduie conștiințele contemporane nu poate fi planificată concret — ea ține de factori subiectivi și obiectivi necuantificabili (deși către ele tinde întreaga ambiție creatoare) — în schimb filmele bune, corespunzătoare acestei etape, sînt nu numai posibile, dar imediat necesare. Creșterea calității filmelor, asigurarea acelui nivel ideologic impus de cerințele actuale sînt datorii de plan, de plan spiritual, creator, dar tot științific organizat. Cine altul decît cinematograful este furnizorul constant al modelului uman cel mai concret, concret pînă la imitația neselectivă, creatorul unui erou devenit, mai ales în imaginația fecundă a tineretului, prototip de viață, ideal moral ? Or, în acest sens, sîntem abia la început. O temelie bună, pusă de operele noastre cele mai ambițioase (de la „Desfășurarea" la „Puterea și Adevărul", „Bariera" ori „Zidul"), o temelie ce se cere consolidată cu noi titluri, desigur, dar nici un „început care să înceapă de fiecare dată", fără să știe să fructifice cîștigurile deja dobîndite, să ducă mai departe învățămintele — de fond și formă — obținute în portretistica cinematografică.

Unul din cele mai realiste portrete cinematografice ale personajului contemporan : medicul (Mircea Diaconu) din „Mere roșii".

Conflicte tradiționale într-un decor contemporan : „Ultimele zile ale verii" (Cornel Coman — Maria Rotaru)

Florin Piersic impune cu sobrietate imaginea unui erou de baladă: Pintea.

După niște reușite modele psihologice de eroi ai clasei muncitoare (ca petroliștii din „Mastodontul", ca să luăm un exemplu ceva mai recent), ori de tineri contemporani în pasionantă căutare și apoi deplină găsire a locului lor în societate (ca Filip cel bun, ca medicul Irod din „Mere roșii", filme bune, filme morale, care ne apar excelente într-un context de penurie creatoare), ni se propun iară stereotipurile vorbitoare, ce nu spun nimic altceva decît truisme, banalități. Nu atît pentru modelul de excepție, de împrejurări, erou exemplar prin patetismul cazului-limită adus în condiții tensionat-spectaculoase (bătălii armate, incendii, accidente — cu toate că chiar la acest capitol cinematograful național mai are mult de făcut), cît pentru acel erou de toate zilele, erou de cursă lungă, de amplă respirație, cred, trebuie să ne înnoim acum efortul. Un erou de structură, nu de conjunctură, un erou de conștiință și temperament, ca inginerul naval din „Zile fierbinți", ca primărița (cu toate neîmplinirile ei) din „Orașul văzut de sus", ca șoferii morocănoși dar plini de viață, de suflet, ai „Cursei". Ce înseamnă aceasta? O eliminare a cazurilor dramatice-limită din scenaristica noastră? O pledoarie pentru banalitatea de care, slavă domnului, nu ducem lipsă, și care nu trebuie confundată cu firescul, autenticitatea cadrului și caracterelor, singurele din care pot țîșni marile adevăruri artistice ale vremii noastre? Evident că scenariștii și regizorii noștri știu la ce se referă nu un articol-două din critica noastră, ci majoritatea campaniilor (rare, dar eficiente) organizate de presa centrală și de specialitate (din păcate extrem de rare, de către presa din provincie).

Sîntem încrezători în noile măsuri organizatorice luate de către Comisia ideologică, în sensul că se va reuși să stimuleze și mai eficient potențialul creator al cinematografiei noastre. Astfel încît să putem împlini cît mai curînd deziderătul transformat în ambiție concret-creatoare, al înfăptuirii unei adevărate școli naționale de film, așa cum ne cere, tot mai răspicat, Partidul.

ALICE MĂNOIU ■

„Prin cenușa imperiului" — filmul unei călătorii dramatice în căutarea adevărului (Irina Petrescu).

Valoarea esențială a „Cursei" (scenariul C. Stoiciu, regia M. Daneliuc) este autenticitatea.

VĂ AMINTIȚI DE ROCAMBOLE?

Cîteva luni după zilele din iunie 1848[1], un tînăr cu numele sonor de Ponson du Terrail fu anunțat în cabinetul lui Alfred Nettement, director al unuia din marile ziare din acea vreme, suprimat apoi ca multe altele în urma loviturii de stat din 2 decembrie[2]. Firește, acest nume avu darul să surprindă pe cel în fața căruia era rostit.

— Du Terrail ?, spuse el, dar acesta este numele lui Bayard[3], cavalerul fără frică și fără pată. Să intre !

Fu introdus un băiețandru elegant, cu trăsături fine, cu pas sprinten, ferm, clocotind de tinerețe. Nepot al generalului toscan du Terrail, se dădea drept descendent al lui Bayard, deși ardea de dorința de a se face remarcat nu atît prin sabie, cît prin condei.

Bine primit, invitat să mai revină, aduse curînd binevoitorului director un fel de nuvelă filosofică intitulată **Icaria.**

Era doar un debut. „Articolul lăsa mult de dorit", a recunoscut însuși Nettement. Dar în fine a fost publicat, fiindcă era scris cu bune intenții, în ciuda faptului că nu prevestea prin nimic succesul pe care avea să-l cunoască doar cîțiva ani mai tîrziu tînărul scriitor.

Și acest succes fu răsunător. Privit de la distanță, el produce iluzia unui succes autentic.

Dar să încerc a prezenta cît mai obiectiv acest succes.

DULAPUL CU PĂPUȘI

Pierre Alexis Ferdinand Joseph Ponson du Terrail s-a născut la 8 iulie 1829 în Montmaur (Hautes Alpes) în apropiere de Grenoble. A făcut studii sumare, frecventînd cursurile neregulate. Îi făcea plăcere să povestească mai tîrziu că gusturile sale îl împingeau către marină, dar că, din nefericire, ca orice scriitor care se respectă, n-a priceput niciodată o boabă din matematică.

Avea abia 19 ani cînd revoluția din februarie[4] l-a făcut pe negîndite să intre în acțiune. Înrolat în garda mobilă[5], fu desemnat căpitan prin sufragiul tovarășilor săi de arme.

Din nenorocire pentru el, mișcările se potoliră și trupele improvizate, născute din craterul evenimentelor din 1848 fură trimise la vatră. Astfel ofițerul aristocrat se văzu pe străzile Parisului aproape fără nici un mijloc de existență.

În această perioadă îi vizită pe Alfred Nettement. Abia apucase să publice cîteva foiletoane în **La Mode** și **L'Opinion Publique** în 1850 și 1851, pentru ca în 1853 să devină celebru datorită unei cronici de cancanuri mondene intitulată **Culisele Lumii.** În curînd deveni colaborator recunoscut care alimenta coloanele ziarelor **La Patrie, L'Opinion Nationale, Le Petit Journal, La Petite Presse, Le Moniteur du Soir.**

Fără secretar și fără nici un colaborator, muncea pe brînci și publica nenumărate volume. La un moment dat, în 1865, lucra în același timp la cinci romane enorme. Un asemenea efort nu putea să nu comporte unele riscuri. Cînd teribila serie **Rocambole** se prelungi, anumiți oameni cu spirit de observație mai ascuțit pretindeau că unele personaje, asasinate la început, reapăreau în volumele XX sau XXX, fără ca autorul să-și fi dat măcar osteneala de a explica în vreun fel oarecare aceste ciudate readuceri în viață. Ponson du Terrail fu nevoit să ia măsuri. De teamă să nu se rătăcească în gloata de personaje care mișunau în lucrările sale, puse să i se confecționeze în momentul intrării eroilor în scenă

niște păpuși îmbrăcate ca aceștia, iar pe măsură ce omora cîte unul, lua păpușa respectivă de pe masă și o închidea într-un dulap, devenit un fel de cimitir.

Care erau metoda, programul de viață ale acestui prodigios scrib care în 1858—1859 figura înscris în repertoriul anual al publicațiilor cu 73 de volume?

Se scula în fiecare dimineață între orele 4 și 5 și scria fără întrerupere pînă către ora 10. La acea oră, ziua sa de lucru se încheia. Cobora apoi din apartamentul său aflat la etajul 5 al unui imobil din rue Vivienne și se ducea să ia masa de prînz. Restul zilei și-l petrecea în sala de arme, făcea exerciții fizice, pentru care avea aptitudini deosebite și plimbări în Bois de Boulogne[6]. La fel ca Eugène Sue[7] cu care avea multe asemănări, se străduia să fie un dandi. Cu barba sa frumoasă, cu părul lung, bogat, pieptănat artistic, reușea să capete înfățișarea unui poet, om de lume și intelectual din înalta societate. Viața de boem îi era complet străină.

ROMANCIERUL ESTE CURAJOS

Iarna îi plăcea să-și petreacă timpul liber în tovărășia unor oameni pe care îi alegea cu grijă și în locuri frecventate de scriitori și artiști. Se amesteca des în discuțiile de un scăpărător spirit de la **Café Anglais** sau **Tortoni.**

Vara, pleca la Orléanais[8], unde soția sa avea o frumoasă proprietate situată la Donnery. Fiindcă înainte de a împlini 30 de ani se căsătorise cu o tînără dintr-una din cele mai bogate și onorabile familii din Lyon.

Era un om fericit. Într-o epocă în care nu se acordau decorații cu prea mare ușurință oamenilor de litere, împăratul apreciind colaborarea sa la **Petit Moniteur du Soir**, pe atunci jurnal oficial, îi decernă ordinul de cavaler al Legiunii de Onoare.

Singurul eveniment neplăcut a fost procesul pe care i l-a intentat unul din proprietarii săi, Grapillard, pe care l-a introdus cu numele său adevărat în **Reînvierea lui Rocambole.** Grapillard! Numele merita să fie reținut![9] El fu dăruit unui personaj, om fără inimă, un nou Monsieur Vautour[10], care a fost în stare să zvîrle în stradă un chiriaș muribund, „fiindcă nu-i plăceau serviciile funebre în casa lui."

Personajul originar, supărat de a fi fost luat drept model pentru un asemenea erou, cîștigă procesul. Ponson fu condamnat la 1 500 franci daune și obligat să schimbe numele personajului inspirat de adversarul său în acela de Durpillart.

Avea 41 de ani cînd izbucni războiul[11]. Evenimentele au lovit în primul rînd lumea datorită căreia își făcuse o situație atît de bună, societatea pentru care scria, fără să vadă nici un pic mai departe.

Își dădu seama de gravitatea situației. Încă de la primele eșecuri militare ale Franței, porni spre proprietățile sale de familie din Orléanais și organiză o companie de franctirori alcătuită din vînători, braconieri și țărani care nu fuseseră chemați sub drapel. Tînărul căpitan din gărzile mobile se redeștepta în el.

După o sumară instruire, porni cu oamenii săi în întîmpinarea patrulelor de ulani, care începuseră să coboare spre Loire. Nu a fost o campanie de plăcere. Micul corp de franctirori a adus reale servicii armatei comandate de Aurelle de Paladines, curățind pădurea din Orléans și hărțuind inamicul zi și noapte, fără să-i dea o clipă de răgaz.

Pentru a lichida compania care îi dădea atît de furcă, generalul von der Tahnn fu nevoit să ordone incendierea fermelor în care se adăposteau oamenii. Trupa se împrăștie și unitatea pierdu cele mai bune elemente. Într-o seară, micul și poznașul Chourette, un fiu de țăran care era neîntrecut în îndemînarea de a atrage animalele în cursă, fu prins împreună cu trei camarazi în timp ce încercau să șterpelească trei oi dintr-un țarc german. Chourette se înapoie singur, cu pieptul străpuns de două gloanțe și își dădu sufletul în brațele căpitanului său care plîngea.

— Ah, dacă Rocambole ar fi fost acolo!, fură ultimele sale cuvinte.

Descurajat, la capătul puterilor, Ponson trimise înapoi la casele lor pe ultimii oameni care îi mai rămăseseră și plecă la Bordeaux, unde voia să se pună la dispoziția guvernului provizoriu. Aci, în timp ce scria **Evreica din castelul Trompette,** se simți lovit de boală: de variolă după unii, de ciumă după alții.

Suferința îl măcina. Între timp află că prusienii dăduseră foc castelului său, îi jefuiseră fermele, îi tăiaseră pădurea și îi împușcaseră cei doi minunați cîini de vînătoare...

Muri la 20 ianuarie 1871[12], la orele 5 după-amiază, în imobilul cu numărul 94 din rue de Passac, în imediata apropiere a pieței Amédée-Larrieu. Deși în plin război, fu înmormîntat cu mult fast. Alphonse Royer, fost director al Operei, Charles Expilly, Jacques Valserre, Michel Lévy, Camille Debaus au ținut să asiste la funeralii. În fața mormîntului deschis, Dalloz rosti:

— Opera lui Ponson du Terrail aparține judecății istoriei, dar ne este îngăduit de pe acum să spunem că Franța pierde în el una din cele mai fecunde imaginații ale lumii literare și, pe lîngă aceasta, un bun cetățean!

GENERALUL, CU BRAȚELE ÎNCRUCIȘATE, ÎȘI CITEA ZIARUL

După această scurtă biografie, în adevăr este greu să i se refuze acestui descendent al cavalerului Bayard titlul de „bun cetățean". Doar din punct de vedere literar, părerile sînt împărțite.

Celui care ar avea curajul de a se cufunda în această operă multiformă, care zace adormită,

dosită în rafturile din străfundul bibliotecilor populare, ea nu i-ar oferi decît imaginea unui foiletonist din cei mai mediocri.

Exact în aceeași perioadă, contele Xavier Aymon de Montépin oferea modele ale genului, care se situau la mare distanță de invențiile abracadabrante ale lui Ponson du Terrail.

Dealtfel, însuși foiletonul autentic poate aparține cu adevărat literaturii ? Trebuie să înțelegem bine în ce constă el. O operă care merită acest nume este ca o ființă alcătuită dintr-un mare număr de alte ființe, un fel de colonie organizată, un fel de tenie. Ea cuprinde cel puțin 90 de scurte episoade de cîte 200 de rînduri, care formează fiecare un tot, dar care se integrează totuși într-un ansamblu. Trebuie ca în fiecare zi și, fără a pierde firul conducător și nici interesul pentru o problemă centrală a cărei soluție să-l țină încordat, cititorul să descopere în manșeta ziarului său un incident, o lovitură de teatru, un mister care devine mai întunecos, sau care începe să se lămurească.

Este ușor de ghicit ce poate deveni un asemenea subiect fărîmițat : o serie de farse, de trucuri ieftine, de mistificări mai mult sau mai puțin bine prezentate. Atunci cînd e publicat în volum este foarte greu să constituie o lectură suportabilă.

La Ponson du Terrail lectura este și mai greu de suportat, pentru că redactarea este făcută într-un stil cu totul extravagant. Léon Treich susține că nu se pot pune pe seama lui aberații a căror proveniență exactă este greu de stabilit, cum ar fi : „Ah, ah, spuse contele în limba portugheză" sau : „Mîna lui era rece, ca de șarpe". Totuși el afirmă că, deschizînd la întîmplare romanul **Finul regelui**, a putut citi :

„Tînăra fată sigilă scrisoarea cu lacrimile ei".

Sau :

„Domnea în palat o agitație fără zgomot, pe care am putea-o ușor numi tăcută".

Ei da ! Greșelile de limbă, ignoranța, neroziile, inadvertențele sînt peste tot. Din ele sînt alcătuite aceste cărți fastidioase:

— Ea era așezată pe un covor cu picioarele în cerc.

— Lumînările se stinseră ; lumina urmă obscurității.

— Cînd tigrul este sătul, își linge buzele, se retrage în stînca scobită care îi servește drept ascunziș și își termină în tihnă digestia. Așa a făcut Vasilika, tigroaica aceea cu unghiile roz.

— El se încarnase în veșmintele care trebuiau să caracterizeze pe fostul valet al unui prinț napolitan.

— Ori, în seara aceea, la ora obișnuită, cu puțin înainte de răsăritul soarelui, diligența sosi.

— Cărarea nu mai cobora atît de abrupt, ci se înfunda sub stîncă urmînd o pantă orizontală.

— Melchior în tot timpul călătoriei nu încetase de a bea și nu-și descleștase dinții.

— Generalul, cu brațele încrucișate, își citea ziarul.

Și s-ar putea continua cu asemenea citate la infinit. Recoltarea lor nu e dificilă. Este suficient să întorci paginile și aberațiile sar în ochi.

Fără îndoială, Ponson nu dispunea de „negri" așa cum se spune astăzi. Ar fi făcut mai bine poate să angajeze vreo cîțiva, oameni muncitori și conștiincioși, care să înlăture această adunătură indigestă de neghiobii.

Ele sînt mai izbitoare și mai supărătoare în special în romanele sale pseudoistorice, ca de exemplu în **Tinerețea regelui Henric**. Și desfid pe oricine ar pretinde că ar putea să citească această carte pe jumătate, sau măcar să-și arunce ochii pe ea.

Producînd în serie aceste interminabile volume în care autorul apare atins de o adevărată alienație mintală, el avea iluzia de a continua pe Dumas père [13] sau cel puțin pe Auguste Maquet [14]. Trebuie să ne ferim de a crede că ar fi reușit. Dacă cineva a putut continua și uneori egala pe Dumas, acesta a fost Paul Féval, povestitor de mare prestigiu, dotat cu o imaginație strălucită și puternică, insuficient apreciată astăzi. Librarii specializați în cărți de largă circulație cu ilustrații colorate pe copertă întîmpină numele său cu un zîmbet ușor disprețuitor. Și de bună seamă, n-aș îndrăzni să-i învinuiesc.

În restul operei sale, Ponson pare să fi încercat să ia drept model pe Eugène Sue și să lanseze un gen de vag roman social. În adevăr, din multe puncte de vedere, se inspira din autorul **Misterelor Parisului.**

ȘI ROCAMBOLE ?

Ponson du Terrail s-a străduit din răsputeri să utilizeze din procedeele lui Eugène Sue ; dar cu cîtă grabă, cu cîtă neglijență și cu cît dispreț față de cititor ! Chiar și din acest punct de vedere, Xavier de Montépin [15] i-a fost mult superior.

Subiectele lui Ponson, date peste cap, scrise în grabă sînt pline de cel mai absurd neverosimil. Amintiți-vă de acele personaje cărora li se întîmplă cele mai înspăimîntătoare catastrofe, dar care nu mor niciodată. Sînt aruncate de pe înălțimile turnurilor, străpunse de sabie, trimise chiar la ghilotină... și scapă teferе.

Da, la ghilotină ! Cuțitul se oprește chiar deasupra gîtului, fiindcă un complice a înfipt cuie în jghiabul în care acesta alunecă și l-a oprit mai sus !

Două femei vor să fugă de la Saint Lazare ? Nimic mai simplu : desfac un rulou de mătase brodată, se strecoară înăuntru și astfel sînt luate și coborîte de pe înălțimile zidului. Evident, trebuie să fie două femei numai piele și oase pentru ca sporul de greutate pe care îl aduc ruloului să treacă neobservat.

Ocnașii pot să evadeze după voia lor. Își schimbă zdrențele lor cu îmbrăcămintea unui lucrător fierar și pleacă nesupărați. Neînduplecatul subofițer care comandă garda le oferă o priză de tabac. Sau și mai des sapă tunele, fără ca cineva să bage de seamă și răsar din pă-

mînt complet echipați, gata de fugă, în momentele cele mai disperate.

Personajele năucesc pe cititor cu isprăvile lor care te fac să adormi de-a-n picioarelea, cu baliverne pe care nici un copil de opt ani nu le-ar accepta și execută planuri de o asemenea stupiditate încît rămîi cu gura căscată gîndindu-te în același timp la autorul unor astfel de bazaconii, cît și la nenumărații lui cititori de odinioară.

Cel puțin, printre aceste larve mărunte care mișună în paginile romanelor și care nu pot fi comparate cu personajele celor mai slabe romane cinematografice de azi, apar și unele tipuri originale? Eugène Sue a lăsat, în afară de nemuritorul Pipelet, o serie de alte tipuri interesante. Rodin, Tortillard, Chouette, Chourineur au rămas. În lucrările lui Ponson du Terrail nu se remarcă decît acel Cocodès, care a fost celebru la un moment dat.

Dar Rocambole ?, mă veți întreba.

Ei bine, Rocambole nu este un tip literar. Este un nume sonor", un fel de procedeu care a fost folosit pentru a grupa o serie de volume și de aventuri disparate; atît și nimic mai mult. Dar povestea lui este de o rară platitudine.

El se numește în realitate Joseph Fipart. Fiu al unei vrednice gospodine din Belleville, și-a părăsit de timpuriu familia pentru a deveni borfaș profesionist. Începe să-și afirme calitățile rare și prețioase în această nobilă îndeletnicire în momentul cînd intră în **Clubul Valeților de Cupă.**

Acest **Club** este doar o asociație de răufăcători, al cărei șef este un temut bandit cu numele de César Andréa. Marea forță a acestor oameni, care mai poate fi regăsită încă în filmele americane, constă în misterioasele lor posibilități de transformare. Astfel César Andréa va împrumuta pe rînd chipul pașnic al unui respectabil notar din Paris, sau pe acela al unui englez flegmatic, cunoscut sub numele de Sir Williams.

În acest mediu, Fipart zis Rocambole va învăța repede să-și schimbe înfățișarea într-un mod atît de uluitor, încît nimeni nu va reuși să-l identifice; va fi rînd pe rînd muncitor parizian, ofițer de marină, valet german, mulatru, maior rus. Înotăm în plină feerie.

UN PALADIN MODERN

Din capul locului, ucenicul manifesta cea mai vie admirație pentru căpitanul **Clubului Valeților de Cupă.**

— Șefule, îi spuse el, sînteți un geniu!

La care César Andréa răspunde cu modestie:

— Trebuie să fii ceva pe lumea asta.

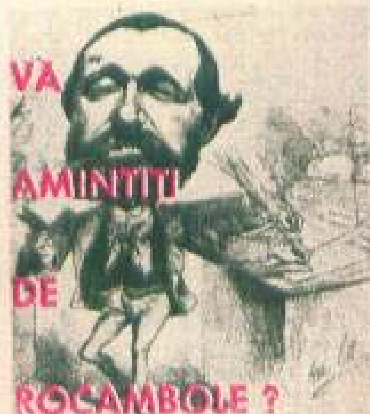
După o perioadă de încercări și luptă dîrză, Rocambole caută cu tot dinadinsul să lucreze pe cont propriu. Intrăm atunci în povestea foarte complicată a bătrînului marchiz de Chamery.

Acest respectabil bătrîn multimilionar a izgonit din căminul său un fiu pe care îl socotește ca nefiind al lui, ceea ce nu a putut să nu provoace în familie cea mai cumplită disperare. Către sfîrșitul vieții însă, un demers tardiv întreprins de presupusul său rival în dragoste, pe care îl urăște de moarte, ducele de Sallandrera, îi face să-și dea seama că se înșelase în bănuielile sale atît de tragice. Se hotărăște să repare greșeala, să deschidă brațele copilului devenit un tînăr bărbat și să-i restituie afecțiunea și averea sa. Pentru aceasta, este lesne de ghicit pe cine alege drept mandatar: pe César Andréa travestit în notar, care cu ajutorul unui alt „valet de cupă", Venture zis Valentin, fals servitor, jefuiește și asasinează pe bietul bătrîn și păstrează pentru el taina ce trebuia împărtășită tînărului Chamery. Acesta, firește, nu bănuiește nimic; trăiește la Belleville din meseria sa de pictor, sub numele de B. Armand, într-un fel de cetate pitorească, în care se află o trupă de marionete minuite în voie de autor: proprietăreasa, M-lle Tulipe, măicuța Fipart, mama lui Rocambole, nepoata acesteia, Cerise, care se va căsători cu un băiat cumsecade, Jean, aducînd în casă toate economiile ei: șase sute de franci.

În mijlocul acestui joc de intrigi complicate, dar lipsite de orice interes, Rocambole se hotărăște să se dea drept fiul proscris, tînărul Chamery întors din India. Joacă acest rol timp de trei ani trecînd prin cele mai extravagante peripeții. Dar pînă la urmă, mișcat de afecțiunea pură și delicată a mamei și a surorii, pe care le speculase tot timpul fără rușine, este cuprins de remușcări. Se căiește, iar cînd în cele din urmă înfundă ocna, devine un alt om.

Va evada numai pentru a se transforma în om de bine, care se socotește chemat să repare nedreptățile, să ia apărarea inocenței oprimate. Rocambole va fi un paladin modern.

Cu cît cititorul înaintează în parcurgerea tomurilor îmbîcsite de această fastidioasă poveste, cu atît fostul hoț, asasin, ocnaș se va dovedi mai ireal, mai în afara legilor firești ale umanității. El își va impune voința elementelor naturii, mulțimilor și chiar morții. Cele mai grave răni îl vor lăsa la fel de robust și sprinten, ceea ce va permite să i se consacre patru mari serii de romane, patru epopei...

Cînd **La Petite Presse** publică ultima serie, tirajul său cotidian spori cu o sută de mii de exemplare!

Dar ce gîndeau oamenii de litere?

MÉRIMÉE ÎL STIMEAZĂ

Este în adevăr imposibil să-l fi luat vreodată în serios. Sînt cunoscute versurile lui Théodore de Barville [17] din poezia **Adio anului 1867**, în care enumera pe Rocambole și operele lui Ponson du Terrail printre calamitățile acelui an nefast. Era luat în derîdere de șansonieri, pe unele scene, cu oarecare moderație însă, fiindcă romancierul nu știa multe și era de o îndemînare de neegalat la scrimă și foarte precis la tragerea cu pistolul. Totuși Rochefort [18] a relatat o anecdotă în care zeflemiștii s-au răzbunat. Într-o revistă la Palais Royal o femeie simplă îl apostrofă pe Grassot care se înapoiase tîrziu acasă.

— Ei bine, de unde vii, domnule?

— Scuză-mă, dragă — spuse Grassot cu o voce gîjîită — am întîrziat la cafenea, citind ultimul roman al domnului Tronçon du Poitrail [19]!

Rîsete generale. Furie a foiletonistului care amenința că va trimite martori autorului dacă nu va scoate această pocire a numelui său din text. A doua zi, Grassot modifică textul așa cum i se ceruse. Dar adăugă printre dinți:

— Am întîrziat la cafenea, citind ultimul roman al domnului Bonbon du Sérail...

Autorul lui **Rocambole** nu mai insistă. Era îngrozit de deformările de care era susceptibil dublul său nume: Bouton du Portail, Mouton du Bercail, Cochon du Foirail [20] etc... Și a încetat cu amenințările de a învîrti sabia strămoșilor.

În toate acestea nu apar decît cleveteala străzii, șotiile bulevardului. Dar ce spunea despre el critica? În realitate nu spunea nimic. Bunul Nettement care îi înlesnise începuturile se arăta foarte prudent, înfățișîndu-l astfel:

Avea îndrăzneală, mobilitate și înclinare spirituală către aventură. Trei calități prețioase pentru un romancier de foileton, gen aparte cu care literatura propriu-zisă nu are prea mult de împărțit. A merge repede, a lovi puternic, a strînge evenimentele grămadă, a face risipă de peripeții, aceasta ajunge pentru a-ți asigura succesul în rîndul cititorilor care parcurg în galop producții literare scrise în mare viteză.

Triumful domnului Ponson du Terrail a fost răsunător. A fost un moment cînd ziarele la care scria se vedeau obligate să-și sporească tirajul cu mii de exemplare în zilele cînd coloanele rezervate foiletonului beneficiau de proza sa. Vînzătorii de ziare își dublau și triplau cererile și comenzile; numele magic de Ponson du Terrail asigura un adevărat succes de baricadă.

Un decor de teatru nu este un tablou; el este făcut spre a fi privit de la distanță. Totuși se cere un talent special pentru a face un decor; este exact același lucru cu aceste foiletoane scrise la iuțeală și citite în același fel. El reclamă o imaginație plină de mișcare și aptă de a găsi efecte stranii și surprinzătoare, o pană dotată cu facultatea ubicvității și care face ocolul lumii în cîteva pagini, o neobosită avîntare în peripeții care sar dincolo de verosimil, spre a ajunge la imposibil.

Era necesar ca acest citat să fie reprodus. El rezumă tot ce se poate spune mai bine în proslăvirea lui Ponson du Terrail.

Ne-am putea opri aci dacă nu ar fi existat din partea unora, și nu a celor mai neînsemnați, un sunet de clopot cu un timbru diferit. **Le Journal**, oficiosul Academiei Goncourt, relatează cu multă seriozitate că Edmond About [21] păstra autorului lui Rocambole o stimă deosebită și că această stimă era împărtășită și de Prosper Mérimée [22].

Citind această notă, rămîi în primul moment oarecum nelămurit; se spune că cei de la Goncourt au fost de atîtea ori făcuți să creadă în tot felul de gogoși umflate, încît este posibil ca și de data aceasta să se fi întîmplat la fel și ca într-o zi About să se fi amuzat numai pe socoteala celor dispuși să-i ia gluma în serios.

Dar, privite mai îndeaproape, lucrurile nu par să se prezinte astfel. Este cunoscut faptul că toți scriitorii care gravitau în jurul palatului Tuileries [23] și al salonului prințesei Mathilde [24] aveau obiceiul de a-l preamări cu generozitate pe Ponson du Terrail.

Astfel este absolut exact că Mérimée scria lui Stendhal în 1865 într-o scrisoare în care se deda la o aspră critică împotriva lui Victor Hugo:

„Nu mai există decît un singur om de geniu astăzi: domnul Ponson du Terrail. Ați citit vreunele din foiletoanele sale? Nimeni nu mînuiește ca el crima și asasinatul. Pe mine mă delectează".

O asemenea ironie venind din partea unui mare scriitor ar fi de necrezut dacă nu s-ar explica printr-o părere preconcepută, cu totul străină literaturii. Imperiul ținea cu orice preț să aibă o curte cu intelectuali care să-i permită să ia în derîdere mînia tumultuoasă revărsată în **Pedepse** [25] Dar acțiunea trebuia să se îndrepte în primul rînd către masele populare.

Și se pare că Ponson fu socotit drept omul cel mai indicat de a se adresa celor pe care scriitori de valoarea lui Sainte-Beuve, Gautier sau Mérimée îi lăsau indiferenți.

Foiletonist consacrat al ziarelor oficiale și oficioase, el ar putea utiliza poveștile sale de duzină pentru scopul de a moraliza poporul, de a-i insufla concepțiile politice și sociale ale guvernului.

Este un plan pueril, dar care se potrivește de minune cu ideile himerice ale lui Napoleon III.

El poate oferi în orice caz o explicaţie acceptabilă a succesului rapid pe care l-a cunoscut Ponson du Terrail. După el, producători ca Emile Rochebourg, Jules Mary, Pierre Decourcelle şi mulţi alţii au ştiut să facă să vibreze într-un alt mod corzile sufleteşti ale maselor populare.

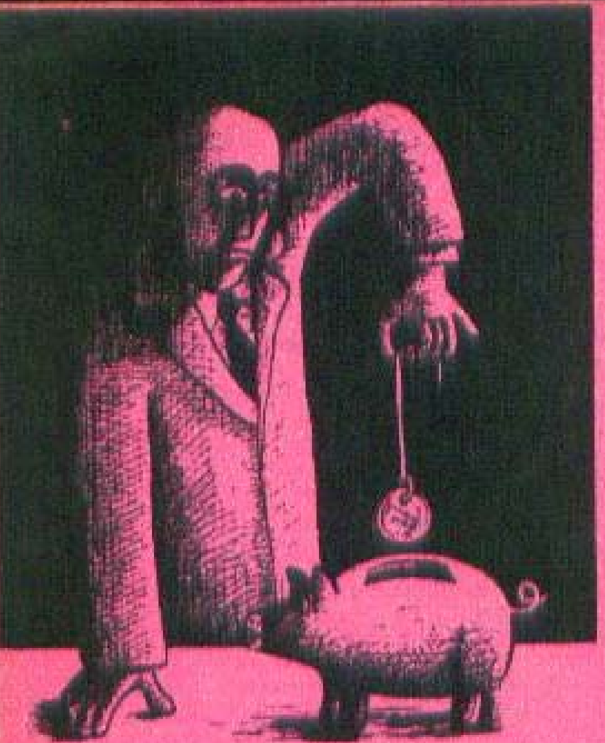
Se pot găsi chiar în operele lui Gaboriau[26] accente de adevărată umanitate, ca să nu mai vorbim de cel care, în domeniul pur imaginativ, mergînd pe urmele lui Wells şi Conan Doyle, au ştiut să restabilească sensul intrigii şi al misterului.

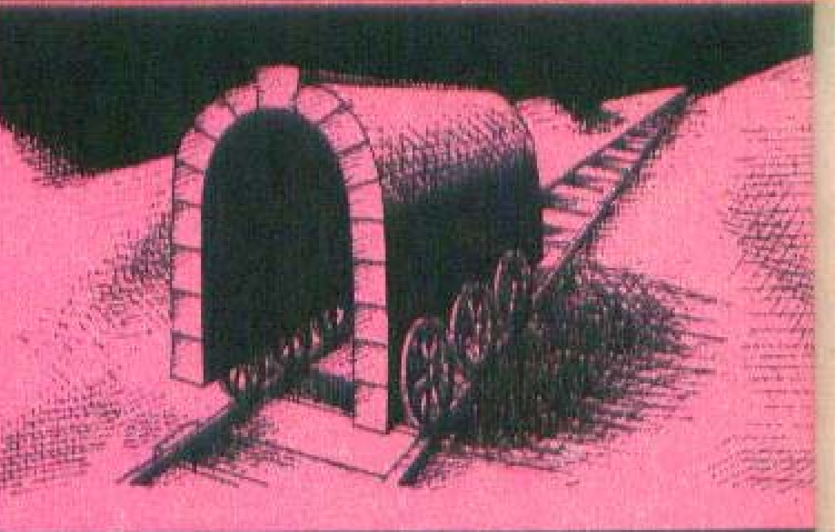
ARMAND PRAVIE ■

Versiune în limba română de AL. IONESCU

Note :

1. **Iunie 1848**, insurecţia proletariatului izbucnită la Paris în urma concedierii a 120.000 de muncitori de la atelierele naţionale. A fost reprimată sîngeros de generalul Cavaignac, şeful puterii executive.
2. **Lovitura de stat din 2 decembrie 1851** prin care Ludovic Napoleon, la acea dată Preşedintele republicii, preia puterea personală în urma unei represiuni sîngeroase, pentru a se proclama cu un an mai tîrziu Împărat al Franţei.
3. **Pierre Terrail**, seigneur de Bayard, ilustru căpitan francez născut în apropiere de Grenoble în 1473. S-a acoperit de glorie în timpul războaielor lui Carol VIII, Ludovic XII şi Francisc I. Bravura şi generozitatea sa i-au atras admiraţia generală, chiar şi a inamicilor. I s-a dat numele de „cavalerul fără frică şi fără pată". În cursul războaielor lui Francisc I, a apărat singur podul dela Garigliano împotriva a 200 cavalerişti spanioli. A fost ucis în bătălia de la Abbiategrasso în 1524. Înainte de a-şi da sufletul, a înfierat cu asprime trădarea josnică a conetabilului de Bourbon, aruncîndu-i în faţă tot dispreţul său. Conetabilul arătîndu-se îndurerat de starea muribundului, acesta îi răspunde : „Nu sînt deloc de plîns ; dimpotrivă mie mi-e milă de tine care lupţi împotriva regelui tău, a patriei tale şi a jurămîntului tău".
4. **Revoluţia din 22, 23 şi 24 februarie 1848**, care a dus la înlăturarea regelui exponent al intereselor burgheze, Ludovic Filip, şi la proclamarea celei de a doua republici franceze.
5. **Garda mobilă**, formaţiuni militare create temporar pentru un scop determinat.
6. **Bois de Boulogne**, unul din cele mai frecventate locuri de plimbare şi recreaţie, cu bogată vegetaţie, din Paris.
7. **Eugène Sue** (1804—1857) romancier francez, autor al unor opere de mare imaginaţie : Misterele Parisului, Jidovul rătăcitor, Cele şapte păcate capitale etc.
8. **Provincie** din Franţa la sud de Paris.
9. **Numele de Grapillard** aminteşte prin asemănare substantivul grapilleur ; care denumeşte un om avid de profituri mărunte, puţin oneste.
10. **Monsieur Vautour**, personaj creat de autorul francez de şansonete şi vodeviluri Desaugiers (1772—1827) şi care reprezenta tipul proprietarului nemilos.
11. **Este vorba de războiul franco-german din 1870—1871** în cursul căruia Napoleon III a capitulat cu o parte a armatei la Sedan (sept. 1870). Napoleon III este detronat de revoluţia din septembrie 1870, iar la 4 sept. 1870 se proclamă cea de a treia republică franceză.
12. **Corpul romancierului** înmormîntat la început la Chartreuse de Bordeaux, fu exhumat şi transportat la Paris în 1878.
13. **Alexandre Dumas père** (1803—1870), celebru romancier francez, autorul cel mai popular al epocii sale. Principale opere : Cei trei muşchetari, Contele de Monte Cristo, Regina Margot etc.
14. **August Maquet** (1813—1888) fecund romancier francez, a colaborat la cea mai mare parte din romanele istorice ale lui Alexandre Dumas père. A scris singur, printre altele, Frumoasa Gabrielle.
15. **Xavier de Montépin** (1823—1902), romancier şi autor dramatic francez. A scris un mare număr de romane foileton pe care apoi le-a dramatizat.
16. **Rocambole** în realitate nu înseamnă mare lucru. Este numele unei specii de usturoi din Spania ; prin extensiune el desemnează un farmec picant, sau un obiect fără valoare.
17. **Théodore de Banville** (1823—1891) scriitor francez, unul din şefii şcolii parnasienilor. Versuri : Cariatidele ; comedie : Gringoire.
18. **Henri de Rochefort - Luçay**, pamfletar francez, născut în 1831.
19. **Pocire a numelui** pentru a-i da o rezonanţă peiorativă. Poitrail = colac de ham pentru cal.
20. **Mouton** = oaie (familiar : nătîng, prost) ; bercail = stînă ; cochon = porc ; foirail = cîmp de iarmaroc.
21. **Edmond About** (1828—1885), literat şi publicist francez. Scriitor cu un stil clar, spiritual, strălucitor.
22. **Prosper Mérimée** (1803—1870), cunoscut romancier francez, autor al Cronicii lui Carol IX, Carmen, Colomba etc. Scriitor cu un stil precis, sobru, cizelat. A avut relaţii amicale cu Vasile Alecsandri.
23. **Tuileries**, veche reşedinţă regală şi imperială.
24. **Prinţesa Mathilde**, fiica lui Jerôme Bonaparte, născută la Trieste în 1820, moartă în 1904. Sub cel de al doilea imperiu avea un salon literar.
25. **Pedepsele**, poezii scrise de Victor Hugo aflat în exil după lovitura de stat din 2 decembrie 1851, în urma căreia Louis Napoleon a preluat puterea personală, pentru ca un an mai tîrziu să se proclame împărat. Este o satiră violentă şi plină de vervă împotriva oamenilor celui de al doilea imperiu.
26. **Gaboriau Emile** (1835—1873), romancier popular francez, autor de romane judiciare: Monsieur Lecoq, Dosarul Nr. 113 etc.

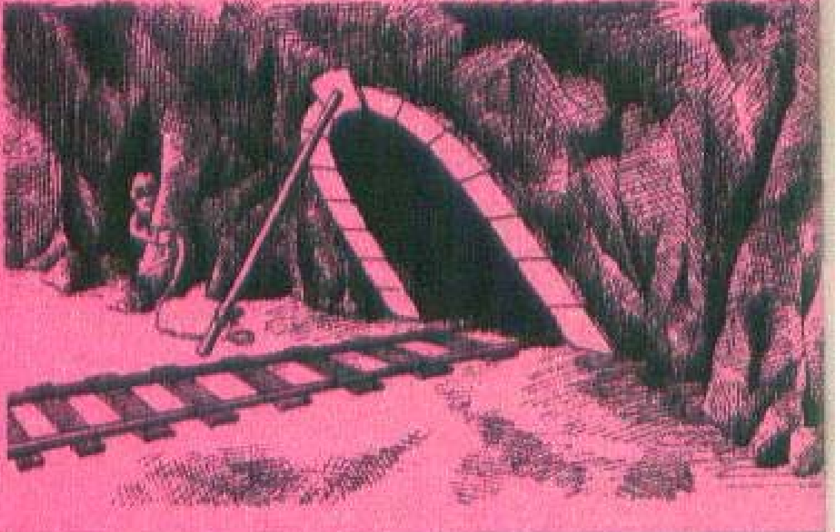

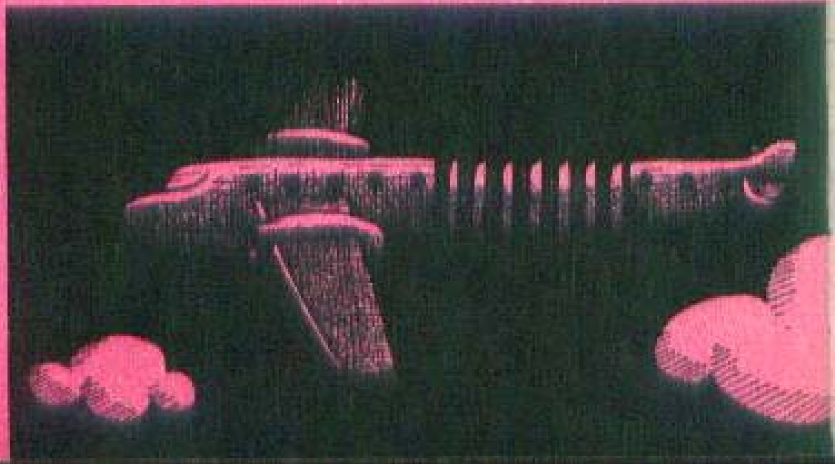
racul

ION DOGAR-MARINESCU

DOI KILOMETRI

ȘI JUMĂTATE DE VIAȚĂ ABSOLUT COTIDIANĂ

Din urmă, de dincolo de Dîmbovița, soarele aruncă săgeți de lumină în sus, pe Calea Victoriei, umple vitrinele, ca pe niște acvarii, cu un abur mătăsos și chihlimbariu, ori se răsfrînge în treacăt, scurt și repezit, pe dioptriile groase ale pensionarilor care ies cu plasele încărcate de la „Fortuna", lumea urcă, lumea coboară, și toată lumea vorbește, numai profesoara Otilia Irimie și băiatul ei în clasa a șasea, Gabriel, de fel dintr-o comună din județul Teleorman, aflați pentru cîteva zile la București, și-au început ziua prin a vizita marele Muzeu de Istorie al Republicii, pe ale cărui trepte au rămas acum tăcuți, ținîndu-se de mînă și neștiind parcă încotro să se îndrepte, la colț, înspre Stavropoleos, Mihai Pantazi, îmbrăcat într-un balonzaid gri, alburiu, care abia reușește să țină strîns la gît fularul masiv de lînă, de o culoare greoaie, arămiu parcă, a strecurat sub geamul tonetei cîteva sute netede, neșifonate și acum are aerul că vorbește cu el însuși sau cu toată lumea deopotrivă, invitînd trecătorii să dea cîțiva lei pentru a-și întîlni, cine știe, norocul, în stația autobuzului 32 e aglomerație, ce ne facem, pierdem trenul, spune un bărbat înalt, un munte de om, soției lui firave care tace și privește insistent în jos, către Splai, în fața hotelului de peste drum a oprit, pe suspensiile lui perfecte , un autobuz plin cu turiști, un tînăr care vine dinspre Lipscani se oprește, își lasă servieta jos, în mijlocul trotuarului, își leagă șiretul unui pantof în grabă și-și reia apoi cursa, în ușile magazinului „Victoria" o femeie în vîrstă, cu brațele încărcate de cumpărături, privește în toate părțile și țipă deznădăjduită „Carmen ! Carmen !", oamenii își întorc ochii către ea, a devenit obiectul atenției generale, mulțimea freamătă, „s-a pierdut o fetiță, s-a pierdut o fetiță" se aud cîteva femei transmițînd mai departe, Carmen apare, în cele din urmă, fusese aproape, se uitase la scările rulante pînă cînd o treaptă o furase lăsînd-o la etajul întîi, „ah, lasă că te spun eu maică-ti", afară, pe partea cealaltă, într-un magazin de bijuterii, învățătorul Ion Dițoiu și soția sa, Mariana, aleg un cadou potrivit pentru mama lui, care va împlini a doua zi 65 de ani, „toată viața a muncit și acum ne crește și copiii, merită !", spune ea, Gheorghe Pătroiu din Potlogi-Dîmbovița încearcă, la „Confecția", al doilea costum de haine, care-l preschimbă subit și-i dă înfățișarea severă a unui doctor docent în științe matematice, fapt care-l impresionează desigur în mod plăcut pe el însuși și-l determină să rupă etichetele pe loc și să rămînă îmbrăcat așa, împăturind totodată cu grijă și ascunzînd în fundul unei papornițe cojocul cu mîneci de velur cafeniu, prin fața „Magazinului copiilor", în îmbulzeala de oameni, de cumpărători și de gură-cască, trece o mamă ducîndu-și pe brațe odrasla, care și ea ține în brațe o păpușă mică, mică de tot, ale cărei mîini, dintr-o masă plastică roz-pal, fac și ele gestul rotund de a îmbrățișa ceva sau pe cineva, librarul Vasile Demetrescu, om de vreo 60 de ani, a urmărit scena înduioșat, apoi a revenit la masa sa cu cărți, mulțumit că a vîndut 14 bucăți în numai două ore, „trebuie să muncim, nu ?, că doar nu ne ține nimeni pe brațe", „just", spun, și-l las în nolanul acela de titluri, de la „Istoria Românilor" la tratate de fizică atomică și la povești pentru copii, trec mai departe și în cofetăria „București", pe locul „Capșei", zăresc cîțiva nărăviți ai cafelei, pe aici va fi umblat și Mitică al lui Caragiale, acel „tip eminamente simpatic", enciclopedist, drăcos, farsor, copilăros, ironic și autoironic, isteț de mama-focului, limbut, mincinos, caraghios, calamburgiu, chilipirgiu cîteodată, cam zăpăcit și ușor poltron, conformist alteori, timorat, abil, amabil și superficial, cu o mie și una de însușiri și de cusururi, Mitică n-a murit, el a fost și rămîne încă, în bună parte, bucureșteanul par-excellence, dovadă poate și tînărul care, iată, aprinde o țigară și întreabă apoi, plin de curtoazie, pe o tînără care tocmai trecea prin dreptul lui „dacă n-o supără fumul", făcînd-o să grăbească pasul către pasajul Victoria, la capătul căruia cineva mai cere încă „Sportul", la ora aceasta, dar gestul complice „îmi dai, îți dau" nu dă rezultat, în colț la Palatul Telefoanelor o fetiță abia ajunge să pună o vedere la cutia poștală, la „alte localități", i-a scris prietenei ei, Ma-

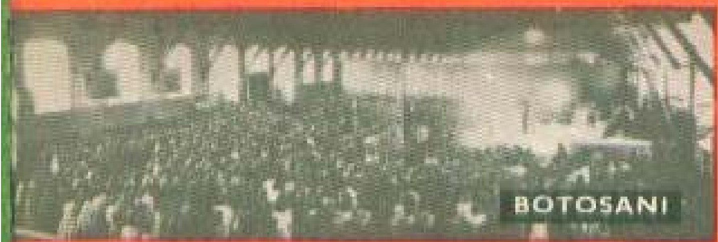

riana, de la Sibiu, pe care a cunoscut-o astă-vară la mare, zice, un părinte îl dojenește pe cel care probabil că îi este fiu, deși este el însuși om în toată firea, „eu ți-am spus să nu-i dai bani pentru că ăla nu ți-i mai dă îndărăt, acum n-am ce-ți face, rabdă", la „Electrotehnica" oamenii se îmbulzesc la casierie, se găsesc în sfîrșit baterii de 9 volți, la „Romarta" s-au pus în vînzare stofe groase, de paltoane, așa cum n-au fost poate niciodată, adică într-o gamă de țesături extrem de variată, asistenta medicală Elisabeta Videanu traversează strada în ultimul moment, cînd stopul trecuse pe roșu, femeia se-mpiedică de bordură și cade, vai, într-un zăngănit de cioburi, „ah, un serviciu de cafea", zice, culegînd pachetul răsturnat alături, la „Muzica" doi englezi voluminoși cer Enescu, în fața restaurantului „Cina" un individ curios probabil din naștere își împinge curiozitatea pînă la a ști dacă dai 25 de lei pe un „Kent", „anul ăsta, dacă iei premiu, îți cumpăr o bicicletă", la agenția Tarom inginerul Mihai Slăvescu are norocul de a lua ultimul bilet pentru ultima cursă de Timișoara din acea zi, „dom'ne, ce obicei au și femeile astea, să întîrzie, o mai așteptăm zece minute și gata", magazinul „Farmec" continuă să rămînă închis, așa cum ne-am obișnuit cu el, de un an sau de doi, la Agenția de excursii cu turiști români în străinătate, unde vin zilnic circa 500 de oameni, directorul Vasile Băloiu veghează între funcționarele Elena Zamfir și Elisabeta Chițimia pentru ca relațiile cu publicul să decurgă operativ și fără nici un incident, spre mulțumirea tuturor, după cum afirmă și Ion Vasile și soția sa, Maria, el mecanic iar ea bobinatoare la Întreprinderea de confecții și tricotaje București, care s-au înscris pentru a petrece revelionul la Moscova, la magazinul de lîngă restaurantul „Caraiman" s-a adus iarăși miere, peste drum, la o tutungerie, cineva cumpără un pachet „Carpați" fără filtru, vînzătoarea îi cere bani exacți, omul are 2 lei mărunt plus încă trei monede de cîte 15, asta fac 2 și 45, i-ar mai trebui 5 bani dar nu-i are, ca să iasă din încurcătură scoate cîteva bancnote dar vînzătoarea, ocupată deja să servească pe alții, zice „lăsați, mi-i dați dumneavoastră altă dată", în farmacia de-alături se cumpără pe capete medicamente fără rețetă, aspirine, piramidoane, oamenii stau disciplinați la rînd și cîteodată, nemaiavînd timp să-și scoată batistele, strănută pe lîngă umerii celui din fața care se-ntoarce încruntat, „hm!", dinspre întretăierea cu Calea Griviței un agent de circulație o somează cu un semnal prelung rulat pe o bătrînică ce se aventurase din diagonală, cum e mai rău, dar o iartă, „aveți pensie prea mare dumneavoastră ?" îi zice, și femeia bolborosește ceva, soarele s-a mai înălțat dar e tot frig, trec în goană două „Dacii" cu garoafe roșii și albe prinse pe la încheieturile capotelor iar pe ferestrele celei dintîi, de o parte și de alta, ies două luminări mari, de ceară albă, vreo nuntă, desigur, o femeie în doliu merge absent, cu capul în jos, parcă numărîndu-și pașii, „copilul ăsta mi-a dat de furcă, îl știi doar, cam pirpiriu, nu știu cu cine naiba i-o fi fost dat să semene, dar l-am îmbuibat și l-am ferit de parc-ar fi fost de sticlă, mereu l-am pus pe cîntar, la o săptămînă, la două, și-acum, la 2 ani și 8 luni, slavă domnului, sînt mulțumit cum arată, fotbalist îl fac, să vezi", la Casa Scriitorilor, diseară, va fi o nouă ședință a cenaclului revistei „Luceafărul", probabil că la ora asta un debutant își roade unghiile deasupra imperfecțiunilor vreunui manuscris și se gîndește să-și cumpere cîteva calmante pentru a-și mai dizolva emoția ce-l cuprinde pe măsură ce se scurtează ziua, la Institutul de lingvistică cercetătorul Bratu Costin redactează un articol despre necesitatea lui â din a, la care s-a mai referit odată, în coloanele unei reviste, cu ocazia unei anchete pe această temă, afară oamenii s-au mai împuținat către acest capăt al străzii, mașinile trec mai repede, una sparge oglinda de gheață de lîngă trotuar într-o mie de ace diamantate dintre care țîșnește pe manșetele unui pieton apa rece și murdară, întocmai ca în urmă cu o sută și ceva de ani cînd „caritele" boierești împroșcau sub roțile lor aurite apa care zăcea sub bîrnele cu care era pavat Podul Mogoșoaiei, cine a spus că istoria nu se repetă ?, s-ar putea întreba un trecător pe Calea Victoriei, pe această stradă care măsoară doi kilometri și jumătate, destul pentru a cuprinde o lume, o viață, cu bune și cu rele, prin care oamenii atacă și se apără, în această tranșee, așadar, în care soarele își varsă lumina ca un lingou de aur...

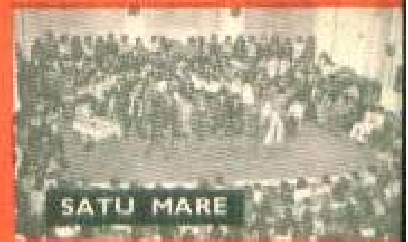
DUMITRU ELIADE ■

DEVA

CURTEA DE ARGEŞ

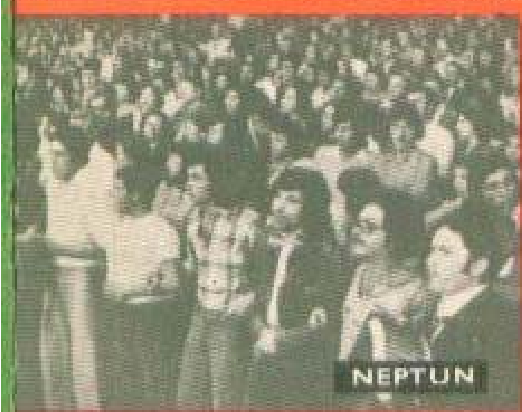

BOTOSANI

CENACLUL LA...

SATU MARE

TIRGU MUREŞ

SUCEAVA

NEPTUN

CONSTANTA

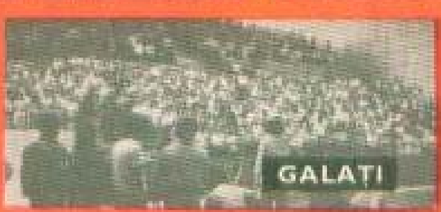

MAMAIA

NĂVODARI

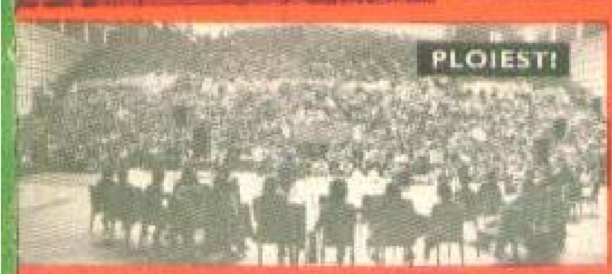

BUZĂU

MIERCUREA CIUC

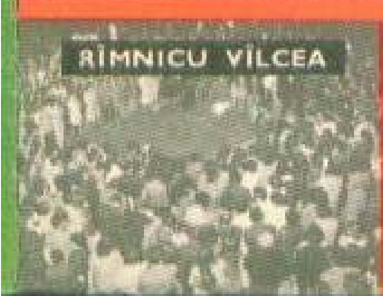

HUNEDOARA

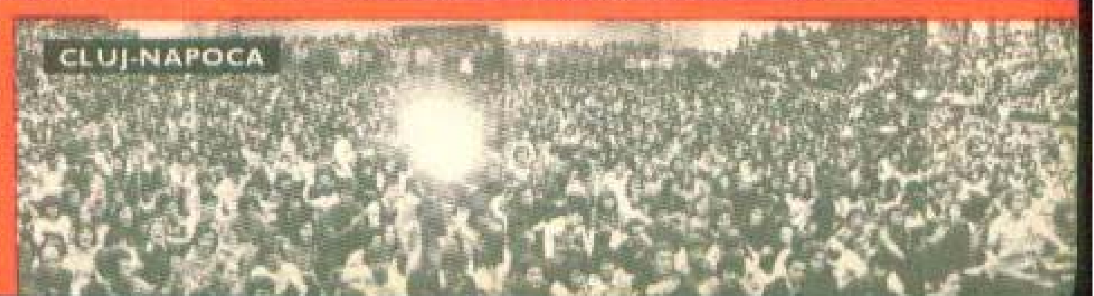

GALATI

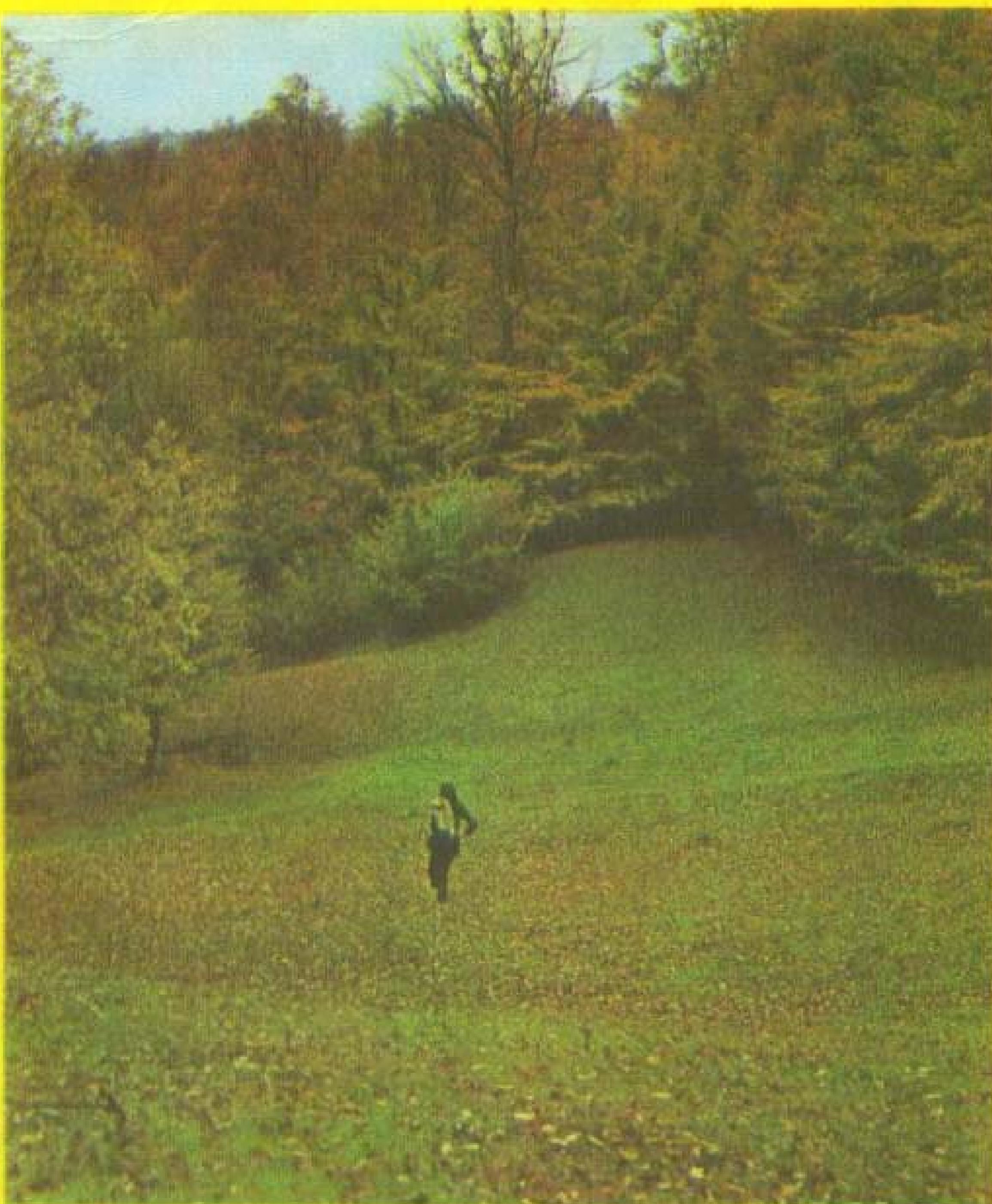

BUCUREŞTI

PLOIESTI

CRAIOVA

RÎMNICU VÎLCEA

CLUJ-NAPOCA

Lei 25

Fotografie de EMANUEL TÂNJALĂ

ADRIAN PĂUNESCU
Redactor șef al publicațiilor Flacăra

Colectivul redacțional al almanahului

TRAIAN STOICA
redactor responsabil
GALINA ALEXE
corectură
DAN BÎRLĂDEANU
secretar de redacție
LUCIAN TEODORESCU
prezentare tehnică